

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Факультет дошкільної освіти
Кафедра дошкільної педагогіки, психології та фахових методик

Л.О. Онофрійчук

Дитяча психологія

**ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ТА КОНТРОЛЮ
ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ**

Навчально-методичний посібник

**Хмельницький
2019**

УДК 316.6 (076)

ББК 88.5

О 84

Друкується за ухвалою кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(протокол № 5 від 21 січня 2019)

Автор:

Онофрійчук Л.О., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Рецензенти:

Зданевич Л.В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Пісоцька Л.С., кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету дошкільної освіти

О 84 Онофрійчук Л.О. Дитяча психологія. Тестові завдання для самоперевірки та контролю знань студентів : навчально-методичний посібник / Лілія Олегівна Онофрійчук. Хмельницький : Вид-во ХГПА, 2019. 116 с.

У навчально-методичному посібнику представлено тестові завдання для самоперевірки або контролю знань студентів відповідно змісту навчальної робочої програми з дитячої психології, запитання до диференційованого заліку, словник основних понять та списку використаних джерел.

Тестові завдання відповідають темам, передбаченим навчальною робочою програмою для студентів першого (бакалаврського) рівня підготовки факультету дошкільної освіти Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Навчально-методичний посібник рекомендується студентам спеціальності 012 «Дошкільна освіта» та може використовуватись викладачами однойменної дисципліни, педагогами і психологами закладів дошкільної освіти.

ЗМІСТ

Зміст	3
Вступне слово	4
Змістовий модуль-1	
ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ДИТЯЧОЇ ПСИХОЛОГІЇ	
Тема. Предмет, завдання та методи дитячої психології	6
Тема. Історія становлення та розвитку дитячої психології	8
Тема. Основні закономірності психічного розвитку дитини	11
Змістовий модуль -2	
ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ ВІД НАРОДЖЕННЯ І ДО ВСТУПУ В ШКОЛУ	
	14
Тема. Психічний розвиток дитини у фазі новонародженості	14
Тема. Особливості психічного розвитку в ранньому дитинстві	17
Тема. Значення гри як провідного виду діяльності для психічного розвитку дітей дошкільного віку	27
Тема. Продуктивні види діяльності дошкільників	30
Тема. Вплив спілкування на психічний розвиток дошкільників	32
Тема. Сучасні дослідження розвитку пізнавальної сфери дітей дошкільного віку	35
Тема. Розвиток емоційно-вольової сфери дошкільників	43
Тема. Особистість формується змалечку	46
Тема. Розвиток самосвідомості дошкільників	48
Тема. Розвиток темпераменту дітей дошкільного віку	51
Тема. Розвиток здібностей дітей дошкільного віку	54
Тема. Психологічна готовність дітей до навчання в школі	57
Змістовий модуль-3	
ХАРАКТЕРИСТИКА ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ В ПЕРІОД ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ	
	60
Тема. Психологічна характеристика дітей молодшого шкільного віку	60
Тема. Психологічна характеристика підліткового віку	63
Тема. Психологічна характеристика юнацтва	66
Змістовий модуль 4.	
ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	
	70
Тема. Характеристика особистості вихователя дітей дошкільного віку	70
Підсумкові тестові завдання з дитячої психології зі спеціальності «Дошкільна освіта» освітнього рівня «бакалавр»	73
Перелік запитань до диференційованого заліку	90
Словник основних понять з дитячої психології	92
Список використаних джерел	113

ВСТУПНЕ СЛОВО

«Вихователь – це особа, яка за дорученням народу має повсякденний доступ до найдорожчого народного багатства - душі, розуму, думок, почуттів своїх дітей, підлітків і юнацтва. Перед ним, з одного боку, моральні цінності створені, вистраждані протягом століть, з другого – багатство народу, його майбутнє, його надія - молоде покоління. Вихователь творить найбільше багатство суспільства – людину». В.О.Сухомлинський.

Вихователь у групі дошкільного навчального закладу – найголовніша людина для маленької дитини. Вона повністю довіряє вихователю, наділяє його авторитетом і всілякими достоїнствами: розумом, красо, добротою. І це не дивно, оскільки все життя дитини в дошкільного навчального закладу залежить від Головного Дорослого. Саме він вирішує, коли можна грати, коли піти на прогулянку, помалювати, побігати, а коли можна з усіма дітьми спокійно посидіти і послухати казку, розповідь, оповідання. Він влаштовує цікаві ігри, конкурси, вистави, читає книжки. Саме він є суддею у розв'язанні дитячих конфліктів, вводить правила; він усе знає і може допомогти, підтримати, похвалити, а може не помітити, насварити чи відштовхнути.

На думку О. Кононко, сучасний вихователь – це передусім педагог-новатор, який відчуває нові життєві тенденції, тримає руку на пульсі часу, добре орієнтується у пріоритетах сучасності, спрямований на майбутнє, творчо ставиться до своєї професійної діяльності. Саме такий вихователь «...дивиться на освіту як на процес розширення можливостей компетентного вибору дитиною змісту, місця, тривалості, партнерів, матеріалів для своїх занять; створення умов для її саморозвитку, прояву сутнісних сил; пошук педагогічних технологій побудови розвивального способу життя дошкільника; формування в нього основ особистісної культури; створення виховного середовища».

Курс дитячої психології орієнтує студентів на засвоєння наукових даних про вікові та індивідуальні особливості розвитку дитини, що допоможе їм краще пізнавати своїх вихованців і на підставі цих знань ефективно керувати формуванням особистості кожної дитини і групи дошкільного навчального закладу в цілому.

В програму вивчення дитячої психології покладено нові досягнення психології, зокрема вікової психології, які збагачують психологічний словник майбутнього вихователя новими поняттями при характеристиці віку (соціальна ситуація розвитку, соціалізація, індивідуалізація, новоутворення, провідна діяльність та ін.) і на базі цього дають можливість сформулювати педагогічні рекомендації з метою виховання у студентів прагнення бачити наступність і тенденцію в формуванні якостей особистості дітей різного віку.

Передбачена кількість практичних і лабораторних годин дасть можливість виробити в студентів уміння пізнавати себе і вивчати дітей, тобто практично оволодіти хоча б мінімумом наукових методів та методик, розробляти, проводити

дослідження, аналізувати зібрані дані, робити психолого-педагогічні висновки.

Дитяча психологія є дисципліною професійної практичної підготовки і тому є обов'язковою для вивчення студентами факультету дошкільної освіти. В ході вивчення даного курсу здійснюються такі види контролю знань студентів: поточний, модульний, семестровий та диференційований залік.

Вихідним положенням побудови курсу дитячої психології є те, що психологічні дисципліни в структурі педагогічної освіти мають особливий статус. Вони не є самоціллю, вони – засіб для побудови ефективної діяльності майбутнього вихователя дітей дошкільного віку по вихованню гармонійно розвиненої особистості.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Основною **метою** дитячої психології на даному освітньо-кваліфікаційному рівні є поглиблене вивчення установлених та прийнятих за основу закономірностей розвитку психіки з сучасними психологічними дослідженнями з питань розвитку психіки, діяльності, формування особистості дитини та формування психологічних основ педагогічної праці.

Завдання викладання дитячої психології полягають у розумінні сучасних психологічних досліджень індивідуальних особливостей дітей, у формуванні вмінь використовувати психологічні знання в практичній діяльності, готовності до психодіагностики психічних явищ, здатності прогнозувати, враховуючи сукупність умов соціальної ситуації розвитку та вміння психологічно аналізувати власну педагогічну взаємодію.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- знати загальні закономірності психологічного розвитку в онтогенезі;
- сформувати систему знань про особливості психічного розвитку в різні періоди життя дитини;
- знати основні методики діагностики, застосовувати їх в практичній діяльності;

вміти:

- вміти встановлювати вікові періоди психічного розвитку та причини переходу від одного періоду до іншого;
- вміти аналізувати позиції у вітчизняній та зарубіжній психології щодо вирішення глобальних проблем дитячої психології;
- володіти навичками самостійного інформаційного пошуку;
- вміти аналізувати поведінку дітей з точки зору наукової психології;
- вміти проводити роботу з дітьми, враховуючи їх вікові та індивідуальні особливості;
- вміти встановлювати контакт з іншими людьми, коректувати власну позицію під впливом зміненої ситуації;
- вміти проводити пропаганду психологічних знань серед населення;
- вміти продумувати зміст корегувальних вправ та завдань.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ-1
ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ДИТЯЧОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ТЕМА. ПРЕДМЕТ, ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИ ДИТЯЧОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Варіант 1

1. *Дитяча психологія – це галузь психологічної науки, яка вивчає ...*

а) факти і закономірності психічного розвитку дитини на різних вікових етапах, а також закономірності переходу від одного вікового етапу до іншого;

б) факти і закономірності психічного розвитку дитини від народження до вступу у школу, а також закономірності переходу від одного вікового етапу до іншого;

в) наука про психіку і закономірності її прояву і розвитку від 0 до 6 (7) років.

2. *Дитяча психологія являючись самостійною фундаментальною наукою, має тісні і взаємні зв'язки з іншими дисциплінами, такими як*

3. *Дитяча психологія як наука розвинулася з:*

а) медицини;

б) біології;

в) соціології;

г) філософії;

г) культурології.

4. *Стандартизованим випробуванням, яке передбачає використання запитань чи завдань закритого типу, є...*

а) спостереження;

б) бесіда;

в) тест.

5. *У своєму розвитку дитяча психологія пройшла кілька етапів розвитку, а саме:*

а) донауковий етап розвитку, розвиток науки педології та відродження психологічної науки кін. 50- поч. 80 рр. ХХ ст.;

б) 17-18 ст., 30- 40 рр. ХХ ст. та 60-90 рр. ХХ ст.;

в) донауковий етап, відродження науки та розвиток психології як науки.

6. *Метод дослідження, який відбувається в природніх умовах – суб'єкт діє об'єктивно, він простий в організації та дозволяє досліджувати велике коло проблем називається...*

а) експеримент;

б) спостереження;

в) соціометрія.

7. *Розвиток людини у процесі індивідуального життя називається:*

а) онтогенез;

б) філогенез;

в) гетерохронність.

8. *За характером контакту спостереження бувають:*

а) суцільне та вибіркоче;

б) відкрите та приховане;

в) опосередковане та безпосереднє

9. *Метод отримання інформації на основі вербальної (словесної) комунікації, який включає в себе запитання-відповіді називається:*

- а) бесіда;
- б) інтерв'ю;
- в) опитування.

10. *Недоліком якого методу можна назвати можливість його застосування тільки тоді, коли дитина вже почала опановувати певним видом діяльності та проблематичність в обробці отриманих даних, оскільки вимагає спеціально розроблених схем аналізу, які залежать від умінь дослідника виділити всі психологічні особливості отриманого продукту:*

- а) експеримент;
- б) спостереження;
- в) аналізу результатів діяльності

Варіант 2

1. *Предметом дитячої психології є*

а) загальні закономірності психічного розвитку в онтогенезі (індивідуальному розвитку), його вікових періодів;

б) дослідження закономірностей психічного розвитку дитини від народження до 6 років;

в) вивчення рушійних сил індивідуального розвитку психіки людини, дослідження закономірностей переходу від попередніх до наступних періодів розвитку, від нижчих стадій до вищих, з'ясування індивідуальних психологічних відмінностей у розвитку дітей різних вікових груп, а також факторів, що їх детермінують.

2. *Головне завдання дитячої психології:*

а) вивчити факти і закономірності психічного розвитку дітей на кожному віковому етапі.

б) сприяти планомірному впровадженню наукових знань і уявлень психологічної науки в практику життя і діяльності людей, їх взаємодії і взаєморозуміння;

в) вивчення змісту, форм прояву і закономірностей функціонування соціально-психологічних явищ і процесів.

3. *Ця наука є методологічною основою дитячої психології, фундаментом психології взагалі і дитячої психології частково:*

- а) філософія;
- б) генетика;
- в) педагогіка.

4. *Методи вивчення дитячої психології*

а) способи виявлення фактів, що характеризують психічний розвиток дитини;

б) сукупність методологічних принципів, які застосовуються в конкретній галузі знання;

в) загальний філософський підхід і спосіб пізнання явищ дійсності.

8 Тестові завдання для самоперевірки або контролю знань студентів

5. На які види поділяються методи дослідження у дитячій психології

- а) основні та допоміжні;
- б) загальнонаукові та конкретні;
- в) методи збору інформації та методи опрацювання інформації.

6. Планомірне, цілеспрямоване сприймання психічних явищ відповідно до задалегідь розробленої програми називається..

- а) експеримент;
- б) спостереження;
- в) соціометрія.

7. Метод отримання інформації про внутрішній світ дитини, її психологічний стан на основі дослідження результатів її діяльності і творчості називається...

- а) аналіз продуктів діяльності дитини;
- б) спостереження;
- в) соціометрія.

8. Метод дослідження коли дослідник навмисно створює і видозмінює умови діяльності дитини, ставить перед нею певні завдання і на підставі того, як ці завдання розв'язуються, робить висновки про її психологічні особливості.

- а) експеримент;
- б) спостереження;
- в) соціометрія.

9. За функціональним призначенням експеримент буває:

- а) лабораторний та природний;
- б) констатувальний та формувальний;
- в) польовим та лабораторним.

10. За впорядкованістю в часі розрізняють спостереження:

- а) відкрите та приховане;
- б) суцільне та вибіркоче;
- в) включене та невключене.

ТЕМА. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ДИТЯЧОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Варіант № 1.

1. На думку кого з науковців головною ознакою вольової поведінки є активна, діяльна цілеспрямованість, яка включає боротьбу з труднощами та перешкодами.

- а) В.К.Котирло;
- б) М.М.Поддьков;
- в) Д.Б.Ельконін.

2. Висунув ідею поєднання двох ліній розвитку: пізнавального та власне особистісного.

- а) В.К.Котирло;
- б) М.М.Поддьков;
- в) Д.Б. Ельконін.

3. Сформулював основні положення теорії розвитку сприймання дитини

- а) Л.А.Венгер;
- б) О.В.Запорожець;
- в) Д.Б. Ельконін.

4. Одним з основних методів у дослідженнях цього психолога було порівняльне вивчення дітей, які виховуються в сім'ї та без сім'ї – в дитячих установах закритого типу.

- а) Л.А.Венгер;
- б) М.І.Лісіна;
- в) Л.М.Проколієнко.

5. Багато уваги приділяв питанням формування допитливості, розвитку пізнавальної активності.

- а) Л.М.Проколієнко;
- б) Л.А.Венгер;
- в) О.В.Запорожець.

6. Головним видом діяльності дошкільного віку називав гру. Вважав її надзвичайно привабливою для дитини, бо вона є спрямованою на орієнтацію у загадковий світ дорослих.

- а) М.І.Лісіна;
- б) В.К.Котирло;
- в) О.В.Запорожець.

7. Особлива увага приділяється проблемним формам міжособистісних відносин – агресивності, вразливості, демонстративності тощо.

- а) М.І.Лісіна;
- б) В.К.Котирло;
- в) О.О.Смірнова.

8. Центральною науковою проблемою було питання навчальної діяльності як фактора розумового розвитку дітей.

- а) О.О.Смірнова;
- б) Г.О.Люблінська;
- в) В.К.Котирло.

9. Розумовому розвитку дитини, на думку психолога, особливо сприяє спонукання її до пізнання дійсності, зокрема до внутрішнього, спонтанного прагнення до пізнання, збудження спостережливості і допитливості, заохочення до створення образів уяви, активізації пригадування тощо.

- а) О.В.Запорожець;
- б) Д.Ф.Ніколенко;
- в) Л.С.Виготський.

10. Результати дослідження внутрішнього протиріччя як рушійної сили психічного розвитку дитини дозволили цьому психологу з нових позицій підійти до вирішення проблеми дитячого розвитку і саморозвитку.

- а) М.М. Поддьяков;
- б) О.В.Запорожець;
- в) Д.Б.Ельконін.

Варіант № 2.

1. Згідно з теорією кого з науковців розвиток пізнавальної сфери дитини та її особистості відбувається у руслі різних провідних діяльностей, що послідовно змінюють одна одну в онтогенезі.

- а) В.К.Котирло;
- б) М.М.Поддъков;
- в) Д.Б.Ельконін.

2. Цей психолог виділив основні складові компоненти вольової готовності до навчання в школі.

- а) В.К.Котирло;
- б) М.М.Поддъков;
- в) Д.Б. Ельконін.

3. Концепція діагностики розумового розвитку дошкільників, яка дозволяла визначити, які з компонентів пізнавальних здібностей розвинені у дітей більшою мірою, а які – недостатньо була розроблена:

- а) Д.Б.Ельконін;
- б) Л.А.Венгер;
- в) О.В.Запорожець.

4. Однією з провідних проблем досліджень є проблема спілкування дітей раннього і дошкільного віку з дорослими та ровесниками.

- а) Г.О.Люблінська;
- б) М.І.Лісіна;
- в) Л.С.Виготський.

5. Найважливішим досягненням дошкільного віку, за дослідженнями цього психолога, є відокремлення у дітей загальної самооцінки від конкретної.

- а) М.І.Лісіна;
- б) В.К.Котирло;
- в) О.В.Запорожець.

6. Простежив основні стадії виникнення у дітей емоційних уявлень та стверджував, що емоції складаються в ході практичної діяльності, взаємин дитини з людьми, які її оточують.

- а) М.І.Лісіна;
- б) В.К.Котирло;
- в) О.В.Запорожець.

7. Цим дослідником розроблено програму морального виховання і корекції міжособистісних відносин використовується в ДНЗ.

- а) О.О.Смірнова;
- б) В.К.Котирло;
- в) Д.Ф.Ніколенко.

8. У своїх дослідженнях психолог приділяла проблемі психічного розвитку (фактори розвитку, його показники, вікову періодизацію).

- а) О.О.Смірнова;
- б) Г.О.Люблінська;
- в) М.І.Лісіна.

9. Розвиток дитини, за його дослідженнями, це процес становлення її як суб'єкта пізнання і праці, носія суспільних відносин.

- а) О.В.Запорожець;
- б) Л.С.Виготський;
- в) Д.Ф.Ніколенко.

10. Дослідження цього психолога доводять, що дитяче експериментування надає потужний позитивний вплив як на розвиток багатьох інших дитячих діяльностей (конструювання, образотворчої діяльності, гри, праці в природі), так і на загальний психічний розвиток дитини.

- а) В.К.Котирло;
- б) М.М.Подд'юков;
- в) Д.Б.Ельконін.

ТЕМА. ОСНОВНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ Варіант 1

1. Які основні властивості розвитку, які відрізняють психічний розвиток однієї дитини від усіх інших змін:

- а) гетерохронність, асинхронність, пластичність;
- б) незворотність, спрямованість і закономірність;
- в) спадковість та середовище.

2. Умовою засвоєння соціального досвіду дитини є

- а) активна діяльність дитини;
- б) характер її спілкування з дорослими;
- в) середовище.

3. Нерівномірний, хвилеподібний характер розвитку окремих психічних процесів особистості називається:

- а) гетерохронність;
- б) асинхронність;
- в) стадіальність.

4. Послідовне ускладнення психіки шляхом накопичення новоутворень називається:

- а) диференціація;
- б) інтеграція;
- в) ампліфікація.

5. Суперечності, які виникають у процесі психічного розвитку і породжують нові потреби, інтереси, спонукають до оволодіння новими видами діяльності називаються

- а) рушійні сили психічного розвитку;
- б) вікові новоутворення;
- в) вікові кризи.

12 Тестові завдання для самоперевірки або контролю знань студентів

6. Який фактор психічного розвитку людини формується і вступає в дію ще до народження дитини, тому вважається основою, підґрунтям для розгортання психічного розвитку

- а) соціальний;
- б) біологічний;
- в) фізіологічний.

7. Макросередовище – це ...

- а) суспільство, його соціально-економічна і політична система;
- б) сукупність зовнішніх суспільних умов, з якими індивід взаємодіє в ході становлення своєї особистості;
- в) національно-культурні та соціально-демографічні особливості місця проживання дитини.

8. Процес накопичення кількісних та якісних прогресивних змін психіки, що зумовлюють формування особистості називається:

- а) фізичний розвиток;
- б) психічний розвиток;
- в) інтелектуальний розвиток.

9. Хто з психологів як критерій періодизації психічного розвитку використовував появу і зміну зубів і виділяв: беззубе, молочнозубе дитинство і постійнозубе дитинство...

- а) Л.Виготський;
- б) П.Блонський;
- в) Д.Ельконін.

10. Країна з її суспільними та економічними особливостями, менталітетом, цінностями та регіон, місто чи село, де проживає дитина тощо визначає..

- а) мезосередовище;
- б) мікросередовище;
- в) макросередовище.

Варіант 2

1. До провідних детермінант розвитку людини належать:

- а) спадковість, середовище, активність;
- б) умови життя та виховання дитини;
- в) гетерохронність, асинхронність, пластичність.

2. Вікові кризи – це

а) періоди різких, стрибкоподібних змін, пов'язаних з відмиранням, зникненням попередніх і появою нових психологічних якостей, рис, які змінюють дитину;

- б) нормативні процеси особистісного розвитку;
- в) бурхливі зміни у психічному розвитку людини.

3. Діяльність, яка на певному віковому етапі обумовлює основні, найважливіші зміни у психіці дитини називається..

- а) провідна;
- б) трудова;
- в) ігрова.

4. Зміцнення та розширення зв'язків між окремими психічними утвореннями називаються...

- а) інтеграція;
- б) соціалізація;
- в) індивідуалізація.

5. Без цього неможливий прогрес у психічному розвитку, дитина б зупинилася на досягнутому рівні, бо не мала б стимулу засвоювати те, чого її вчать дорослі і реалії життя

- а) рушійні сили;
- б) провідна діяльність;
- в) суперечності у розвитку.

6. Процес переходу зовнішніх реальних дій з предметами у внутрішні називаються..

- а) інтеграція;
- б) інтеріоризація;
- в) індивідуалізація.

7. Воно діє на дитину з перших днів її життя. Це означає, що від піклування дорослих значною мірою залежить їх психічний розвиток. Про це свідчать дослідження, спостереження за розвитком дітей у різних сім'ях.це...

- а) мезасередовище;
- б) мікросередовище;
- в) макросередовище.

8. Перехід до нової провідної діяльності залежить від

- а) умов життя дитина та від того, чого її вчать дорослі;
- б) від навчання та виховання;
- в) бажання дорослого.

9. Хто з науковців характеризував кожен віковий період розвитку людини характеризується наступними показниками: а) соціальною ситуацією розвитку; б) провідним видом діяльності; в) основними психічними новоутвореннями:

- а) Л.Виготський, Д.Ельконін;
- б) О.Запорожець;
- в) Г.Костюк.

10. Процес засвоєння соціального досвіду індивідом, що забезпечує його інтеграцію в суспільство називається...

- а) інтеграція;
- б) соціалізація;
- в) індивідуалізація.

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.
ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ
ВІД НАРОДЖЕННЯ І ДО ВСТУПУ В ШКОЛУ**

ТЕМА. ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ У ФАЗІ НОВОНАРОДЖЕНОСТІ

Варіант 1

1. *Плід має нігті, повіки ще заплющені, вже є голосові зв'язки, губи, ніс. Голова становить приблизно 1/3 його довжини, високий лоб. Це дитині уже...*
- а) 3 місяці;
 - б) 4 місяці;
 - в) 5 місяців.
2. *Мати починає відчувати рухи ніг плоду (ворушіння). Рефлекси плоду стають більш «живими» внаслідок розвитку м'язової системи.*
- а) 3 місяці;
 - б) 4 місяці;
 - в) 5 місяців.
3. *В скільки місяців при народженні шанси на виживання плоду вагою мінімум 1,5 кг достатньо високі за інтенсивного медичного догляду, і він dorостає ізольовано від зовнішнього середовища до досягнення маси 2кг 300г.*
- а) 5 місяців;
 - б) 6 місяців;
 - в) 7 місяців.
4. *Народження є великим потрясінням для організму дитини. Фаза новонародженої дитини — це перехідний, критичний період. Народження для неї — стрес. Реакція дитини — ...*
- а) посмішка;
 - б) сльози;
 - в) крик.
5. *Фаза новонародженої дитини — це перший етап у її житті після народження, який триває приблизно*
- а) 1,5 – 2 місяці;
 - б) 2– 3 місяці;
 - в) 3-4 місяц.
6. *Під час неспання дитина виявляє три форми активності, а саме.....*
- а) спокійне неспання, неспокійне неспання, регіт;
 - б) пасивне неспання, активне неспання, рухи ніжками та ручками;
 - в) спокійне неспання, активне неспання, крик.
7. *З якими рефlekсами народжується дитина ?*
- а) безумовними;
 - б) умовними;

в) безумовними та умовними.

8. Вона з'являється пізніше крику, як правило, приблизно наприкінці 1-го місяця життя - це ...

а) посмішка;

б) сльоза;

в) емоція.

9. Комплекс позбавлення – це.....

а) сукупність природних чинників, які впливають на індивідуальний розвиток людини як біологічного організму, зумовлюючи її спадкові особливості;

б) система позитивних емоційно-рухових реакцій дитини, що впливають на почуття, уявлення і поведінку індивіда чи групи в системі взаємодії в певний період часу;

в) система позитивних емоційно-рухових реакцій дитини у відповідь на появу в полі зору людини, що нахиляється, розмовляє, усміхається.

10. Криза новонародженості – це...

а) відносно короткий період у житті дитини, який характеризується психологічними змінами, що виражені у позбавленні дитини основних засобів спілкування з дорослими, безпорадності, переході від пренатального до постнатального розвитку тощо;

б) труднощі в поведінці дітей, внаслідок їх боротьби за незалежність;

в) криза, яка супроводжує руйнування попередніх і становлення нових утворень у психіці дитини та виводить її з відносин дорослих, які не помічають змін у психіці дитини і перешкоджають їй реалізувати власні можливості та прагнення.

Варіант 2

1. Своєрідність соціальної ситуації розвитку новонародженої дитини полягає у ...

а) біологічно вона цілком безпорадна, не може задовольнити жодної життєвої потреби без допомоги дорослого, тому є максимально соціальною істотою;

б) взаємодії дитини і дорослого, яка опосередковується предметом: «дитина – предмет – дорослий»;

в) інтенсивному розвитку в індивідуальному та спільному з дорослими життєвому просторі.

2. Комплекс позбавлення долає такі етапи:...

а) завмирання, зосередження, усмішки і гуління;

б) концентрація, пильний погляд, посмішка, жваві рухи;

в) завмирання, жваві рухи, голосові реакції.

3. Соціальна ситуація розвитку немовляти полягає в тому,

а) що дитина зосереджується на предметі, у відповідь на ласкаві слова і усмішку дорослого;

б) що вся поведінка і діяльність дитини реалізується нею або безпосередньо через дорослого, або у співробітництві з ним.

в) дитина повністю захоплена предметом, внаслідок чого змінюються її стосунки з дорослими.

4. На якому місяці життя немовля, хаотично водячи рукою по ковдрі, раптом хапає її край, випадково торкнувшись іграшки, стискає її пальцями.

- а) 3 місяці;
- б) 4 місяці;
- в) 5 місяців.

5. В якому віці малюк може довго зосереджено гратися іграшками, які висять над її грудьми: вона то наштотується на них руками і стежить, як вони погойдуються, то хапає і деякий час утримує їх

- а) 2- 3 місяць;
- б) 3- 4 місяць;
- в) 4- 5 місяць.

6. В якому віці дитина починає слідкувати за діями дорослого з предметом і повторювати їх

- а) з 5- 7 місяців;
- б) з 6- 8 місяців;
- в) з 7-9 місяців.

7. Першим видом самостійного переміщення дитини, який у більшості дітей виникає наприкінці першого – на початку другого півріччя життя, коли вони намагаються дістати привабливий для них предмет. є ...

- а) ходьба;
- б) повзання;
- в) біг.

8. В який період життя спостерігається зорове зосередження на обличчі дорослого і слухове – під час розмови з малюком.

- а) на 2- 3 місяці;
- б) на 3- 4 місяці;
- в) на 4- 5 місяці.

9. Провідним видом діяльності у немовлячому періоді є ..

- а) предметна діяльність;
- б) встановлення соціальних зв'язків дитини з усіма членами сім'ї;
- в) емоційне спілкування з дорослим

10. Головною ознакою кризи першого року є

а) різке зростання незалежності дитини від дорослих;
б) суперечності між прагненням дитини до самостійності і її залежністю від дорослого;

в) протиріччя, які виникають у зв'язку з розвитком цілого ряду потреб дитини (потреба в спілкуванні; потреба в зовнішніх враженнях; потреба в рухах).

ТЕМА. ОСОБЛИВОСТІ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ В РАННЬОМУ ДИТИНСТВІ**Варіант № 1.**

1. Основною характеристикою соціальної ситуації розвитку новонародженого є:

- а) спільна діяльність дорослого і дитини (ділове співробітництво);
- б) нерозривна єдність дитини і дорослого (комфортне “Ми”);
- в) відділення дитиною себе від дорослого (“Я сам”);
- г) засвоєння норм і правил поведінки.

2. Головним новоутворенням періоду новонародженості є:

- а) ігрова діяльність;
- б) маніпулювання з предметами;
- в) мовне спілкування;
- г) комплекс поживлення.

3. Комплексом поживлення називають:

- а) реакцію, коли дитина хапає запропонований предмет;
- б) реакцію, коли дитина фіксує яскраву іграшку очима;
- в) позитивну емоційну і рухову реакцію дитини на дорослого;
- г) ігрову діяльність.

4. У складі якої із поданих нижче груп наведені новоутворення новонародженості?

- а) конструкційні ігри, об'єднання зовнішніх і внутрішніх дій, рефлексія;
- б) спрямована реакція на дорослого з одночасними моторними виявами, первинні моральні настанови;
- в) акт сприймання, поява наслідування, зорові та слухові зосередження, вияви активного інтересу до оточення;
- г) опосередкована певними уявленнями довільна поведінка, виникнення первинного схематичного дитячого світогляду.

5. Закінчіть речення. Основне протиріччя періоду новонародженості виявляється в тому, що...

- а) дитина відчуває максимальну потребу в дорослому і водночас не володіє специфічними засобами впливу на нього;
- б) дитина відчуває потребу в дорослому й реалізує її у діловому співробітництві;
- в) дитина стикається із труднощами соціальної взаємодії з ровесниками;
- г) життя дитини проходить в умовах опосередкованого (через гру), а не прямого зв'язку зі світом.

6. Провідним видом діяльності в період немовляти є:

- а) навчання;
- б) безпосередньо-емоційне спілкування дорослого і дитини;
- в) ігрова діяльність;
- г) предметна діяльність.

18 Тестові завдання для самоперевірки або контролю знань студентів

7. У складі якої із поданих нижче груп наведені новоутворення віку немовляти? Виберіть правильну відповідь.

а) створення нових відношень між предметом і його використанням, активне наслідування у грі, виникнення Я, прагнення і спроможність діяти відповідно до внутрішніх спонукань, формування почуттів гордості та сорому;

б) потреба у суспільно-значущій діяльності, засвоєння моральних норм, виникнення довільної поведінки, супідрядність мотивів, децентрація мислення, статева ідентифікація;

в) психіка, пізнавальний розвиток, взаємодія з неживими предметами і людьми, ходіння, поява мовлення.

8. Із запропонованих характеристик вікової кризи дитини виберіть ту, в якій описано протікання кризи першого року життя. Виберіть правильну відповідь.

а) у цей період індивід відстоює своє право на незалежну поведінку ініціативними заявами “Я сам”, він відокремлює себе від дорослих, однозначно встановлюючи з ними значно глибші взаємини; криза виявляється у таких ознаках як негативізм, впертість, непокірність, свавілля, знецінення дорослих, протест, деспотизм та розв’язується завдяки переходу дитини до ігрової діяльності;

б) це період народження соціального “Я” дитини, коли зміна самосвідомості призводить до переоцінки цінностей. Криза характеризується узагальненням переживань, що призводить до формування стійких афективних комплексів. Відбувається перебудова емоційно-мотиваційної сфери, переживання набувають нового сенсу, між ними встановлюються зв’язки. Виникає внутрішнє життя дитини, яке часто не відповідає зовнішньому. Дитина думає, перш ніж щось зробити, починає приховувати свої переживання. Відповідно, втрачається дитяча безпосередність. В головною ознакою кризи цього віку є різке зростання незалежності дитини від дорослих: вона опановує ходьбу і предметні дії, стає активнішою, з нею не можна не рахуватися; загострюються переживання, чутливість до різноманітних впливів; криза виявляється в плаксивості, похмурості, інколи в порушенні сну, втраті апетиту тощо.

в) у цьому віці спостерігаються зниження рівня адекватності, невпорядкованість, втрата цілісності та стабільності Я-образу, невизначеність самооцінки, труднощі переорієнтації з оцінювання інших на самооцінювання; невміння стійко керувати певною метою, систематично здійснювати самоконтроль, навіюваність, імпульсивність; нездатність адекватно реалізувати потребу у самопізнанні.

9. Причиною кризи першого року життя людини є:

а) нові умови існування, які вимагають іншого типу дихання, харчування;

б) перехід від біологічного типу розвитку до соціального;

в) несформована поведінка, безпорадність, потреби у теплі та їжі;

г) активність, потреба у спілкуванні з іншою людиною та пізнанні навколишнього світу.

10. Вікові межі раннього віку:

а) від 1 року до 2 років;

б) від 1,5 року до 3 років;

в) від 1 року до 3 років.

Варіант № 2

1. Основною характеристикою соціальної ситуації розвитку дитини раннього віку є:

- а) нерозривна єдність дитини і дорослого (комфортне “Ми”);
- б) реалізація потреб у спілкування з однолітками у формі сюжетно-рольової гри;
- в) ситуативно-дійове спілкування, практичне співробітництво з дорослими, спільні дії з предметами;
- г) постійне намагання зайняти місце дорослого в системі реальних стосунків між людьми.

2. Провідним видом діяльності дитини раннього віку є:

- а) навчання;
- б) безпосередньо-емоційне спілкування;
- в) сюжетно-рольова гра;
- г) предметна діяльність з елементами гри;

3. На що спрямована провідна діяльність дитини раннього віку:

- а) на пізнання стосунків між людьми;
- б) на оцінювання своїх вчинків;
- в) на засвоєння суспільно вироблених способів дій з предметами;
- г) на завоювання поваги з боку дорослих.

4. Перші найпростіші форми самосвідомості, уявлення про себе виникають:

- а) у ранньому віці;
- б) у дошкільному віці;
- в) у немовлячому віці;
- г) у підлітковому віці.

5. Дворічній дитині поставили червоною фарбою крапочку на носу, вона побачила себе у дзеркалі і почала сміятися. Про що свідчить ця реакція малюка?

- а) про наявність вродженого почуття гумору у дитини;
- б) про невихованість дорослих, які знущаються з малого;
- в) про появу первинної форми самосвідомості малюка;
- г) про самостійність дитини та її позитивний настрій.

6. Вкажіть групу, до складу якої входять новоутворення раннього віку? Виберіть правильну відповідь.

а) створення нових відношень між предметом і його використанням, активне наслідування у грі, виникнення Я, прагнення і спроможність діяти відповідно до внутрішніх спонукань, формування почуттів гордості та сорому;

б) потреба у суспільно-значущій діяльності, засвоєння моральних норм, виникнення довільної поведінки, супідрядність мотивів, децентрація мислення, статеві ідентифікація;

в) психіка, пізнавальний розвиток, взаємодія з неживими предметами і людьми, ходьба, поява мовлення.

7. Криза “Я сам” виявляється:

- а) у віці немовля;
- б) у ранньому дитинстві;
- в) у підлітковому віці;

г) у дошкільному віці.

8. *Сенситивний період оволодіння мовленням припадає на:*

а) період немовляти;

б) раннє дитинство;

в) дошкільний період.

9. *Ранній вік є сенситивним для розвитку:*

а) рухів;

б) пам'яті;

в) емоцій;

г) мовлення.

10. *Із запропонованих характеристик розвитку пізнавальної діяльності дитини виберіть ту, в якій описано пізнавальний розвиток у ранньому дитинстві. Виберіть правильну відповідь.*

а) пізнавальна діяльність спрямована на розпізнавання предметів (предметно-орудійна діяльність), оволодіння предметами дії, освоювання суспільно вироблених засобів діяльності з предметами; навчання відбувається за зразками й інструкціями; психіка виявляє різноманітні функції, але особливого значення набуває пізнавальна – образ світу отримує свій “центр”, яким стає “Я” дитини;

б) пізнавальна діяльність спрямована на інтенсивний розвиток орієнтувальної основи дій, пізнання відношень; починає розвиватися довільна увага, але переважає мимовільна увага; пам'ять має переважно мимовільний характер, функціонує особливий вид зорової пам'яті (ейдетична); дитина здатна на ігрове перетворення предмета в уяві; з'являються пізнавальні завдання (супідрядність мотивів), здатність творити образи та довільно маніпулювати ними за допомогою мовних самоінструкцій, внутрішнє мовлення стає засобом мислення;

в) пізнавальна діяльність спрямована на інтенсивний інтелектуальний розвиток; відбувається перехід від наочно-образного до перших проявів абстрактно-логічного мислення, від безпосереднього чуттєвого сприймання світу до сприймання, вираженого в абстрактних поняттях; формується довільна увага; спостерігається інтенсивний розвиток довільної пам'яті й активне використання мимовільної, підвищення точності упізнавання збережених у пам'яті об'єктів; збагачуються й урізноманітнюються витвори уяви дитини, збільшується швидкість утворення образів фантазії;

г) пізнавальна діяльність спрямована на розвиток словесно-логічного мислення, монологічного, діалогічного і писемного мовлення, становлення довільності пізнавальних процесів, вироблення індивідуального стилю інтелектуальної діяльності; спостерігається перехід до абстрактного та формального мислення, рефлексія на власні розумові дії; відбувається прискорення темпу розвитку пам'яті, зміни в перебігу логічної пам'яті, вільне відтворення, запам'ятовування і збереження абстрактного матеріалу; формуються вищі довільні форми уваги.

Варіант № 3.

1. Словниковий запас дитини 3-х років складає:

- а) до 300 слів;
- б) до 1500 слів;
- в) до 4000 слів.

2. Закінчіть речення: У дітей раннього віку...

- а) гальмування переважає над збудженням;
- б) гальмування і збудження однаково розвинуті;
- в) збудження переважає над гальмуванням.

3. Діти раннього віку набувають нових знань й умінь переважно за допомогою:

- а) спеціального навчання;
- б) безпосереднього сприймання предметів та явищ;
- в) мовного спілкування з дорослими.

4. Визначте психологічний зміст вікової кризи якого періоду подано у наступному твердженні: індивід обстоює своє право на незалежну поведінку ініціативними заявами “Я сам”, він відокремлює себе від дорослих, однозначно встановлюючи з ними значно глибші взаємини; криза виявляється у таких ознаках як негативізм, впертість, непокірність, свавілля, знецінення дорослих, протест, деспотизм та розв’язується завдяки переходу дитини до ігрової діяльності. Виберіть правильну відповідь.

- а) криза 3-х років;
- б) криза 6-7-річного віку;
- в) криза підліткового віку;
- г) криза ранньої юності.

5. Із запропонованих характеристик вікової кризи дитини виберіть ту, в якій описано протікання кризи трьох років. Виберіть правильну відповідь.

а) головною ознакою кризи цього віку є різке зростання незалежності дитини від дорослих: вона опановує ходьбу і предметні дії, стає активнішою, з нею не можна не рахуватися; загострюються переживання, чутливість до різноманітних впливів; криза виявляється в плаксивості, похмурості, інколи в порушенні сну, втраті апетиту тощо;

б) у цей період індивід обстоює своє право на незалежну поведінку ініціативними заявами “Я сам”, він відокремлює себе від дорослих, однозначно встановлюючи з ними значно глибші взаємини; криза виявляється у таких ознаках як негативізм, впертість, непокірність, свавілля, знецінення дорослих, протест, деспотизм та розв’язується завдяки переходу дитини до ігрової діяльності;

в) це період народження соціального “Я” дитини. Зміна самосвідомості призводить до переоцінки цінностей. Змінюється сприймання свого місця в системі відносин. Ця криза характеризується узагальненням переживань, що спричинює формування стійких афективних комплексів. Часто внутрішнє життя не відповідає зовнішньому. Дитина думає, перш ніж щось зробити, починає приховувати свої переживання. Відповідно, втрачається дитяча безпосередність;

г) у цьому віці спостерігаються зниження рівня адекватності, невпорядкованість, втрата цілісності та стабільності Я-образу, невизначеність

22 Тестові завдання для самоперевірки або контролю знань студентів

самооцінки, труднощі переорієнтації з оцінювання інших на самооцінювання; невміння стійко керувати певною метою, систематично здійснювати самоконтроль; навіюваність, імпульсивність; нездатність адекватно реалізувати потребу у самопізнанні.

6. *З чим пов'язаний динамічний розвиток мовлення у ранньому віці?*

- а) з розвитком сприймання;
- б) з предметної діяльністю дитини;
- в) з розвитком наочно-дійового мислення.

7. *Коли настає розуміння слова „не можна”?*

- а) в середині раннього віку;
- б) в кінці раннього віку;
- в) до початку раннього віку.

8. *Які слова переважають у словнику дітей 3-го року життя?*

- а) іменники;
- б) прикметники;
- в) дієслова.

9. *На якому періоді життя дитини виробляється предметне сприймання?*

- а) в кінці раннього дитинства;
- б) до початку раннього дитинства;
- в) на 3-му році життя.

10. *Закінчіть визначення: „Наочно-дійове мислення – це...”*

- а) мислення, яке здійснюється на основі уявлень, без використання практичних дій;
- б) мислення, яке здійснюється за допомогою внутрішніх орієнтувальних засобів;
- в) мислення, яке здійснюється за допомогою зовнішніх орієнтувальних дій.

Варіант № 4.

1. *Що є передумовою розвитку уяви дітей раннього віку ?*

- а) уявлення;
- б) предметні дії;
- в) сприймання

2. *Скільки слів використовує дитини до 2-го року життя?*

- а) 30-100 слів;
- б) до 300 слів;
- в) до 1500 слів.

3. *На що спрямовані зорові дії дітей раннього віку?*

- а) на форму та колір предметів;
- б) на величину і колір предметів;
- в) на форму і величину предметів.

4. *У якому віці діти сприймають усі звуки рідної мови?*

- а) до кінця 3-го року життя
- б) до початку 2-го року життя;
- в) до кінця 2-го року життя.

5. *Що є передумовою власного мовлення дитини?*
- а) розуміння мовлення дорослих;
 - б) предметна діяльність;
 - в) сприйняття.
6. *Скільки форм дитина здатна засвоїти в уяві на 3-му році життя?*
- а) 2-3 форм;
 - б) 5-6 форм;
 - в) 8-9 форм.
7. *Закінчіть визначення: „Пасивний словник – це...”*
- а) кількість слів, які вимовляє дитина;
 - б) кількість слів, які розуміє дитина;
 - в)) кількість слів, які розуміє і вимовляє дитина.
8. *Що спочатку із нижче переліченого засвоюють діти?*
- а) назви речей, що їх оточують;
 - б) імена дорослих;
 - в) назви іграшок.
9. *Закінчіть визначення „Автономне мовлення – це...”*
- а) мовлення дітей, яке дуже схоже на мовлення дорослих;
 - б) слова, якими розмовляють дорослі;
 - в) мовлення дітей, яке мало подібне до мовлення дорослих.
10. *Коли починає швидко збільшуватися пасивний словник дітей?*
- а) в кінці 2-го року життя;
 - б) на початку 3-го року життя;
 - в) у першій половині 2-го року життя.

Варіант № 5.

1. *Основна умова розвитку рецепторів новонародженої дитини:*

- а) догляд за дитиною;
- б) чіткий режим дня і догляд за дитиною;
- в) одержання зовнішніх вражень під час спілкування;
- г) нормальний фізичний розвиток дитини.

2. *Особливість соціальної ситуації розвитку у період новонародженості полягає в тому, що:*

- а) дитина знаходиться на межі між пренатальними і постнатальними умовами існування і розвитку;
- б) ситуація, коли дитина відокремилася від матері фізично, але біологічно вона поєднана з матір'ю;
- в) критичний період, коли дитина пристосовується до життя поза організмом матері;
- г) всі відповіді вірні

3. *У перші дні після народження дитина пристосовується до зовнішніх умов завдяки:*

- а) вродженим інстинктивним формам поведінки
- б) безумовним і умовним рефлексам;

в) здатності рухатися;

г) всі відповіді вірні

4. У новонародженого людського немовляти спочатку розвивається:

а) слух і зір;

б) тілесні рухи;

в) обидві відповіді вірні;

г) жодна з відповідей не є вірною

6. Провідними потребами немовляти є:

а) потреба в безпеці;

б) потреба у враженнях;

в) потреба у спілкуванні;

г) усі зазначені вище потреби є провідними;

7. Назвіть реакцію дитини, звернену до дорослого, яка виявляється у тому, що дитина зосереджує погляд на обличчі дорослого, у дитини з'являється блиск в очах, весела міміка, вона простягає рученята, енергійно гулить:

а) зорове зосередження;

б) мовне спілкування з дорослим;

в) комплекс поживлення;

г) зорослухове зосередження

8. Першим вираженням соціальної потреби дитини є:

а) крик новонародженого;

б) плач дитини;

в) посмішка, звернена до дорослого;

г) всі відповіді вірні

9. Критерій кінця кризи новонародженості:

а) комплекс поживлення;

б) поява умовних рефлексів;

в) припинення втрати у вазі;

г) всі відповіді вірні

10. Особливістю соціальної ситуації розвитку немовляти є:

а) ситуація повної єдності дитини з дорослим;

б) ситуація повної залежності дитини від дорослого;

в) ситуація, коли всі потреби дитини задовільняються дорослим;

г) всі відповіді вірні.

Варіант № 6.

1. Провідним видом діяльності в період немовляти, за періодизацією Д.Б.Ельконіна є:

а) емоційне спілкування з дорослим;

б) ігрова діяльність;

в) предметно-маніпулятивна діяльність;

г) слухове зосередження;

2. Особливістю спілкування у немовлячому віці є:

а) інтимне міжособистісне;

- б) невербальний характер;
- в) спілкування заради підтримки емоційного контакту;
- г) усі відповіді вірні

3. Основним новоутворенням немовлячого віку за Д.Б.Ельконіним є:

- а) формування потреби у спілкуванні;
- б) розвиток мови;
- в) формування наочно-дійового мислення;
- г) прямоходіння і автономна мова

4. Основним новоутворенням немовлячого віку за Л.С.Виготським є:

- а) формування потреби у спілкуванні;
- б) формування довіри;
- в) формування наочно-дієвого мислення;
- г) прямоходіння і автономної мови

5. Криза першого року життя за Л.С.Виготським пов'язана з:

- а) зародженням психічного життя дитини;
- б) з появою феномену «афекту власної особи»;
- в) з зародженням волі;
- г) усі відповіді вірні

6. Причиною виникнення шпиталізму є незадоволення:

- а) потреби у спілкуванні;
- б) потреби у встановленні тісного емоційного контакту дитини з матір'ю;
- в) потреби у русі;
- г) всі відповіді вірні

7. Шпиталізм, це:

- а) фізичне і розумове відставання у розвитку;
- б) синдром патології дитячого психічного і особистісного розвитку
- в) сенсорно-афективна реакція на байдужість
- г) всі відповіді вірні

8. Особливістю соціальної ситуації розвитку у ранньому дитинстві є:

- а) ситуація спільної діяльності дитини з матір'ю;
- б) ситуація неподільної єдності дитини з дорослим;
- в) ситуація спільної діяльності з ровесниками;
- г) жодна з відповідей не є вірною

9. Найважливіші потреби дитини раннього віку:

- а) потреба в бути визнаним;
- б) в любові і позитивних емоціях;
- в) у відчувати себе джерелом волі;
- г) всі відповіді вірні

10. Провідним видом діяльності в ранньому віці, за періодизацією Д.Б.Ельконіна є:

- а) спілкування;
- б) гра;
- в) предметно-маніпулятивна діяльність;
- г) безпосереднє емоційне спілкування

Варіант № 7.

1. Згідно з теорією З.Фрейда такі риси характеру як надмірна чистоплотність, скупість і впертість формуються в результаті фіксації дитини на:

- а) оральній стадії;
- б) анальній стадії;
- в) фалічній стадії
- г) генітальній стадії

2. Феномен «Я сам», згідно з Л.С.Виготським, з'являється у дитини в:

- а) немовлячому віці;
- б) в ранньому віці;
- в) в молодшому дошкільному;
- г) жодна з відповідей не є правильною

3. Мислення дітей раннього віку є переважно:

- а) наочно-дійовим;
- б) наочно-образним
- в) словесно-логічним:
- г) жодна з відповідей не є вірною;

4. Сензитивний період для розвитку мови припадає на:

- а) період немовляти;
- б) раннє дитинство;
- в) дошкільне дитинство;
- г) підлітковий вік

5. Перші власні казки, історії і оповідання з'являються

- а) під кінець раннього дитинства;
- б) у молодшому дошкільному дошкільному віці;
- в) у середньому дошкільному
- г) у старшому дошкільному віці

6. У ранньому віці переважає пам'ять:

- а) рухова;
- б) емоційна;
- в) образна;
- г) усі перелічені вище відповіді є вірними

7. Основними новоутвореннями раннього віку за Д.Б.Ельконіним є:

- а) наочно-дієве мислення, мова;
- б) оволодіння тілом, мовою;
- в) розвиток предметної діяльності;
- г) жодна з відповідей не є вірною

8. Основною умовою подолання кризи трьох років є:

- а) організація ділового співробітництва з дитиною;
- б) організувати спілкування на засадах співпраці та рівності у взаєминах;
- в) задовільнити бажання дитини бути самостійною
- г) всі відповіді вірні

9. Криза трьох років – це криза, яка пов'язана із:

- а) усвідомленням дитиною свого «Я»;

- б) прагненням дитини змінити взаємини з дорослими;
- в) прагненням дитини до самостійності;
- г) усі відповіді вірні

10. Дитина раннього віку пізнає і відкриває своє «Я»:

- а) спостерігаючи за своїм відображенням у дзеркалі;
- б) завдяки своєму імені;
- в) завдяки визнанню і похвалі з боку дорослих
- в) всі відповіді вірні

ТЕМА. ЗНАЧЕННЯ ГРИ ЯК ПРОВІДНОГО ВИДУ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ ДІТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Варіант № 1.

1. Одним з першовідкривачів дитинства як якісно своєрідного етапу життя, вважається:

- а) Ч.Дарвіна;
- б) С.Холл;
- в) Жан Жак Руссо.

2. Перша форма гри, без якої інші форми не розвиваються. Психологи назвали цю гру:

- а) Сюжетно-рольовою;
- б) Режисерською;
- в) Образно-рольовою.

3. Хто з науковців в своїй теорії доводить біологічну природу гри (на основі порівнянь особливостей ігор дітей та інстинктивної поведінки дитинчат тварин):

- а) Г.Гроос;
- б) Ф.Шіллер;
- в) З.Фрейда.

4. Першими іграшками дитини, як доводять дослідження, виступають:

- а) моторні іграшки;
- б) сенсорні іграшки;
- в) образні іграшки.

5. Хто з науковців говорив, що основою гри є уявлювана або вигадана ситуація:

- а) Л.С.Виготський;
- б) Д.Б.Ельконін;
- в) О.В.Запорожець.

6. Спостереження за іграми дітей дошкільного віку показують, що вони :

- а) щоразу ускладнюються та розвиваються;
- б) дедалі більше убожують, стають біднішими,
- в) залишаються незмінними.

7. Виникнення дитячої гри він пояснював тим, що на зорі розвитку суспільства діти рано включалися у життя дорослих, брали безпосередню участь

у їхній діяльності. Потреби у грі вони тоді ще не відчували. Ускладнення знарядь праці унеможливило участь дітей у допомозі дорослим, спричинило потребу в спеціальній підготовці до трудової діяльності.

- а) Л.С.Виготський;
- б) Д.Б.Ельконін;
- в) О.В.Запорожець.

8. Хто з науковців виділив групи найхарактерніших дитячих ігор: побутові; суспільно-виробничі; культурно-суспільні; ігри на військову та воєнну тематику; ігри на сюжети літературних творів; ігри-драматизації; ігри з іграшками-тваринами.

- а) Р.Й.Жуковська;
- б) Є.А.Аркін;
- в) Д.Б.Запорожець.

9. Хто з науковців доводив, що гра зародилася у докласовому суспільстві і була пов'язана з музикою, танцями, піснями. Дорослі гралась, як діти, виконуючи ритуальні дії.

- а) Г.Гроос;
- б) Ф.Шіллер;
- в) З.Фрейда.

10. За висновками кого з науковців, відображення дитиною у грі взаємин дорослих, явищ суспільного життя є передумовою глибокого пізнання навколишньої дійсності, прагнення брати участь у житті дорослих.

- а) Р.Й.Жуковська;
- б) Є.А.Аркін;
- в) Д.Менджеріцька.

Варіант № 2.

1. За дослідженнями Д.Ельконіна діяльність, в якій діти, беручи на себе роль дорослого і створюючи ігрову ситуацію, моделюють діяльність дорослої людини, її смисл, мотиви, завдання і норми відносин називається...

- а) сюжетно-рольова гра;
- б) дидактична гра;
- в) режисерська гра.

2. За дослідженнями цього науковця дитячі ігри поділяються на індивідуальні (передвправи, ігри-вправляння, ігри-рухи) та соціальні (ігри-наслідування).

- а) К.Гроос;
- б) В.Штерн;
- в) З.Фрейда.

3. Своє відношення до гри науковець відтворив у спеціально створеному комплексі іграшок, які були названі «Дарами».

- а) Ф.Фребель
- б) В.Штерн;
- в) З.Фрейда.

4. Словами кого з науковців рольова гра – це школа соціалізації

- а) Л.С.Виготського;
- б) О.В.Запорожця.
- в) Д.Б. Ельконіна.

5. З перших днів життя дитина знайомиться з іграшкою. Хто з науковців запропонував дану класифікацію іграшок: 1) звукові (сенсорні); 2) моторні (рухливі); 3) зброя; 4) образні іграшки.

- а) Д.Б.Ельконін;
- б) О.В.Запорожець.
- в) Є.А. Аркін;

6. Хто з психологів наголошував на тому, що гра є «соціальна за своєю природою, за своїм походженням, тобто виникає із умов життя дитини у суспільстві». Саме цей вчений довів значення гри для психічного розвитку дитини.

- а) Д.Б.Ельконін
- б) Л.С.Виготський;
- в) С.Холл.

7. Цей науковець гру вважав основою всякого мистецтва, для виникнення якого необхідна енергія, що залишається після задоволення життєво важливих потреб.

- а) К.Гроос;
- б) Ф.Шіллер;
- в) З.Фрейда.

8. У роботах Д. Б. Ельконіна та його послідовників доведено, що у сюжетно-рольовій грі міжособистісні відносини дітей розвиваються у двох головних напрямках:

- а) ігрові та реальні;
- б) рольові й реальні;
- в) рольові та нерольові.

9. Одна з найдавніших теорій гри – це теорія ...

- а) Г.Гроосу;
- б) Ф.Шіллера;
- в) З.Фрейда.

10. До особливостей розвитку ігрової діяльності в дошкільному віці науковці відносять:

- а) гра стає самостійною діяльністю дитини;
- б) дитина освоює різні види гри;
- в) за допомогою гри дошкільник «входить» в різні сфери дійсності, розширюючи можливості пізнання цих сфер.

ТЕМА. ПРОДУКТИВНІ ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Варіант № 1.

1. Дослідження В.Н. Мясшцева, А.Г. Ковальова та Б.Г. Ананьєва доводять, що рушійною силою розвитку здібностей є
 - а) праця;
 - б) навчання;
 - в) зображувальна діяльність.
2. Який вік, відповідно досліджень Л.П.Кічатинов, Д.В.Малигіна, В.М.Турченко та ін. є сензитивним до трудового виховання
 - а) 3-4 рік життя;
 - б) 4-6-рік життя;
 - в) 6-7 рік життя.
3. Специфіка праці дошкільника полягає в тому, що вона тісно пов'язана з ...
 - а) навчанням;
 - б) грою;
 - в) потребою спілкуватися.
4. Які види вимоги, що ставляться до виконання дошкільниками доручень. виділяє Л.А. Снігур:
 - а) продуктивні та непродуктивні;
 - б) правильні та неправильні;
 - в) продуктивні та об'єктивні.
5. В.І. Тютюнник підкреслює дві позиції дорослих у взаємодії з дитиною:
 - а) «Ти хочеш» і «Ти не хочеш»;
 - б) «Ти можеш» і «Ти не можеш»;
 - в) «Ти вмієш» і «Ти не вмієш».
6. Який продукт зображувальної діяльності сьогодні використовується в психології як діагностичний метод.
 - а) малюнок;
 - б) аплікація;
 - в) конструкція;
 - г) ліплення.
7. О. Леонт'єв найважливішим аспектом навчання вважав ...
 - а) спілкування;
 - б) гру;
 - в) зображувальні види діяльності.
8. Хто з науковців виділив рівні навчальної діяльності у залежність від пізнавальних мотивів дітей, вміння слухати і керуватися вказівками дорослого, оцінювати зроблене, усвідомлено досягати поставленої мети.
 - а) Г.О.Люблінська;
 - б) О.П.Усова;
 - в) О.В.Запорожець.
9. До особливостей дитячого малюнка психологи відносять:
 - а) схематизм;
 - б) прозорість;

в) недосконале зображення динаміки предметів.

10. Які з чинників обумовлюють тематику дитячих малюнків:

а) стать;

б) важливі суспільні події, національні традиції, культурні особливості країни;

в) територіальне проживання дитини;

г) ставлення дорослих до перших спроб дитячої творчості.

Варіант № 2.

1. Вимоги, які продиктовані об'єктивною необхідністю, а не витікають з настроїв дорослого, його бажань управляти дошкільником без урахування його інтересів і потреб, Л.А. Снігур називає:

а) продуктивні

б) непродуктивні;

в) правильні

г) неправильні;

д) об'єктивні.

2. Який вид вимог, як доводить Л.А.Снігур, визначається ступенем виразу дорослим упевненості в можливостях дитини як особі і успіху у виконанні дорученої справи, ступеня свободи, що надається дитині в ході здійснення трудової діяльності.

а) продуктивні

б) непродуктивні;

в) правильні

г) неправильні;

д) об'єктивні.

3. В який віковий період, на думку В.І. Тютюнника, дитина вперше здатна свідомо здійснити творчу діяльність із значенням для людей:

а) четвертий рік життя;

б) п'ятий рік життя;

в) шостий рік життя;

г) сьомий рік життя.

4. Яка з позицій дорослого у взаємодії з дітьми у дослідженнях В.І.Тютюнника формує потребу дитини у грі:

а) «Ти хочеш» або «Ти не хочеш»;

б) «Ти можеш» або «Ти не можеш»;

в) «Ти вмієш» або «Ти не вмієш».

5. Чи існує залежність між потребою дитини діяти самостійно із засобами і предметами праці від позиції, яку займає у взаємодії з дитиною дорослий :

а) Так;

б) Ні.

6. Хто з науковців головною умовою формування у дітей мотивів їх власної трудової діяльності називають включення дитини в єдиний трудовий процес:

а) В.І. Тютюнник;

б) Л.А.Снігур;

в) Я. З.Неверович.

7. До основних передумов навчальної діяльності дошкільників відносять:

а) наявність у них стійких пізнавальних інтересів;

б) оволодіння загальними способами дій;

в) самостійне знаходження способів виконання практичних і пізнавальних завдань;

г) контролювання способу виконання власних дій.

8. Які стадії у своєму розвитку долає дитячий малюнок:

а) позбавлення смислу штрихи;

б) безформність зображень;

в) схематичність зображення;

г) правдоподібність зображення;

д) точність зображення;

е) графічність зображення.

9. Які взаємопов'язані сторони конструктивної діяльності, за спостереженнями А. Давидчука, розвиваються дошкільному віці:

а) конструювання-зображення;

б) конструювання для гри;

в) конструювання для себе;

г) конструювання за зразком.

10. До психологічних передумов майбутньої трудової діяльності у дошкільному віці відносять:

а) вміння діяти доцільно, відповідно до обставин і вимог інших людей;

б) розвиток довільних рухів руки, узгоджених з деякими фізичними і функціональними особливостями предметів, що використовуються;

в) здатність раніше уявляти результати своїх дій, планувати послідовність їх виконання;

г) різноманітні рухові навички.

ТЕМА. ВПЛИВ СПІЛКУВАННЯ НА ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Варіант № 1.

1. Для дітей якого вікового періоду характерне не просто прагнення до доброзичливої уваги і пошани дорослого, але і до його взаєморозуміння і співпереживання:

а) четвертого року життя;

б) п'ятого року життя;

в) шостого року життя;

г) сьомого року життя.

2. Хто з науковців виділяє дві внеситуативні форми спілкування, характерні для дошкільного віку, – пізнавальну і особистісну:

а) М.І.Лісіна;

б) Л.С.Виготський;

- в) О.О.Смірнова;
- г) А.Р.Рузьська.

3. Які потреби зумовлюють спілкування дитини з дорослим:

- а) потреба у нових враженнях;
- б) потреба у активній діяльності;
- в) потреба у дорослому;
- г) потреба у визнанні та підтримці.

4. Що відрізняє спілкування дошкільників із однолітками і дорослими?

- а) самостійність;
- б) розмаїття тем для розмови;
- в) пізнавальні потреби;
- г) можливість самоствердження;
- д) можливість сперечатися.

5. Який зміст є характерним для особистісного спілкування дітей?

- а) ігрові дії;
- б) бесіди;
- в) читання;
- г) прогулянки;
- д) образотворча діяльність.

6. Потреба дітей у позаситуативно-особистісній формі спілкування із дорослими й однолітками характеризується як бажання....:

- а) звернути на себе увагу будь-якою дією;
- б) здійснити спільні дії з однолітками;
- в) досягти розуміння з боку дорослого та однолітків;
- г) пояснити дорослому мотиви своїх дій;
- д) стати школярем.

7. Причиною емоційного неблагополуччя дитини в групі однолітків, яку можна виявити у процесі хронометрованих спостережень, є....:

- а) невміння користуватися жестами;
- б) відсутність потреби у спілкуванні, невміння спілкуватися й гратися з однолітками;
- в) незнання імен усіх вихованців групи;
- г) невпевненість у своїх силах;
- д) недостатність тепла та уваги з боку близьких дорослих.

8. Які ігри є найбільш ефективними для розвитку спілкування дітей протягом усього дошкільного дитинства?

- а) настільні;
- б) режисерські;
- в) дидактичні;
- г) обрядові;
- д) ігри-драматизації.

9. Вставте пропущене слово. Нормальний розвиток спілкування дошкільника хід його загального розвитку.

10. Причини конфліктів між дітьми дошкільного віку зазнають змін: ставлення до іншого як до об'єкта, нездатність до спільних дій з ним,

суперництво з товаришем, дитячий егоцентризм, різні рівні в оволодінні дітьми ігровою діяльністю та залежать від:

- а) інтересів дітей;
- б) віку дітей;
- в) керівництва діяльністю дошкільників.

Варіант № 2.

1. У діагностиці дітей дитячого віку у ситуативно-особистісній формі спілкування із дорослими характеризується як потреба...:

- а) в увазі;
- б) у співпраці;
- в) у повазі;
- г) у розумінні;
- д) у самоствердженні.

2. До експресивно-мімічних засобів спілкування, які можна спостерігати у дітей раннього віку, зараховують:

- а) посмішку;
- б) дії з предметами;
- в) пози і жести;
- г) питання дітей;
- д) думки.

3. Пізнавальний мотив спілкування у дітей дошкільного віку виражається у потребі...:

- а) отримання нових вражень, знань;
- б) взаємодії із дорослим;
- в) взаємодії із навколишнім світом;
- г) розвитку;
- д) самоствердження.

4. Явище «госпіталізму» у дітей дошкільного віку можуть викликатися такими причинами, як:

- а) хронічними захворюваннями;
- б) відсутністю материнського догляду;
- в) вихованням у неповній сім'ї;
- г) спадковими захворюваннями;
- д) недотриманням режиму.

5. Яким чином змінюється спілкування дитини протягом дошкільного віку?

- а) за значущістю;
- б) за формою спілкування і типом взаємин;
- в) за змістом;
- г) за інтересами;
- д) за кількістю контактів.

6. Теорію розвитку форм спілкування дошкільника з дорослими розроблено психологами під керівництвом:

- а) О. В. Запорожця;
- б) А. Г. Рузької;

- в) М. І. Лісіної;
- г) В. К. Котирло.

7. Який прийом допомоги з боку дорослого є найбільш ефективним для дитини у подоланні неприйнятого або ізольованого статусного положення в групі однолітків?

- а) співчуття;
- б) наслідування;
- в) покарання;
- г) заохочення;
- д) створення реальних життєвих ситуацій, які забезпечують соціальний успіх у групі однолітків та їхніх батьків.

8. Основними ознаками форм спілкування дитини з дорослими є:

- а) зміст комунікативної потреби, провідні мотиви, провідні засоби спілкування, соціальна ситуація розвитку;
- б) ставлення дитини до дорослого;
- в) час виникнення, зміст комунікативної потреби, провідні засоби спілкування, провідні мотиви, місце спілкування у життєдіяльності дитини.

9. Для якої форми спілкування провідними виступають ділові мотиви спілкування дитини з дорослим:

- а) позаситуативно-особистісної;
- б) ситуативно-ділової;
- в) позаситуативно-пізнавальної;
- г) ситуативно-особистісної.

10. Виберіть відповідь, в якій правильно розкрито послідовність розвитку форм спілкування дитини з дорослим:

- а) ситуативно-ділова, ситуативно-особистісна, позаситуативно-особистісна, позаситуативно-пізнавальна;
- б) ситуативно-особистісна, позаситуативно-особистісна, ситуативно-ділова, позаситуативно-пізнавальна;
- в) позаситуативно-пізнавальна, ситуативно-ділова, ситуативно-особистісна, позаситуативно-особистісна;
- г) ситуативно-особистісна, ситуативно-ділова, позаситуативно-пізнавальна, позаситуативно-особистісна.

ТЕМА. СУЧАСНІ ЖОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Варіант № 1.

1. Які якісні зміни відбуваються в пізнавальному розвитку дошкільника, виберіть правильне:

- а) підвищується сенсорна чутливість,
- б) збільшується гострота зору,
- в) більш диференційованим стає сприймання кольорів та їх відтінків,
- г) зростає константність сприймання,

- д) більш точним стає сприймання форми,
- е) підвищується фонематичний слух та звуковисотне розрізнення.

2. Позитивні наслідки пізнавального розвитку залежать:

- а) від характеру діяльності та її завдань;
- б) від керівництва дорослого;
- в) від бажань дітей.

3. Сенсорне виховання спрямоване:

- а) на формування і розвиток у дітей сенсорних процесів;
- б) на формування вмінь точно, повно і розчленовано сприймати предмети, їх властивості і відношення;
- в) на формування передумови для довільного запам'ятання та пригадування.

4. Керівництво сенсорним вихованням дитини повинне:

- враховувати пізнавальні бажання дитини;
- враховувати її вікові особливості;
- враховувати вміння дорослого (вихователя).

5. Увага дітей дошкільного віку має такі особливості:

- а) нетривала зосередженість, схильність до значних коливань.
- б) піддатливість зовнішнім впливам.
- в) залежність від виду занять.
- г) неспроможність переключення на власний розсуд з одного об'єкта на інший за відсутності довільної психічної регуляції;
- д) залежність від віку дітей.
- е) слабкий розподіл уваги, невеликий обсяг.

6. Основну роль у дошкільному віці відіграє:

- а) мимовільна увага;
- б) довільна увага.

7. Найважливішою умовою підготовки дитини до навчання у школі:

- а) розвиток образного мислення;
- б) формування мимовільної уваги;
- в) формування довільної уваги;
- г) розвиток уяви.

8. Що є наслідком підвищення чутливості аналізаторів?

- а) Визрівання аналізаторів.
- б) Вправляння.
- в) Засвоєння дітьми людського чуттєвого досвіду, яке відбувається в процесі їхньої діяльності.

9. З'ясуйте, коли дошкільники роблять значно менше помилок у розрізненні кольорів?

- а) Коли виділяють їх за назвою.
- б) Коли співвідносять їх відтінки практично, добираючи однакові за даним зразком.

10. У яких описах сприймання йдеться про способи обстеження предмета старшим дошкільником?

а) Знайомлячись з новим об'єктом, дитина відразу ж починає діяти з ним, маніпулювати ним, а потім починає обмацувати його.

б) Дитина сприймає перцептивне завдання і, знайомлячись з новим об'єктом, починає планомірно й послідовно розглядати його, описувати його помітні ознаки.

Варіант № 2.

1. Дошкільникам якого віку властиве емоційне, активне сприймання, коли діти прагнуть потримати предмет у руках, погратися з ним? Для них характерні недиференційованість, злитність образів сприйманих предметів.

а) 4 років;

б) 5 років;

в) 6 років.

2. З якого віку дошкільники можуть вести спостереження за вказівкою дорослих?

а) 4 років;

б) 5 років;

в) 6 років.

3. Діти якого дошкільного віку можуть орієнтуватись у відстані на основі зорового сприймання?

а) 4 років;

б) 5 років;

в) 6 років.

4. Переважну роль у розвитку уявлень про просторові відношення між предметами і вміння їх відзначати відіграє:

а) дидактична гра;

б) трудова діяльність;

в) навчальна діяльність;

г) продуктивна діяльність.

5. Діти якого дошкільного віку можуть розв'язувати доступні їм задачі в думках?

а) Молодшого.

б) Середнього.

в) Старшого.

6. Дошкільники якого віку здатні назвати відмінні та схожі якості, наприклад, рослин і тварин, диких і свійських тварин?

а) Молодшого.

б) Середнього.

в) Старшого.

7. У якому рядку йдеться про мислення молодшого дошкільника?

а) Діти розв'язують задачі практичними пробами.

б) Діти розв'язують задачі, уявляючи ситуацію й мислено комбінуючи її елементи.

в) Діти намагаються осмислювати задачу і способи її розв'язання в самому процесі дії.

8. У молодшого дошкільника є родові поняття:

- а) Так.
- б) Ні.

9. З якого дошкільного віку розвивається у дітей образне мислення?

- а) З молодшого.
- б) З середнього.
- в) З старшого.

10. Яке мислення за видом дає змогу дитині з розрізних картинок відразу скласти цілу фігуру людини, а із кубиків побудувати такий міст, щоб під ним міг пропливати пароплав із високою трубою, і т. д.?

- а) Наочно-дійове.
- б) Наочно-образне.
- в) Словесне.

Варіант № 3.

1. Діти якого дошкільного віку так розповідають про лисичку: «Лисичка — дикий звір, вона живе у лісі, у неї великий пухнастий хвіст, має гостру мордочку, руда; вона любить їсти півня чи курку, швидко бігає, зайці її бояться...»?

- а) Молодшого.
- б) Середнього.
- в) Старшого.

2. До якого виду мислення сензитивний дошкільний вік?

- а) Наочно-дійового.
- б) Наочно-образного.
- в) Логічного, словесного.

3. У якому рядку міститься правильна відповідь? У дошкільному віці діти переходять:

- а) від наочно-образного до наочно-дійового мислення;
- б) від наочно-дійового до словесного мислення;
- в) від образного до словесного мислення.

4. Які види уваги властиві молодшим дошкільникам?

- а) Післядовільна і довільна.
- б) Мимовільна.
- в) Довільна.
- г) Мимовільна і довільна.
- д) Післядовільна і мимовільна.

5. У дітей дошкільного віку:

- а) провідним видом уваги є мимовільна, довільна слаборозвинена;
- б) провідним видом є довільна увага;
- в) нема довільної уваги, є лише мимовільна;
- г) мимовільна і довільна увага діє однаковою мірою.

6. У старших дошкільників:

- а) довільна увага стійкіша, ніж мимовільна;
- б) мимовільна увага стійкіша, ніж довільна;
- в) стійкість мимовільної і довільної уваги однакова.

7. На яких заняттях найнижча стійкість уваги дошкільників?

а) На музичних заняттях.

б) На заняттях з малювання, ліплення, конструювання.

в) На заняттях, де розучується вірш, діти займаються рахунком чи складають творчі розповіді.

8. Чи здатні середні дошкільники одночасно розглядати картину і слухати розповідь педагога за нею?

а) Так.

б) Ні.

9. У якому рядку міститься правильна думка? Активна розумова праця на занятті:

а) підтримує увагу дітей;

б) не підтримує уваги дітей.

10. Які властивості уваги потрібні дитині, для того щоб перейти від гри під час дитячого ранку до заняття?

а) Стійкість уваги.

б) Розподіл уваги.

в) Спрямованість і зосередженість.

г) Переключення уваги.

11. У якому рядку йдеться про уяву молодших дошкільників?

а) Уява яскрава, відтворююча, довільна, виступає як самостійна психічна діяльність.

б) Уява творча, довільна, підтримується зовнішніми діями.

в) Уява відтворююча, мимовільна, підтримується зовнішніми діями, яскрава.

г) Дитина відрізняє уявлюване від дійсного, уява творча.

Варіант № 4.

1. Провідним видом пам'яті дошкільника є:

а) довільна пам'ять;

б) мимовільна пам'ять.

2. З якого віку в дошкільників з'являється здатність керувати, володіти своєю пам'яттю?

а) З молодшого дошкільного віку.

б) З середнього дошкільного віку.

в) З старшого дошкільного віку.

3. Укажіть правильне твердження. Протягом усього дошкільного періоду:

а) довільне запам'ятовування більш продуктивне, ніж мимовільне;

б) мимовільне запам'ятовування більш продуктивне, ніж довільне;

в) продуктивність мимовільного і довільного запам'ятовування однакова.

4. У якому рядку йдеться про середнього дошкільника?

а) дитина не тільки приймає поставлені дорослим мнемічні цілі, але й сама їх ставить, коли цього вимагають умови діяльності; у неї є спеціальні дії, спрямовані на запам'ятовування і відтворення.

б) у дитини немає спеціальних мнемічних дій, за пам'ятовування і відтворення здійснюються мимовільно в процесі повсякденної діяльності; діти сприймають мнемічну ціль, поставлену перед ними з боку дорослих людей.

5. У дітей якого дошкільного віку спостерігаються прояви самоконтролю?

- а) молодшого.
- б) середнього.
- в) старшого.

6. Дітям якого віку однаково дається запам'ятовування як наочного, так і словесного матеріалу?

- а) молодшого.
- б) середнього.
- в) старшого.

7. У дошкільників якого віку помітна різниця в продуктивності запам'ятовування наочного і словесного матеріалу?

- а) молодшого.
- б) середнього.
- в) старшого.

8. Деякі психологи вважають, що дітям до семи років недоступне смислове запам'ятовування.

- а) погоджуєтесь з цією точкою зору.
- б) не погоджуєтесь з цією точкою зору. Чому?

9. Який обсяг запам'ятовування у старших дошкільників?

а) Із 10-15 предметів чи їх зображень діти відтворюють не більше чотирьох і не більше двох слів з одноразового пред'явлення.

б) Діти можуть відтворити 7-8 предметів чи картинок із 10-15 і п'ять-шість слів із такої ж кількості.

10. У яких дошкільників за віком уява потребує опори в предметних діях?

- а) Молодших,
- б) Середніх,
- в) Старших.

11. З якого дошкільного віку уява починає виявлятися в мовних актах?

- а) З молодшого.
- б) З середнього.
- в) З старшого.

Варіант № 5.

1. Розквіт ідей маленьких філософів про походження місяця, сонця, про схожість різних тварин, про вдачі рослин і ін починається з...

- а) з 4 років;
- б) з 5 років;
- в) з 6 років.

2. Жан Піаже, що найдетальніше дослідив пізнавальний розвиток дитини, назвав це явище

- а) «децентризмом»;
- б) «реалізмом»;

в) «егоцентризмом».

3. Коли дитина говорить сама для себе, нікому не адресуючи свої вислови, не чекаючи відповіді і не цікавлячись, слухають її чи ні, називається...

- а) егоцентрична мова;
- б) зовнішня мова;
- в) усна мова.

4. Дошкільники діють переважно під впливом:

- а) розуму;
- б) волі;
- в) емоцій;
- г) почуттів.

5. Провідним пізнавальним процесом у дошкільному віці є:

- а) мислення;
- б) сприйняття;
- в) пам'ять;
- г) уява.

6. Про яку особливість розвитку мовлення дошкільника свідчить його висловлювання: «Покладіть мені на голову холодний мокрес!»

- а) уміння з'єднувати слова у речення;
- б) усвідомлення особливостей своєї вимови;
- в) здатність сприймання чужих аргументів;
- г) появу оригінального словотворення.

7. Найбільш сильний мотив діяльності дошкільника є:

- а) заохочення, отримання нагороди;
- б) покарання;
- в) власна обіцянка дитини.

8. Чим пояснюються помилки сприймання кольорового малюнка у молодшого дошкільника:

- а) не вистачає відповідного досвіду;
- б) не розрізняє основних кольорів спектра;
- в) тільки неухважністю?

9. Підвищення темпів успішності запам'ятовування спостерігається у дошкільників:

- а) переважно при засвоєнні словесного матеріалу;
- б) переважно при засвоєнні наочного матеріалу;
- в) у рівній мірі при засвоєнні наочного і словесного матеріалу.

10. У дошкільному віці змінюється:

- а) тільки форма мислення, а зміст залишається незмінним;
- б) тільки зміст мислення, форма ж залишається незмінною;
- в) не тільки зміст, але й форма дитячого мислення.

Варіант № 6.

1. Вона просто супроводжує дитячу активність, дуже легко стає засобом мислення дитини, тобто допомагає дитині усвідомити ситуацію і вирішити виниклу проблему.

- а) егоцентрична мова;
- б) зовнішня мова;
- в) усна мова.

2. *Із запропонованих характеристик розвитку пізнавальної діяльності дитини виберіть ту, в якій описано пізнавальний розвиток у дошкільному дитинстві.*

а) пізнавальна діяльність спрямована на розпізнавання предметів (предметно-орудійна діяльність), оволодіння предметами дії, освоєння суспільно вироблених засобів діяльності з предметами; навчання відбувається за зразками й інструкціями; психіка виявляє різноманітні функції, але особливого значення набуває пізнавальна – образ світу отримує свій “центр”, яким стає “Я” дитини;

б) пізнавальна діяльність спрямована на інтенсивний інтелектуальний розвиток; відбувається перехід від наочно-образного до перших проявів абстрактно-логічного мислення, від безпосереднього чуттєвого сприймання світу до сприймання, вираженого в абстрактних поняттях; формується довільна увага; спостерігається інтенсивний розвиток довільної пам'яті й активне використання мимовільної, підвищення точності упізнавання збережених у пам'яті об'єктів; збагачуються й урізноманітнюються витвори уяви дитини, збільшується швидкість утворення образів фантазії;

в) пізнавальна діяльність спрямована на інтенсивний розвиток орієнтувальної основи дій, пізнання відношень; починає розвиватися довільна увага, але переважає мимовільна увага; пам'ять має переважно мимовільний характер, функціонує особливий вид зорової пам'яті (ейдетична); дитина здатна на ігрове перетворення предмета в уяві; з'являються пізнавальні завдання (супідрядність мотивів), здатність творити образи та довільно маніпулювати ними за допомогою мовних самоінструкцій, внутрішнє мовлення стає засобом мислення

г) пізнавальна діяльність спрямована на розвиток словесно-логічного мислення, монологічного, діалогічного і писемного мовлення, становлення довільності пізнавальних процесів, вироблення індивідуального стилю інтелектуальної діяльності; спостерігається перехід до абстрактного та формального мислення, рефлексія на власні розумові дії; відбувається прискорення темпу розвитку пам'яті, зміни в перебігу логічної пам'яті, вільне відтворення, запам'ятовування і збереження абстрактного матеріалу; формуються вищі довільні форми уваги.

3. *Слухова чутливість протягом дошкільного віку:*

- а) майже не змінюється;
- б) трохи погіршується;
- в) поліпшується в незначній мірі;
- г) у середньому зростає майже в 2 рази.

4. *Перші прояви уяви можна спостерігати:*

- а) від самого народження;
- б) на другому році життя;
- в) у дітей молодшого дошкільного віку.

5. *Дошкільники краще розуміють словесні пояснення вказівки, коли:*

- а) вихователь добирає відповідні звороти мови;
- б) знаходять опору в безпосередньому сприйманні тих предметів і явищ, про які говорить вихователь;

в) знаходять опору в уявленнях схожих предметів і явищ, які сприймалися раніше;

г) знаходять опору в безпосередньому сприйманні предметів явищ, про які говорить вихователь, і в уявленнях схожих предметів і явищ, які сприймалися раніше.

6. Перші прояви пам'яті у дитини виникають ...

а) у період новонародженості;

б) у немовлячому періоді;

в) у ранньому віці;

г) у дошкільному віці.

7. Вставте пропущене слово. Зміцнюється зв'язок образної пам'яті із, що дозволяє систематизувати та узагальнити зміст пам'яті.

8. При запам'ятовуванні матеріалу відбувається як незапланований результат виконання якої-небудь діяльності: запам'ятав напам'ять віршик, бо дорослий часто читав його. Який вид пам'яті проявляється:

а) мимовільна пам'ять;

б) довільна пам'ять;

в) словесна пам'ять;

г) механічна пам'ять.

9. Вперше здатність виправляти помилки при відтворенні матеріалу проявляється у ...

а) три роки;

б) чотири роки;

в) п'ять років;

г) шість років.

10. У якому віці виразно виділяються два типи уяви: пізнавальна та афектна:

а) 2,5 – 3 роки;

б) 3,5 – 4 роки;

в) 4,5 – 5 років.

ТЕМА. РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ СФЕРИ ДОШКІЛЬНИКІВ

Варіант № 1.

1. Хто з вчених-психологів зробив внесок у розробку підходу визначення суті понять «волі» і «довільності», визначав довільні процеси як опосередковані.

а) С. Л. Рубінштейн

б) Л. С. Виготський

в) К. І. Божович

2. В якому віці починає формуватися цілеспрямованість, проявляючись здебільшого у постановці, а не у досягненні мети, доведенні справи до кінця.

а) ранньому віці

б) середньому дошкільному віці

в) старшому дошкільному віці

3. Діти якого віку вважають самоконтроль особливою діяльністю, спрямованою на поліпшення роботи, подолання її недоліків, легше контролюють

однолітків:

- а) 3 річні;
- б) 4 річні;
- в) 5-7-річні.

4. Чим зумовлений розвиток моральної сфери особистості дошкільника:

- а) виокремленням власного «Я»;
- б) емоціями і почуттями дитини;
- в) соціалізацією.

5. З ким спілкування дитини є головною та вирішальною умовою засвоєння змісту моральних понять:

- а) дорослими;
- б) ровесниками;
- в) молодшими дітьми.

6. Хто з психологів у своїх дослідженнях пропонував дітям вирішувати різні моральні проблеми та на основі дитячих суджень робив висновки про особливості їх моральної свідомості, також зробив висновок про те, що від 5 до 12 років моральні уявлення дітей змінюються від морального реалізму до морального релятивізму.

- а) Виготський Л.С.
- б) Кольберг Л.
- в) Піаже Ж.

7. Що є одним з найбільш ефективних методів формування моральної поведінки, який здійснюється за допомогою уявлень дитини про моральні еталони і здатності до моральної оцінки своїх учинків.

- а) розвиток морального реалізму;
- б) розвиток моральної саморегуляції;
- в) розвиток етичних уявлень.

8. Які етапи включає розвиток довільних дій, який відбувається у процесі наслідування:

- а) попереднє орієнтування; здійснення показаних дітей рухів, доведення їх до певної досконалості, порівняння рухів із зразком;
- б) становлення етичних інстанцій; формування морально-прагматичної поведінки;
- в) усвідомлення результату дії та їх способу, дії та рухи для досягнення досконалості.

9. Які педагогічні умови сприяють формуванню вольової поведінки дитини:

- а) поступове посилення вимог до дитини, сприяння досягненню нею успіху в діяльності; заохочення прагнення і готовності дитини виявляти самостійність та ініціативу;
- б) поступовий перехід від завдань, пов'язаних із виконанням вимог дорослого до творчих завдань за власним бажанням дитини;
- в) створення умов для реалізації провідної позиції дитини у творчій діяльності й на заняттях;
- г) усі варіанти відповідей є правильними.

10. Головним методом виховання вольової поведінки дітей раннього і дошкільного віку є:

- а) постановка перед дітьми розумних вимог у різних формах та їх мотивація, які забезпечує розвиток усвідомленості.
- б) мотивація дітей, яка забезпечує розвиток усвідомленості своєї поведінки;
- в) постановка перед дітьми розумних вимог у різних формах.

Варіант-2

1. Про якій стадії за Ж.Піаже, діти розуміють усвідомлення відносності моральності вчинку, тобто правила створюються самими людьми і в ряді ситуацій люди бувають змушені від них відступати або змінювати їх.

- а) першій стадії
- б) другій стадії;
- в) обидва варіанти вірні.

2. На якому рівні моральної самосвідомості дітей за Л. Кольбергом відбувається орієнтація на уникнення покарань і слухняність, правила поведінки не порушуються у присутності дорослих :

- а) доконвенціональний рівень;
- б) конвенціональний рівень;
- в) постконвенційний рівень.

3. Передумовою розвитку самосвідомості є відокремлення себе від інших людей, яке відбувається :

- а) в кінці раннього дитинства;
- б) на початку дошкільного віку;
- в) в кінці дошкільного віку.

4. В якому віці діти вже здатні виконувати складні мовні інструкції дорослих:

- а) молодшому дошкільному віці;
- б) середньому дошкільному віці;
- в) старшому дошкільному віці.

5. Необхідною умовою виникнення волі є певний рівень :

- а) розвитку самосвідомості;
- б) розвитку децентрації;
- в) розвитку ініціативності.

6. Розвиток моральної сфери особистості дошкільника зумовлений:

- а) виділенням власного «Я»;
- б) емоціями і почуттями дитини;
- в) соціалізацією.

7. Вихованню відповідальної поведінки сприяють:

- а) приклад дорослого та вправління дітей у позитивних учинках;
- б) використання жартівливої форми роз'яснення дітям правил поведінки;
- в) педагогічна оцінка, яка може бути попереджувальною, супроводжуючою, підсумковою, серйозною, жартівливою, але неодмінно справедливою, вмотивованою і заохочувальною до поліпшення поведінки.

г) всі варіанти відповідей є правильними.

8. Продовжіть речення: «За твердженнями Ж. Піаже, моральність дитини тісно пов'язана з її інтелектуальністю, у роки дитинства функціонують такі види моральності:

- а) моральність примусу;
- б) моральність співпраці;
- в) моральність взаємодії.

9. Найкраще сприяє моральному розвитку дитини:

- а) спілкування з ровесниками;
- б) спілкування з дорослим;
- в) ігрова діяльність.

10. Емоційне неблагополуччя, пов'язане з труднощами у спілкуванні та може спровокувати різні типи поведінки, відповідно до яких дітей поділяють на такі основні групи:

- а) неврівноважені, легкогальмівні та вразливі діти;
- б) легко збудливі, «легкогальмівні» діти зі стійким негативним ставленням до спілкування та вразливі;
- в) неврівноважені, легкозбудливі, легкогальмівні та вразливі.

ТЕМА. ОСОБИСТІСТЬ ФОРМУЄТЬСЯ ЗМАЛЕЧКУ

Варіант № 1.

1. Людина, яка досягла певного рівня психічного розвитку, у якій склалися власні погляди на оточення, певний рівень саморозуміння, набули структури психічні процеси і властивості називається:

- а) особа;
- б) особистість;
- в) дошкільник.

2. Засвоєння моральних норм дитиною відбувається під впливом:

- а) зразків і правил поведінки дорослого.
- б) зовнішніх обставин життя;
- в) зразків поведінки, представлених в діях казкових персонажів.

3. Наслідками емоційного неблагополуччя може бути:

- а) блокування таланту дитини;
- б) порушення ефективності спілкування й сумісності дитини з іншими людьми;
- в) виникненням неврозів, дезадаптації в навколишньому світі.

4. У старшому дошкільному віці розвиток моральних оцінок пов'язаний з :

- а) потребою дотримуватись норм поведінки;
- б) оцінюванням дорослими вчинків дітей;
- в) налагодження стосунків з ровесниками та дорослими.

5. Діти цього типу поведінки діють відповідно до інструкції дорослого. 3–4-річні починають уникати ситуацій, які провокують порушення інструкції. Діти 5-

ти – 7-ми років уже вміють свідомо стримувати себе.

- а) дисциплінований тип поведінки;
- б) недисциплінований правдивий тип поведінки;
- в) недисциплінований неправдивий тип поведінки.

6. Основою для формування самооцінки дошкільників є:

- а) усвідомлення дитиною власних дій через дорослих, які її оточують;
- б) відокремлення дитиною себе від власних дій у зв'язку з використанням свого імені;
- в) здатність оцінювати іншу людину.

7. Моральні мотиви поведінки упродовж дошкільного дитинства:

- а) змінюються і розвиваються;
- б) залишаються незмінними;
- в) виражають ставлення дитини до оточуючих.

8. Зміни режиму дня особливо негативно позначаються на дітях із:

- а) врівноваженою нервовою системою;
- б) неуврівноваженою нервовою системою;
- в) незалежно від типу нервової системи.

9. Провідним завданням у вихованні меланхоліка є:

- а) привчати до посидючості й стриманості;
- б) навчати взаємодіяти з іншими, знаходити з ними спільну мову;
- в) використовувати переважно заохочення та схвалення

10. Спілкування дошкільників з ровесниками має такі особливості ...

- а) фактор повноцінного, гармонійного розвитку особистості дошкільника;
- б) умова формування готовності до навчання у школі;
- в) найбільш помітний в етичній, пізнавальній сферах особистості, у розвитку самосвідомості, творчих здібностей, здатності до співпраці.

Варіант № 2.

1. Період первинного фактичного складу особистості називають:

- а) ранній вік;
- б) дошкільний вік;
- в) молодший шкільний вік.

2. Потреба в реалізації домагання на визнання проявляється в :

- а) придумуванні неправди або надмірне вихваляння;
- б) заявами і скаргами з приводу порушення правил поведінки їх однолітками;
- в) звертанні до дорослих за оцінкою результатів діяльності та особистих досягнень.

3. Умовами розвитку особистості є:

- а) засвоєння моральних норм, зразків та правил поведінки;
- б) налагодження стосунків з ровесниками та дорослими;
- в) потреба у визнанні з боку дорослого;
- г) домагання на визнання серед однолітків;
- д) потреба у любові, створення емоційного благополуччя.

4. Етична норма стає мотивом поведінки у :

- а) ранньому віці;
- б) молодшому дошкільному віці;
- в) старшому дошкільному віці.

5. Найяскравіше цей тип поведінки проявляється у 5–6 років. Завдяки позитивному прикладу батьків дитина легко і ненав'язливо вчиться жити відповідно до моральних норм суспільства. Норма, яка декларується, але не дотримується дорослим, ніколи не впливатиме на поведінку дитини. Гірше того, дитина зрозуміє, що моральні норми можна безкарно порушувати, не відчуючи вини.

- а) дисциплінований тип поведінки;
- б) недисциплінований правдивий тип поведінки;
- в) недисциплінований неправдивий тип поведінки.

6. На основі самооцінки дитина у взаємодії з ровесниками може зайняти:

- а) егоїстичну позицію;
- б) конкурентну позицію;
- в) гуманну позицію.

7. Із власної ініціативи виконувати роботу для інших діти починають

- а) з 3–4-річного віку.
- б) з 4–5-річного віку.
- в) з 5–6-річного віку.

8. Провідним завданням у вихованні холерика є:

- а) привчати до посидючості й стриманості;
- б) навчати взаємодіяти з іншими, знаходити з ними спільну мову;
- в) використовувати переважно заохочення та схвалення.

9. Відмінності у динаміці поведінки, діяльності, спілкування дітей переважно залежать від:

- а) темпераменту;
- б) вікових особливостей нервової системи.

10. Спілкування дошкільників з дорослими має такі особливості ...

- а) дефіцит цього спілкування призводить до різкого збіднення відносин між дітьми;
- б) розмовляють з ними частіше й більше, але винятково у ході справи;
- в) чекають допомоги й оцінки, хочуть залучити до гри.

ТЕМА. РОЗВИТОК САМОСВІДОМОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Варіант № 1.

1. Самосвідомість – це...

- а) складний психічний процес, сутність якого полягає у сприйнятті особистістю численних образів самої себе в різних ситуаціях діяльності й поведінки, в усіх формах взаємодії з іншими людьми і в поєднанні цих образів в єдине цілісне утворення – уявлення, а потім у поняття свого власного «Я» як

суб'єкта, що відрізняється від інших суб'єктів.

б) найвища форма розвитку психіки, притаманна тільки людині, що виявляється в складних формах відображення світу, опосередкована суспільно-історичною діяльністю людей;

в) це психологічна категорія, яка використовується для позначення індивідуальності, неповторності особистості.

2. *Найбільш складний компонент самосвідомості – це...*

- а) самооцінка;
- б) самопізнання;
- в) «Я-концепція»;
- г) самоконтролю.

3. *В якому віці дитина починає слухати думку інших людей, оцінює себе на основі оцінок дорослих, прагне діяти у відповідності своїй статі.*

- а) 3 роки;
- б) 4 роки;
- в) 5 років;
- г) 6 років.

4. *Який компонент не входить до структури самосвідомості дитини:*

- а) усвідомлення себе в часі;
- б) статева ідентифікація;
- в) ставлення до прав і обов'язків;
- г) розвиток самостійності.

5. *Основний фактор, який впливає на становлення активності, розвитку самосвідомості і впевненості у собі, в дошкільному дитинстві є.*

- а) спілкування з дорослим;
- б) спілкування з однолітками;
- в) вміння самостійно гратися;
- г) здібності.

6. *Причинами дитячого неблагополуччя не можуть бути:*

а) задоволеність дитини у спілкуванні з дорослими, насамперед з батьками та ровесниками;

- б) страх темряви і самотності;
- в) невинуватна суворості позиція дорослого і неадекватні засоби виховання;
- г) розвиток уяви;

д) пасивність, схильність до переживань, депресії.

7. *Важливим свідомством розвитку моральної свідомості є:*

- а) позитивні вчинки дитини;
- б) потреба у визнанні, пошані;
- в) цілеспрямованість, наполегливість у виконанні завдань;
- г) етичні оцінки.

8. *Уміння дитини аналізувати результати власної діяльності залежить від уміння аналізувати результати інших дітей. Найуважливіші до оцінок однолітків діти :*

- а) від 3,5 до 4,5 років;
- б) від 4,5 до 5,5 років;

в) від 5,5 до 6,5 років.

9 Які лінії розвитку самосвідомості дитин виокремлює В. Мухіна:

а) ідентифікація себе зі своїм іменем та тілом, що дозволяє дитині усвідомлювати відособленість від інших, прагнення до визнання;

б) статева ідентифікація;

в) психологічний час особистості;

г) соціальний простір особистості.

10. Який тип дорослих описано. Вони зосереджують свою увагу на провинах дітей, їхньому невмінні, незнанні, невдачах. Позитивного у поведінці і діяльності дитини вони не помічають, сприймають як належне. Активність, допитливість дитини внутрішньо обмежується страхом помилки. Все це пригнічує її ініціативу і самостійність, тримає в постійному напруженні.

а) суворі дорослі;

б) захоплені дорослі;

в) байдужі дорослі;

г) справедливі дорослі.

Варіант № 2.

1. Яка з позицій дитини дошкільного віку взаємодії з ровесниками описана. Дитина добре розуміє, щоб тебе любили, поважали, треба бути добрим, слухняним, нікого не ображати... Таку дитину люблять і хвалять дорослі. Дитина прагне до визнання ровесниками, але тільки як засіб самоствердження. Дитина ретельно стежить за успіхами інших і радіє їх невдачам.

а) егоїстична позиція;

б) конкурентна позиція;

в) гуманна позиція.

2. У якому віці самооцінка починає активно впливати на стосунки між дітьми, вибір ними групових ролей.

а) молодшому дошкільному віці;

б) середньому дошкільному віці;

в) старшому дошкільному віці.

3. Одним із важливих показників розвитку самосвідомості, на думку Г. Урунтаєвої, є:

а) усвідомлення себе у часі;

б) статева ідентифікація;

в) ставлення до прав і обов'язків;

г) розвиток самостійності.

4. Генетично самосвідомість виникаєсвідомості.

а) раніше;

б) пізніше;

в) одночасно.

5. За даними Т.О.Рєпіної, негативна самооцінка спостерігається у дітей ...

а) 4 р. ж.;

б) 5 р. ж.;

в) 6 р. ж;

г) 7 р. ж.

6. Виникнення і розвиток самосвідомості, формування Я-концепції залежать

а) здібностей;

б) дорослого;

в) ровесників.

7. За твердженням кого з науковців, система моральних стосунків формується протягом усього життя, а започатковується тоді, коли дитина вступає у різні за змістом та організацією форми спілкування з дорослими і ровесниками.

а) Г.Люблінська;

б) О.Запорожець;

в) В. Зенківський.

8. Одним з найефективніших методів формування моральної поведінки дитини є:

а) етичні відчуття;

б) розвиток уявлень дитини про власну відповідність позитивним моральним еталонам і здібності до моральної оцінки своїх вчинків;

в) етичні оцінки.

9. Основні ознаки вольових дій проявляються у:

а) свідомому подоланні перешкод на шляху досягнення мети;

б) наявності вольового зусилля;

в) несвідомому прагненні досягти певного бажаного результату;

г) небажанні долати складні перешкоди на шляху поставленого задуму;

д) свідомому подоланні перешкод на шляху до втілення мети, відсутності вольового зусилля.

10. Це вміння обходитись у своїх діях без чужої допомоги, а також уміння критично ставитися до чужих впливів, оцінюючи їх відповідно до своїх поглядів і переконань.

а) рішучість;

б) наполегливість;

в) самостійність.

ТЕМА. РОЗВИТОК ТЕМПЕРАМЕНТУ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Варіант № 1.

1. Якому типу темпераменту притаманно: Швидко і легко переключаються з однієї діяльності на іншу, переходити від веселих розваг до серйозної справи, швидко пробуджуються після сну.

а) сангвініку;

б) холерику;

в) флегматику;

г) меланхоліку.

2. Діти з яким типом темпераменту «В роботі невтомні, витривалі, зосереджені, не знижують працездатності при допустимих перевантаженнях».

- а) сангвініки;
- б) холерики;
- в) флегматики;
- г) меланхоліки.

3. Людей з яким типом темпераменту часто іменують „роботягами”:

- а) сангвініків;
- б) холериків;
- в) флегматиків;
- г) меланхоліків

4. З дітьми якого типу темпераменту «Здійснювати виховний вплив найпростіше на основі довірчих дружніх стосунків - дорослий у таких умовах невимушено керує процесом формування тих чи інших новоутворень».

- а) сангвініка;
- б) холерика;
- в) флегматика;
- г) меланхоліка

5. В роботі з дітьми якого темпераменту головне завдання вихователя «робуджувати інтерес до всього, що навкруги».

- а) сангвініка;
- б) холерика;
- в) флегматика;
- г) меланхоліка

6. Дітям з яким типом темпераменту «притаманна активна реакція на новизну, часом із сплесками бадьорості, піднесення. Невідоме, труднощі лише підсилюють активність пошуку способу розв'язання задачі і глибину відчуття задоволення від успіху. В ситуаціях зацікавленості діяльністю періоди піднесення можуть бути тривалими, напруженими і високо результативними».

- а) сангвініку;
- б) холерику;
- в) флегматику;
- г) меланхоліку.

Діти з яким типом темпераменту «При зустрічах з новим, у проблемних ситуаціях (навіть при знайомих завданнях, поставлених у незвичних умовах) підвищена чутливість цих дітей переходить у нервозність (стурбованість, напружене обличчя, нерівномірне дихання, скутість рухів, незграбність, часом сльозливість). Часто такі діти втрачають багато зайвих сил при виконанні простих для рівня їх розвитку, але нових по формі завдань».

- а) сангвініку;
- б) холерику;
- в) флегматику;
- г) меланхоліку

7. У дітей з яким типом темпераменту «Процес мовлення також дуже слабкий, тон приглушений, схильність до шепоту, уповільнений темп мовлення,

інертність, можливі розриви у висловленні думки, незакінчені вислови. Емоційна виразність, перекрита хворобливою нерішучістю».

- а) сангвінік;
- б) холерик;
- в) флегматик;
- г) меланхолік

8. *Встановіть відповідність:*

а) сангвініку	1. сильний неврівноважений тип
б) холерику	2. слабкий тип
г) флегматику;	3. сильний врівноважений рухливий
д) меланхоліку	4. сильний врівноважений інертний

10. *Хто з вчених стверджував, що «поведінка людини обумовлюється лише вродженими властивостями нервової системи, але й впливами на її організм під час виховання і навчання, а також цілеспрямованим і систематичним тренуванням нервових процесів» ?*

- а) І. Павлов;
- б) Н. Касаткін;
- в) І. Кант.

Варіант № 2

1. *В більшості професій риси темпераменту, надаючи своєрідності процесу діяльності ...*

- а) не впливають на її кінцеву продуктивність;
- б) впливають на її кінцеву продуктивність;
- в) частково впливають на її кінцеву продуктивність.

2. *Сангвініки бувають легковажними та поверховими за умови:*

- а) повного розслаблення;
- б) відсутності серйозних інтересів у житті;
- в) конфліктної ситуації.

3. *Хто пояснював темперамент особливостями кровообігу, які залежать від діаметра отвору, товщини й гнучкості стінок судин ?*

- а) Е. Кречмер;
- б) І. Кант;
- в) Ф. Лесгафт.

4. *Хто, на думку Павлова, класифікуючи темпераменти, підійшов до істини найближче?*

- а) Гіппократ;
- б) І. Кант;
- в) Ф. Лесгафт

5. *Хто з психологів стверджував, що провідним методом діагностики темпераменту є визначення хімічного складу крові?*

- а) Т. Фуракава;

- б) А. Галлер;
- в) Ф. Лесгафт.

6. Г. Врісберг, котрий пов'язував типи поведінки з особливостями нервової системи, вважав, що для людей холерико-сангвінічного темпераменту характерно:

- а) невеликий мозок, «тонкі нерви» та невисока збудливість органів чуття;
- б) великий мозок, «сильні та товсті нерви», висока збудливість органів чуття;
- в) невеликий мозок, «тонкі нерви» та висока збудливість органів чуття.

7. Істотною рисою нервової системи холерика, крім великої сили є :

- а) переважне порушення гальмування;
- б) стійке гальмування;
- в) повне порушення гальмування.

8. Слабкість нервових процесів у людей якого типу темпераменти вимагає чутливого та обережного ставлення до них?

- а) флегматичний темперамент;
- б) сангвінічний темперамент;
- в) меланхолічний темперамент;
- г) холеричний темперамент.

9. Зміни режиму дня особливо негативно позначаються на дітях із:

- а) врівноваженою нервовою системою;
- б) неуврівноваженою нервовою системою;
- в) незалежно від типу нервової системи.

10. Для дітей, якого типу темпераменту, корисний розмірений ритм щоденного життя, однак швидший, ніж у дорослих, оскільки вони не можуть довго зосереджуватись на одному об'єкті, через що їх часто вважають легковажними ?

- а) флегматичний темперамент;
- б) сангвінічний темперамент;
- в) меланхолічний темперамент;
- г) холеричний темперамент.

ТЕМА. РОЗВИТОК ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Варіант № 1.

1. Здібності це:

- а) індивідуально-типологічними особливості дитини.
- б) індивідуально-типологічні особливості людини, які визначають успішність виконання нею діяльності і легкість її засвоєння.
- в) здатність організму реагувати на подразник.
- г) певні положення, судження, думки, знання про природу і суспільство, істинність яких людина не піддає сумнівам, вважає їх безперечно правильними, керується ними у житті

2. Обдарована дитина відзначається:

- а) високим рівнем досягнень, а також значними можливостями їх отримання у майбутньому в різних сферах;
- б) високим рівнем досягнень, а також значними можливостями їх отримання у майбутньому у сфері науки й техніки;
- г) значними можливостями отримання досягнень у майбутньому у сфері мистецтва.

3. Які здібності виявляються у дошкільників з високою гнучкістю тіла, спритністю і граціозністю рухів, високою здатністю до наслідування складних систем рухів:

- а) художні;
- б) організаторські;
- в) практичні;
- г) сенсорні.

4. Яке з тверджень вірне. ...

- а) здібності залежать від задатків, є задатки - дитина здібна;
- б) задатки - це не головна умов формування здібностей;
- в) здібності кожної людини, її індивідуальні особливості є результатом її розвитку;
- г) здібності залежать від бажань дитини.

5. У випадках, коли дитина діє не за шаблоном, пропонує і реалізує оригінальні способи вирішення практичних та ігрових завдань, виявляє ініціативу та отримує такі результати, як малюнок, казка, оповідання, конструкція, виявляються:

- а) сенсорні здібності;
- б) практичні здібності;
- в) творчі здібності;
- г) пізнавальні здібності.

6. Який зв'язок існує між здібностями та досвідом особистості:

- а) вони тотожні;
- б) досвід становить зміст здібностей;
- в) досвід становить одну з умов здібностей;
- г) досвід зумовлює здібності.

7. Здібності, що виявляються у багатьох видах діяльності певного профілю називають:

- а) продуктивними;
- б) репродуктивними;
- в) спеціальними;
- г) загальними.

8. Найпершим проявом здібностей у розвитку дитини є:

- а) висока результативність відповідної діяльності;
- б) інтерес до виконуваних завдань;
- в) схильність до певного виду діяльності.

9. Високий рівень розвитку образних форм пізнання дійсності (сприйняття, образної пам'яті, наочно-образного мислення, уяви) характерні для дітей з:

- а) сенсорними здібностями;

- б) практичними здібностями;
- в) творчими здібностями;
- г) пізнавальними здібностями.

10. Встановіть відповідність між категорією обдарованих дітей та їх характеристикою (за М. Лейтесом):

1. Діти з раннім розвитком інтелекту	А. За рівнем розумового розвитку вони не випереджують однолітків, однак виявляють самостійність, оригінальність думок з різних питань, у них добре розвинуті творчі здібності. Іноді ці особливості свідчать про високі здібності до діяльності, для розвитку яких ще не створені умови.
2. Діти з яскравим виявом здібностей до окремих наук і видів діяльності.	Б. Швидко розвиваються загальні здібності, швидко адаптуються до темпу навчання у школі, готові до розумових навантажень, мають інтерес до занять, інтелектуально випереджують своїх однолітків.
3. Діти з потенційними ознаками обдарованості.	В. Володіють середнім або високим загальним рівнем розвитку інтелекту, однак схильні до однієї галузі науки, мистецтва або техніки, в якій досягають великих успіхів; таких дітей називають талановитими.

Варіант № 2.

1. Пізнавальні здібності класифікують на:

- а) сенсорні, інтелектуальні, творчі, практичні;
- б) інтелектуальні, сенсорні, творчі;
- в) сенсорні, інтелектуальні, математичні;
- г) мовні, інтелектуальні, творчі, практичні.

2. Які здібності виявляються у дошкільників, що відзначаються вміннями висловлювати пропозиції та приймати їх від товаришів, помірно високою самооцінкою без хвалькуватості, зарозумілості, заздрощів; розвиненим мовленням, здатністю до розподілу обов'язків відповідно до можливостей та інтересів:

- а) творчі;
- б) організаторські;
- в) практичні;
- г) мовні.

3. Чим обдаровані діти відрізняються від необдарованих:

- а) легше засвоюють матеріал;
- б) задають багато запитань;
- в) вміють самостійно гратися;
- г) мають почуття гумору.

4. Вроджену основу здібностей становить:

- а) тип вищої нервової діяльності;

- б) тип темпераменту;
- в) тип конституції тіла;
- г) задатки.

5. *Перехід задатків у здібності зумовлений:*

- а) вихованням;
- б) здійснюється спонтанно;
- в) суспільними умовами;
- г) суспільними умовами та діяльністю особистості.

6. *Сенсорні здібності розвиваються особливо інтенсивно у процесі :*

- а) засвоєння сенсорних еталонів у 3-4 роки;
- б) різноманітних видів діяльності;
- в) спілкування з дорослими та ровесниками.

7. *Який вид здібності проявляються у руховій активності дітей як висока гнучкість тіла, спритність і граціозність рухів, висока здатність до наслідування складних систем рухів:*

- а) сенсорні здібності;
- б) практичні здібності;
- в) творчі здібності;
- г) пізнавальні здібності.

8. *Інтенсивному розвитку здібностей дітей дошкільного віку сприяє:*

- а) зростання активності;
- б) урізноманітнення видів діяльності;
- в) схильність до ігор, до фантазування;
- г) здібності.

9. *Відомий психолог Н. С. Лейтес вказав на дві найважливіші якості обдарованої дитини. Це –*

- а) допитливість та багата фантазія;
- б) активність та саморегуляція;
- в) критичність та високий рівень розвитку.

10. *Н. С. Лейтес та В. О. Крутецький виявили систему психологічних ознак обдарованості дитини, які об'єднуються у блоки:*

- а) уважність, зібраність, готовність до напруженої роботи;
- б) потреба в праці та працьовитість;
- в) швидкість розумових процесів, висока продуктивність розумової діяльності на основі високого рівня володіння операціями мислення.

ТЕМА. ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДІТЕЙ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ

Варіант № 1.

1. *Сформованими ознаки навчальної діяльності виступають:*

- а) на кінець молодшого шкільного віку
- б) у середніх дошкільників;
- в) на кінець дошкільного віку;

г) на початку молодшого шкільного віку

2. Основним показником готовності дитини до навчання в школі є:

- а) оволодіння основними навичками читання й рахування
- б) розвиток у дитини дрібної моторики
- в) бажання дитини ходити до школи
- г) зрілість психічних функцій і саморегуляція
- д) наявність у дитини необхідного навчального приладдя

3. Психологічна готовність до навчання:

- а) здібності до навчання,
- б) навчіння,
- в) обізнаність з різними сторонами життя,
- г) система якостей, яка дає можливість успішно засвоювати досвід.

4. До інтелектуальної готовності відноситься:

- а) інтелектуальні здібності,
- б) систематизоване коло знань про світ та розвиток розумових дій,
- в) здатність взаємодіяти з іншими,
- г) адекватне ставлення до себе.

5. Мотиваційною готовністю до навчання в школі є:

- а) висока емоційна активність,
- б) можливості подолати труднощі й перешкоди,
- в) ставлення до школи як до джерела знань,
- г) бажання вчитися.

6. Криза семи років пов'язана з :

- а) усвідомлення себе як активного суб'єкта діяльності;
- б) зародження соціального «Я»;
- в) формування нового образу фізичного «Я»;
- г) всі відповіди вірні.

7. Коли дитина хоче щось показати своєю поведінкою, придумує для себе новий образ, хоче зобразити те, чого немає насправді називається ...

- а) маніження;
- б) втрата безпосередності;
- в) вередування.

8. Основними передумовами готовності дошкільника до навчання в школі є:

- а) здатність дивуватися, спостережливість, оволодіння загальними способами дій, відсутність сформованості основних елементів вольової дії;
- б) високий рівень научуваності, довільності рухів і поведінки, сформованість навиків спілкування; здатність зосереджуватися, виявляти зусилля для подолання перешкод;
- в) вік, правила, спроможність дитини окреслити план дій, неприйняття нової соціальної ролі.

9. Соціальна ситуація розвитку дошкільника характеризується схемою:

- а) дитина – безпосереднє емоційне спілкування – батьки;
- б) дитина – предметна діяльність з елементами гри – дорослий;
- в) дитина – сюжетно-рольова гра – соціальне оточення;
- г) дитина – навчання – соціальне оточення.

10. *Необхідний і достатній рівень актуального розвитку старшого дошкільника повинен бути таким, щоб програма навчання*

- а) потрапляла в «зону найближчого розвитку» дитини;
- б) передувала «зоні найближчого розвитку» дитини;
- в) не залежала від «зони найближчого розвитку».

Варіант № 2.

1. *Кризу семи років називають :*

- а) кризою самоствердження;
- б) кризою саморегуляції;
- в) кризою самопізнання.

2. *Готовність дитини до школи, що визначається рівнем функціональних особливостей і станом здоров'я:*

- а) комунікативна готовність;
- б) фізична готовність;
- в) спеціальна готовність.

3. *Криза 7 років визначається*

- а) «Я сам»;
- б) впертістю у поведінці;
- в) синдром «гіркої цукерки».

4. *Шестирічки здатні зосереджувати увагу лише впродовж:*

- а) 5 – 10 хв;
- б) 10 – 15 хв;
- в) 20 – 30 хв.

5. *Головне психічне новоутворення, до якого приводить криза семи років*

- а) здатність і потреба в соціальному функціонуванні;
- б) пов'язана з освоєнням мовлення;
- в) криза соціальних стосунків.

6. *Основним показником готовності дитини до навчання в школі є:*

- а) оволодіння основними навичками читання й рахування;
- б) розвиток у дитини дрібної моторики;
- в) бажання дитини ходити до школи;
- г) зрілість психічних функцій і саморегуляція;
- д) наявність у дитини необхідного навчального приладдя.

7. *Прийнятний рівень фізичного і психічного розвитку шестирічної дитини, що забезпечує її адекватне пристосування до умов шкільного навчання називається ..*

- а) шкільна зрілість;
- б) психологічна готовність;
- в) розумова зрілість.

8. *Яка готовність визначається рівнем розвитку основних функціональних систем організму дитини, станом її здоров'я і біологічним віком...*

- а) фізіологічна готовність;
- б) морфологічна готовність;

60 Тестові завдання для самоперевірки або контролю знань студентів

- в) фізична готовність;
- г) емоціно-вольова готовність.

9. Дуже важливий компонент психічного розвитку дитини, який проявляється у ставленні дошкільників до навчання, вчителя, самого себе називається...

- а) мотиваційна готовність;
- б) інтелектуальна готовність;
- в) особистісна готовність;
- г) емоційно-вольова готовність.

10. Д.Б.Ельконін, розглядаючи проблеми готовності до школи, на перше місце ставив ...

- а) сформованість передумов навчальної діяльності;
- б) вміння уважно слухати того, хто говорить, і точно виконувати завдання, які пропонуються в усній формі;
- в) оволодіння спеціальними знаннями і навичками.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ -3.

“ХАРАКТЕРИСТИКА ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ В ПЕРІОД ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

ТЕМА. ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Варіант № 1.

1. Основним новоутворенням молодшого шкільного віку за періодизацією Д.Б.Ельконіна є:

- а) формування світогляду, становлення самооцінки;
- б) довільність, рефлексія, самоконтроль, внутрішній план дій;
- в) виникнення потреби у суспільно-значущій діяльності;
- г) формування потреби у спілкуванні

2. Мислення дітей шестирічного віку переважно є:

- а) образним і словесним;
- б) наочно-дійовим і образним.

3. Що відноситься до новоутворень у психічному розвитку шестирічок:

- а) супідрядність мотивів, що лежить в основі здатності до морального вибору;
- б) установка на досягнення бажаного результату в різних видах діяльності;
- в) довільність, збагачення функцій внутрішнього мовлення.

4. Провідний вид діяльності у молодшому шкільному віці, за періодизацією Д.Б.Ельконіна, є:

- а) навчання;
- б) сюжетно-рольова гра;
- в) безпосереднє емоційне спілкування;
- г) предметно-маніпулятивна діяльність.

5. У дітей молодшого шкільного віку провідною є:

- а) мимовільна увага;
- б) довільна увага;
- в) післядовільна увага.

6. Хронологічні межі молодшого шкільного віку становлять період життя дитини з :

- а) 6 (7) до 10 (11) років;
- б) 7 до 12 років;
- в) 6 до 9 років.

7. Дитина сьомого року життя у своєму словнику вживає :

- а) від 3 тис. до 7 тис. слів;
- б) від 1 до 3 тис. слів;
- в) від 7 до 10 тис. слів.

8. Встановіть відповідність між особливостями інтелектуального розвитку молодших школярів та наведеними ситуаціями (за Ж. Піаже):

1. Консервація	А. Якщо попросити дитину розкласти декілька паличок п їх довжині, то дитина виконає це завдання правильно.
2. Класифікація	Б. Дитині показують зображення чотирьох собак та трьох кішок і запитують, кого більше – тварин чи собак. Дитина дасть відповідь на це запитання правильно.
3. Серіація	В. Дитині спочатку показують ряд паличок по дві (А + В і С + D) і запитують, яка довша. Потім задають основне запитання: „Паличка В довша, ніж паличка D”? Дитина відповідає правильно.
4. Транзитивність	Г. На столі перед дитиною розташовані дві посудини. З них дві однакові, а третя вища та вужча. У дві нижчі посудини наливають воду до однакового рівня, тобто вони містять кількість води. Потім воду з однієї нижчої посудини переливають у більш високу та вужчу. У ній вода піднімається до більш високого рівня. Дитині задають запитання: „Чи більше води у цій вузькій посудині, ніж її було у низькій?”. Діти, молодші семи років, відповідають, що у вузькій посудині води більше.

9. Рефлексія як новоутворення психічного розвитку молодшого школяра, це:

- а) здатність виділяти та аналізувати власні психічні дії, усвідомлювати зміст своїх думок;
- б) здатність прогнозувати результати, обмірковувати засоби їх досягнення;
- в) вміння ставити мету в пізнавальній діяльності.

10. Молодий шкільний вік є чутливим для:

- а) розвитку мовлення, мовленнєвого слуху, артикуляції, застосуванні людської мови, особливої чутливості до мовних впливів
- б) учбової діяльності, формування мотивів навчання, розвитку стійких пізнавальних потреб та інтересів; встановлення правильної самооцінки, розвитку критичності по відношенню до себе і до оточуючих

62 Тестові завдання для самоперевірки або контролю знань студентів

в) освоєння власного внутрішнього світу; розвитку почуття відповідальності і прагнення керувати собою, збагачення емоційної сфери

г) розвитку продуктивних прийомів і навичок навчальної роботи, “вміння вчитися”; розкриття індивідуальних особливостей і властивостей

д) засвоєння соціальних норм, морального розвитку; розвитку навичок самоконтролю, самоорганізації і саморегуляції.

Варіант № 2.

1. Соціальна ситуація розвитку дошкільника характеризується схемою:

а) дитина – безпосереднє емоційне спілкування – батьки

б) дитина – предметна діяльність з елементами гри – дорослий

в) дитина – сюжетно-рольова гра – соціальне оточення

г) дитина – навчання – соціальне оточення

2. У складі якої із поданих нижче груп наведені новоутворення молодшого шкільного віку? Виберіть правильну відповідь.

а) потреба у суспільно-значущій діяльності, засвоєння моральних норм, виникнення довільної поведінки, супідрядність мотивів, децентрація мислення, статева ідентифікація

б) довільність психічних процесів, внутрішній план дій, рефлексія, самооцінка і самоконтроль

в) створення нових відношень між предметом і його використанням, активне наслідування у грі, виникнення Я, прагнення і спроможність діяти відповідно до внутрішніх спонукань, формування почуттів гордості та сорому

г) почуття дорослості, потреба у самоствердженні, особистісна рефлексія, відкриття Я, статева ідентичність, мотиви досягнення соціального статусу

3. Новоутворенням молодшого шкільного віку є:

а) наочно-образне мислення;

б) самосвідомість;

в) мимовільна увага;

г) рефлексія.

4. Рефлексія як новоутворення молодшого школяра означає:

а) уміння свідомо ставити цілі, долати труднощі;

б) уміння організовувати учбову діяльність, усвідомлення мети і способів навчання;

в) здатність до планування і виконання дій подумки, словесний звіт;

г) осмислення умов, закономірностей і механізмів своєї діяльності.

5. Довільність психічних процесів як новоутворення молодшого школяра означає:

а) уміння свідомо ставити цілі, долати труднощі;

б) уміння організовувати учбову діяльність, усвідомлення мети і способів навчання;

в) здатність подумки сформулювати відповідь на поставлене питання;

г) осмислення умов, закономірностей і механізмів своєї діяльності.

6. Поява внутрішнього плану дій як новоутворення молодшого школяра означає:

- а) уміння свідомо ставити цілі, долати труднощі;
- б) уміння організовувати учбову діяльність, усвідомлення мети і способів навчання;
- в) здатність до мовчазного читання, планування і виконання дій подумки;
- г) осмислення умов, закономірностей і механізмів своєї діяльності.

7. Основним протиріччям молодшого шкільного віку є:

- а) зміна мотивів взаємодії із соціальним оточенням;
- б) відставання морального розвитку від інтелектуального;
- в) потреба в дорослому і водночас відсутність специфічних засобів впливу на нього;
- г) життя проходить в умовах опосередкованого (через гру), а не прямого зв'язку зі світом.

8. Закінчіть речення: *Ознаки інфантильності розвитку молодших школярів виявляються у...*

- а) відсутності шкільних інтересів;
- б) обмеженому словниковому запасі;
- в) відсутності самостійної індивідуальної діяльності;
- г) адекватних уявленнях про оточуючу дійсність.

9. Особистісним надбанням молодшого школяра є:

- а) з'являються цінності, моральні норми, раціональна та емоційна оцінка результатів своїх дій;
- б) дитина діє, як дорослий, але у формі сюжетно-рольової гри;
- в) з'являється загальна закономірність будь-якого поведінкового акту: спочатку зорієнтуватись, а потім діяти;
- г) критичне переосмислення свого Я, життєвих цілей.

10. Пізнавальна сфера молодшого школяра розвивається у напрямку:

- а) творчої самореалізації;
- б) освоювання суспільно вироблених засобів діяльності з предметами;
- в) вироблення індивідуального стилю інтелектуальної діяльності;
- г) активізації довільних дій та самоорганізації.

ТЕМА. ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

Варіант № 1.

1. До основних новоутворень учнів підліткового віку належать:

- а) почуття дорослості;
- б) інтенсивний розвиток самосвідомості, самооцінки й життєве самовизначення.
- в) внутрішній план дій.

2. Мислення підлітка переходить:

- а) від предметного до наочного;
- б) від наочного до абстрактного;

в) від абстрактного до формального.

3. Вставте пропущене слово у реченні: *Негативні передумови та умови розвитку підлітка спричиняють відхилення у становленні його особистості, зокрема у виникненні характеру, які дуже поширені у цьому віці.*

4. Криза підліткового віку пов'язана з :

- а) прагненням підлітка самоутвердитись у соціумі;
- б) з процесом соціалізації;
- в) з процесом «вростання» дитини в культуру;

5. Провідним видом діяльності підліткового віку, за періодизацією Б. Д. Ельконіна є:

- а) навчальна діяльність;
- б) інтимно-особистісне спілкування;;
- в) навчально-виробнича діяльність;
- г) доросла гра;

6. Головною суперечністю підліткового віку, згідно з П.С.Виготським є:

- а) суперечність між тим, що дитина може зробити і тим, якою вона є;
- б) неспівпадання статевого, загальноорганічного і соціального дозрівання;
- в) суперечність між теперішнім підлітка і бажаним майбутнім;
- г) суперечність між бажаннями і можливостями;

7. Центральним психологічним новоутворенням підліткового віку є:

- а) Формування особистої ідентичності
- б) Почуття дорослості
- в) Виникнення рефлексії
- г) Зародження самосвідомості
- д) Поява соціального Я людини

8. Емоційна нестабільність підлітка зумовлена:

- а) потребою в професійному самовизначенні;
- б) конфліктом між цілісністю Я і відчаєм;
- в) фізіологічними змінами, швидким статевим дозріванням;
- г) усвідомленням, що простір майбутнього невпинно скорочується.

9. Особливостями взаємостосунків і спілкування підлітків з однолітками є:

- а) пріоритет дитячої спільноти над дорослою, провідна роль референтної групи однолітків у процесі соціалізації, становлення автономності та незалежності;
- б) невдоволення своїми стосунками з однолітками часто є причиною зниження рівня навчальних досягнень та порушень поведінки;

в) те, що статус підлітка та оцінне ставлення до нього з боку вчителя є більш цінним, ніж статус у колі однолітків;

г) з'являється взаємне зацікавлення хлопців та дівчат, бажання сподобатись, тому виникає стурбованість щодо зовнішності.

10. Яке з наведених тверджень щодо навчальної діяльності підлітків є помилковим ?

а) виникнення ціннісних орієнтацій, позицій і поглядів підлітка не пов'язано з процесом навчання;

б) для підлітків набувають привабливості самостійні форми занять;

в) знання стають цінністю, оскільки дозволяють зайняти певний статус серед однолітків;

г) у цьому віці виникають нові мотиви учіння, прагнення до самоствердження та самовдосконалення.

Варіант № 2.

1. Вставте пропущене слово у реченні: *Важливою ознакою розвитку мислення, що розкривається саме у підлітковому віці, є схильність до, яка полягає у небажанні все приймати на віру.*

2. Підлітковий вік – це вік від:

а) 10-ти до 15-ти років;

б) 6-ти до 10-ти років;

в) 15-ти до 17-ти років.

3. Підлітковий вік є сенситивним для:

а) оволодіння основами рольової гри;

б) учбової діяльності, розвитку продуктивних прийомів і навичок навчальної роботи, “вміння вчитися”; розкриття індивідуальних особливостей і властивостей

в) позаучбової діяльності; зростання громадської активності, прагнення брати участь у найрізноманітніших починаннях; безпосередньої потреби самоствердження і готовності діяти;

г) розвитку мовлення, мовленнєвого слуху, артикуляції, застосуванні людської мови, особливої чутливості до мовних впливів.

4. До своєї характеристики соціальної ситуації розвитку підлітка належать:

а) формування внутрішньої позиції, пов’язаної з необхідністю особистісного і професійного самовизначення; зміна змісту, мети і завдань навчання; оптимістична зорієнтованість у майбутнє, побудова певного задуму життєвого плану;

б) включення у нову систему стосунків та у різні види суспільно корисної діяльності, нова позиція учнів щодо вчителів, розширення сфери власної соціальної активності, засвоєння важливих зразків поведінки і цінностей, прагнення знайти своє місце у групі ровесників, вийти за межі школи та приєднатися до життя і діяльності дорослих;

в) завершення процесів біологічного дозрівання; закінчення переходу від дитинства до дорослості, перехід від пізнання світу до його перетворення, активне самоствердження у професійній діяльності, усвідомлення особистісної громадянської відповідальності;

г) зміна способу життя та провідної діяльності з ігрової на навчальну, перебудова взаємин у сім’ї, зміна провідної психічної саморегуляції від мимовільної до свідомо-вольової.

5. Мислення підлітка характеризується:

а) функціонуванням на рівні конкретних операцій;

б) переходом до абстрактних видів, розвитком рефлексії на власні розумові дії та операції;

в) переходом до вищих рівнів абстрактного та узагальнюючого мислення;

66 Тестові завдання для самоперевірки або контролю знань студентів

г) зниженням рівня генерування оригінальних ідей у нерегламентованих видах діяльності.

6. *Спостерігаючи за проявами уваги у підлітковому періоді, можна зазначити, що:*

а) у підлітка зростає самоконтроль і саморегуляція діяльності;

б) за несприятливих зовнішніх обставин, підліток не здатен сконцентруватися навіть при зацікавленій позиції;

в) підліток не може зосередитися на об'єктах, які мало підтримуються наочними засобами;

г) у цьому віці уважність не набуває особистісного смислу.

7. *Особливостями взаємостосунків і спілкування підлітків з батьками є:*

а) відмова від підвищеного нормативного контролю з боку дорослих; прагнення до нерегламентованого типу взаємовідносин з батьками;

б) взаєморозуміння у поглядах з батьками щодо одягу, зачісок, питань еротики та сексу;

в) висування власних пропозицій у вирішенні значної частини життєвих питань;

г) реакції емансипації;

д) намагання батьків регламентувати потреби підлітків економічними стимулами.

8. *Чи вірне твердження, що підлітковий вік є сенситивним для розвитку вольових якостей особистості.*

а) Так.

б) Ні.

9. *В чому важливість ролі референтної групи для підлітка:*

а) сприяє самостійному пошуку нових знань;

б) зміцнює внутрішні позиції підлітка, дає відчуття захищеності;

в) допомагає виконувати вимоги батьків;

г) сприяє підвищенню розуміння, підтримки, допомоги вчителя.

10. *Головні мотиваційні прагнення підліткового віку пов'язані:*

а) із з'ясуванням сенсу життя, побудовою життєвих планів;

б) із прагненням до активного саморозвитку;

в) з інтересом до оволодіння способами діяльності;

г) із соціальною та політичною орієнтацією особистості.

ТЕМА. ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЮНАЦТВА

Варіант № 1.

1. *Д.Б. Ельконін відзначав, що криза 17-ти років одна з найважчий кризових періодів разом з кризою...*

а) семи років.

б) трьох років.

в) одного року.

2. Психологічним критерієм переходу від підліткового до юнацького віку є...

- а) різка зміна внутрішньої позиції.
- б) зміна ставлення до себе.
- в) зміна ставлення до майбутнього.

3. За твердженням Е. Еріксона, головним завданням та найважливішою проблемою юності є ...

- а) формування самовпевненості.
- б) формування самостійності.
- в) формування ідентичності.

4. Перші цілісні поняттєві структури старшокласників мають такі і характеристики...

- а) конкретність, абстрактність.
- б) абстрактність, асоціативність.
- в) конкретність, логічність.

5. Специфіка спілкування юнацтва з дорослими:

а) демократизація взаємостосунків поколінь., розв'язання проблеми автономії дорослих дітей – поведінкової.

б) моральна і ціннісна автономії, розв'язання проблеми авторитету батьків.

в) взаєморозуміння у стосунках з батьками; нерівномірність спілкування, коли за стрімкою інтенсифікацією спілкування настає період спаду інтенсивності спілкування до накопичення нових проблем.

6. У ранньому юнацькому віці хлопці та дівчата більше уваги звертають на..

- а) зовнішність якості.
- б) особистісні якості.
- в) на матеріальне забезпечення представника протилежної статті.

7. У розвитку пам'яті юнаків спостерігається:

а) зростання довільності запам'ятовування;

б) зростання продуктивності логічного запам'ятовування абстрактного матеріалу;

в) недооцінка спеціальних прийомів запам'ятовування та використання здебільшого механічного запам'ятовування;

г) спеціалізація пам'яті, пов'язана з провідними інтересами старшокласника.

8. Розвиток рефлексії та самосвідомості у період зрілої юності активізують такі фактори:

а) новий соціальний статус особистості (відносна самостійність, суспільні престиж і значущість майбутньої професійної діяльності), зміна виду діяльності (нею стає спеціальна навчальна і практично-професійна діяльність).

б) нові форми діяльності, що передбачають більшу самостійність, свободу вибору, розширення соціального оточення, сфери контактів, а відповідно, і кола значущих інших.

в) досягнення віку юридичної та громадянської зрілості, що передбачає відповідальність за свої вчинки перед суспільством.

9. Формування світогляду, пов'язане в єдиний вузол з...

- а) потребою самовизначення.
- б) потребою в самоосмисленні.

в) потребою в самоідентифікації.

10. До суб'єктивних умов професійного самовизначення відносять:

а) вік, рівень поінформованості, рівень домагань.

б) вік, соціальне становище, рівень домагань.

в) соціальне становище, рівень домагань, поради близьких.

г) соціальне становище, матеріальний добробут сім'ї, рівень освіти батьків, соціальна престижність професії.

Варіант № 2.

1. Головною суперечністю ранньої юності є:

а) потреба в самовираженості.

б) потреба в дружбі та коханні.

в) самостійність.

2. У ранньому юнацькому віці відбувається...

а) ціннісно-сміслова саморегуляція поведінки.

б) мовна регуляція поведінки.

в) нормативна регуляція поведінки.

3. Основними варіантами становлення ідентичності в юнацькому віці є...

а) зумовленість, дифузія.

б) зумовленість, дифузія, мораторій.

в) досягнення ідентичності.

4. Характерний рівень когнітивного розвитку в юності - ...

а) формально-логічне мислення.

б) формально-операціональне мислення.

в) формально-інформаційне мислення.

5. Психологія спілкування в юнацькому віці будується на основі суперечливого переплетіння потреб:

а) уособлення і афіліації.

б) вимогливості та критичності.

в) всі відповіді вірні.

6. Ознаки розвитку мислення в старшому шкільному віці:

а) децентрація мислення;

б) розвиток теоретичного мислення;

в) розвивається здатність до зв'язного логічного міркування, до високого рівня узагальнення та систематизації знань.

7. У ранньому юнацькому віці увага розвивається у напрямку:

а) здатності тривало зосереджуватись на пізнавальних об'єктах

б) здатності ефективно розподіляти й переключати увагу

в) зменшення ролі післядовільної уваги в учбовій та практичній діяльності

8. До базових життєвих цінностей в юнацькому віці за Франклом є:

а) творчість, самовизнання, елітність.

б) вибір професії, потреба в сенсі життя, самовизнання.

в) творчість, переживання, ставлення.

9. Особливістю самовизначення сучасних старшокласників є...

- а) орієнтація на престижність професій.
- б) орієнтація на елітність.
- в) захопленість ідеєю швидкої кар'єри, багатства.

10. До об'єктивних умов професійного самовизначення в юнацькому віці належать:

- а) матеріальний добробут сім'ї, соціальне становище, соціальна престижність професії, рівень освіти батьків.
- б) матеріальний добробут сім'ї, рівень освіти батьків, соціальна престижність професії, поради близьких.
- в) матеріальний добробут сім'ї, соціальна престижність професії, поради близьких.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ – 4. ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

ТЕМА. ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Варіант № 1.

1. Здатність педагога оцінити свою діяльність, її результати, власний індивідуальний стиль, носить назву:

- а) педагогічна рефлексія;
- б) педагогічна спрямованість;
- в) педагогічний такт;
- г) педагогічне спілкування.

2. Здатність вихователя до емоційно-вольового впливу на дітей, до висування вимог та досягнення їх виконання називають:

- а) сугестивними здібностями;
- б) комунікативними здібностями;
- в) організаційними здібностями;
- г) дидактичними здібностями.

3. Головними ознаками педагогічного спілкування на суб'єкт-суб'єктний рівні

- а) особистісна орієнтація співрозмовників;
- б) рівність психологічних позицій співрозмовників;
- в) проникнення у світ почуттів і переживань, готовність прийняти точку зору співрозмовника;
- г) нестандартні прийоми спілкування;
- д) здатність до рефлексії.

4. Поєднайте термін та визначення стилю спілкування педагога з дітьми за К. Левіном:

а) авторитарний	а) діти і дорослі діють самі по собі; відсутня дисципліна,

	продуктивна взаємодія з дітьми;
б) демократичний	б) вимоги педагога спокійні, діловиті; звертання приятельське; спілкування завжди має особистісний підхід;
в) ліберальний	в) різкі вимоги, часто у грубій формі; погроза, похвала, покарання мають суб'єктивний характер.

5. Самовиховання – це самостійна, цілеспрямована, систематична робота людини, спрямована на:

- а) формування і розвиток найкращих якостей;
- б) усунення недоліків;
- в) формування і розвиток своїх найкращих цінностей і якостей і усунення недоліків.

6. Назвіть стилі спілкування за В.А. Кан-Каліком:

- а) спілкування на основі захоплення спільною творчою діяльністю;
- б) спілкування на основі товариської прихильності;
- в) спілкування-дистанція;
- г) спілкування-залякування;
- д) спілкування-загравання
- е) спілкування-ігнорування

7. Педагогічний такт це...

а) це педагогічно грамотне спілкування в складних педагогічних ситуаціях, уміння знайти педагогічно доцільний і ефективний спосіб впливу, відчуття міри, швидкість реакції, здатність швидко оцінювати ситуацію і знаходити оптимальне рішення;

б) це психічні властивості особистості, що є умовою успішного виконання різних видів професійно-педагогічної діяльності;

в) це засоби зовнішньої естетичної виразності.

8. Який з названих стилів спілкування є продуктивними?

а) стиль спілкування на основі дружньої прихильності та захоплення спільною справою;

б) спілкування на основі захоплення спільною творчою діяльністю;

в) спілкування-дистанція;

г) спілкування-загравання.

9. Який із стилів спілкування характеризується несприйнятливістю педагогом своєї професійної ролі, роздратоване ставлення до дітей, скаргами на їхню не виправність. Такий педагог прагне звести спілкування до мінімуму, а якщо не вдається, виявляє агресивність. Висока вимогливість до інших при одночасній нездатності бути лідером. Низька чуйність, інфантильність, низька самооцінка.

- а) довірчо-діагностичний;
- б) конфліктний;
- в) конформний;
- г) пасивно-індиферентний;
- д) рефлексивно-маніпулятивний;

е) авторитарно-монологічний.

10. На думку кого з науковців сучасний вихователь – це передовсім педагог-новатор, який відчуває нові життєві тенденції, тримає руку на пульсі часу, добре орієнтується у пріоритетах сучасності, спрямований на майбутнє, творчо ставиться до своєї професійної діяльності.

- а) О. Кононко;
- б) А. Маркова;
- в) О.Богініч;
- г) Т. Поніманська.

Варіант № 2.

1. Які компоненти складають структуру особистісних якостей вихователя дітей дошкільного віку у дослідженнях О. Кононко:

- а) інтелектуальні;
- б) моральні;
- в) емоційні;
- г) вольові;
- д) організаторські;
- е) перцептивні;
- ж) контрольно-оцінні.

2. Яка з функцій вихователя ДНЗ передбачає формування гармонійно розвиненої особистості, відбір ефективних форм і методів, спрямованих на формування у дитини ставлення до природи, навколишнього світу, інших людей і самої себе, інтересу та культури пізнання:

- а) освітня;
- б) виховна;
- в) охорона і зміцнення здоров'я дітей.

3. Процес цілеспрямованого і дійового впливу вихователя на власну особистість з метою підсилення своїх чеснот, моральних якостей, полішених професійних здібностей і вмінь, підвищення соціальної компетентності називається

- а) самоосвіта;
- б) самовдосконалення;
- в) саморозвиток.

4. Якому з етапів розвитку професіонала, запропонованих Є. А. Клімовим, людина відчуває себе досвідченим працівником, який вже може самостійно і успішно справлятися з основними професійними функціями:

- а) оптант;
- б) адаптант;
- в) інтернал;
- г) майстер.

5. Специфічною характеристикою педагогічної діяльності відповідно досліджень Н.В. Кузьміної є її ...

- а) продуктивність;
- б) конструктивність;

- в) пізнавальність;
- г) перцептивність.

6. Який із стилів спілкування характеризується активністю педагогів, контактністю, високою ефективністю спілкування, доброзичливою вимогливістю, довірою самостійним діям дітей, адекватним розумінням дошкільників і можливість їх вчинків, відкритістю інноваціям, готовність до дискусування, прагнення до самовдосконалення, адекватною самооцінкою:

- а) довірчо-діагностичний;
- б) альтруїстичний;
- в) конформний;
- г) пасивно-індиферентний;
- д) рефлексивно-маніпулятивний;
- е) авторитарно-монологічний.

7. Культуру мовлення педагога розглядають як

- а) формування усного мовлення та навичок мовленнєвого спілкування, що спирається на володіння рідною літературною мовою;
- б) цілеспрямоване дотримання правил мовлення дошкільниками;
- в) це дотримання сталих мовних норм усної і писемної літературної мови, а також свідоме, невимушене, цілеспрямоване, майстерне вживання мовно-виражальних засобів залежно від мети й обставин спілкування.

8. Які з здібностей, на думку Д.Ф.Ніколенка, складають структуру здібностей вихователя ДНЗ:

- а) конструктивні;
- б) організаторські;
- в) комунікативні;
- г) перцептивні;
- д) діагностичні.

9. Який з видів здібностей вихователя проявляються у його умінні встановлювати педагогічно доцільні відносини з вихованцями та їх батьками, колегами, керівництвом навчального закладу ?

- а) дидактичні;
- б) перцептивні;
- в) комунікативні;
- г) сугестивні;
- д) організаторські.

10. Поєднайте:

а) перцептивні здібності педагога	а) здатністю педагога до безпосереднього емоційно-вольового впливу на дітей
б) мовні здібності педагога	б) це вміння організовувати діяльність дітей, навчально-виховний процес, свою власну діяльність
в) організаторські здібності педагога	в) здібність чітко висловлювати свої думки й почуття за допомогою мови
г) сугестивні здібності педагога	г) здатністю педагога проникнути у внутрішній світ дитини

ПІДСУМКОВІ ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

з дитячої психології зі спеціальності «Дошкільна освіта»
першого (бакалаврського) рівня підготовки

Варіант № 1

1. Одним з першовідкривачів дитинства як якісно своєрідного етапу життя, вважається:

- а) Ч.Дарвіна;
- б) С.Холл;
- в) Жан Жак Руссо.

2. Першою формою гри, без якої інші форми не розвиваються є:

- а) Сюжетно-рольова;
- б) Рольова;
- в) Образно-рольова.

3. Дослідження Я.З. Неверович показали, що при ознайомленні з працею дорослих у дітей старшого дошкільного віку може бути сформоване:

- а) уявлення про суспільну значущість праці;
- б) вміння ставити перед собою мету і досягати її;
- в) самостійність дітей в праці.

4. До скількох років дитина як би звільняється від тиску ситуації, що сприймає і починає думати про те, що не знаходиться у неї перед очима.

- а) 3 років;
- б) 4 років;
- в) 5 років;
- г) 6 років.

5. Відсутність усвідомлення власної суб'єктивної позиції, а значить, і відсутність об'єктивної міри речей це:

- а) егоїзм;
- б) експресія;
- в) децентрація мислення;
- г) егоцентризм.

6. Найбільш складним компонентом самосвідомості є:

- а) самооцінка;
- б) самопізнання;
- в) «Я-концепція»;
- г) самоконтролю.

7. Важливим свідомством розвитку моральної свідомості є:

- а) позитивні вчинки дитини;
- б) потреба у визнанні, пошані;
- в) цілеспрямованість, наполегливість у виконанні завдань;
- г) етичні оцінки.

8. Хто з науковців говорив, що основою гри є уявлювана або вигадана ситуація:

- а) Л.С.Виготський;
- б) Д.Б.Ельконін;

в) О.В.Запорожець.

9. Хто з науковців виділяє дві позаситуативні форми спілкування, характерні для дошкільного віку, — пізнавальну і особистісну:

- а) О. О. Смірнова;
- б) М. І. Лісіна;
- в) Л.С.Виготський.

10. Яку кризу психічного розвитку дитини не відкрили, а визначили теоретично, і виділили як особливий період у психічному розвитку:

- а) кризи новонародженості;
- б) кризи одного року;
- в) кризи семи років;
- г) кризи підліткового періоду.

11. Складний психічний процес, сутність якого полягає у сприйнятті особистістю численних образів самої себе в різних ситуаціях діяльності й поведінки, в усіх формах взаємодії з іншими людьми і в поєднанні цих образів в єдине цілісне утворення, а потім у поняття свого власного «Я» як суб'єкта, що відрізняється від інших суб'єктів – це:

- а) самосвідомість;
- б) самооцінка;
- в) свідомість.

12. Який з названих компонентів не входить до структури самосвідомості дитини:

- а) усвідомлення себе в часі;
- б) статеві ідентифікація;
- в) ставлення до прав і обов'язків;
- г) розвиток самостійності.

13. Найбільш високий рівень самостійності проявляють дошкільники в праці:

- а) спільній з дорослим;
- б) за дорученням;
- в) за власною ініціативою.

14. Які вимоги виділяє Л.О. Снігур при виконанні дитиною доручень:

- а) позитивні та негативні;
- б) продуктивні та непродуктивні;
- в) доцільні та недоцільні.

15. В роботі з дітьми якого виду темпераменту головне завдання вихователя «пробуджувати інтерес до всього, що навкруги»...

- а) сангвініка;
- б) холерика;
- в) флегматика;
- г) меланхоліка

16. Особлива увага у дослідженнях цього науковця приділяється проблемним формам міжособистісних відносин: агресивності, вразливості, демонстративності тощо.

- а) М.І. Лісіна;

- б) В.К. Котирло;
- в) О.О. Смірнова.

17. Центральною науковою проблемою кого з дослідників було питання навчальної діяльності як фактору розумового розвитку дітей.

- а) О.О. Смірної;
- б) Г.О. Люблінської;
- в) В.К. Котирло.

18. Розумовому розвитку дитини, на думку цього психолога, сприяє спонукання її до пізнання дійсності, зокрема до внутрішнього, спонтанного прагнення до пізнання, збудження спостережливості і допитливості, заохочення до створення образів уяви, активізації пригадування тощо.

- а) О.В. Запорожець;
- б) Д.Ф. Ніколенко;
- в) Л.С. Виготський.

19. Результати дослідження внутрішнього протиріччя як рушійної сили психічного розвитку дитини дозволили цьому психологу з нових позицій підійти до вирішення проблеми дитячого розвитку і саморозвитку.

- а) М.М. Поддьяков;
- б) О.В. Запорожець;
- в) Д.Б. Ельконін.

20. Характерним новоутворенням якого вікового періоду є «почуття дорослості», розвиток самосвідомості і самооцінки, інтересу до себе, як до особистості, критичне ставлення до оточуючих, уміння підкоряти свої інтереси нормам колективного життя, здатність до ідентифікації:

- а) дошкільний вік;
- б) молодший шкільний вік;
- в) підлітковий вік;
- г) юнацький вік.

21. Самовдосконалення - це процес..

а) цілеспрямованого і дійового впливу вихователя на власну особистість з метою підсилення своїх чеснот, моральних якостей, поліпшених професійних здібностей і вмінь, підвищення соціальної компетентності.

б) відбувається в процесі професійної діяльності педагога.

в) довготривалий, безперервний, безкінечний процес.

22. Діти з яким типом темпераменту «При зустрічах з новим, у проблемних ситуаціях (навіть при знайомих завданнях, поставлених у незвичних умовах) підвищена чутливість переходить у нервозність (стурбованість, напружене обличчя, нерівномірне дихання, скутість рухів, незграбність, часом сльозливість). Часто такі діти втрачають багато зайвих сил при виконанні простих для рівня їх розвитку, але нових по формі завдань».

- а) сангвініки;
- б) холерики;
- в) флегматики;
- г) меланхоліки.

23. Здібності це:

- а) індивідуально-типологічними особливості дитини.
- б) індивідуально-типологічні особливості людини, які визначають успішність виконання нею діяльності і легкість її засвоєння.
- в) здатність організму реагувати на подразник.
- г) певні положення, судження, думки, знання про природу і суспільство, істинність яких людина не піддає сумнівам, вважає їх безперечно правильними, керується ними у житті

24. Хто з психологів визначив суть змін, що відбуваються в період кризи семи років, як втрату дитячої безпосередності:

- а) Л. С. Виготський;
- б) Д.Б. Ельконін;
- в) Л.І. Божович.

25. Який продукт зображувальної діяльності сьогодні використовується в психології як діагностичний метод.

- а) аплікація;
- б) дитячий малюнок;
- в) конструювання;
- г) ліплення.

26. Дітям з яким типом темпераменту «притаманна активна реакція на новизну, часом із сплесками бадьорості, піднесення. Невідоме, труднощі лише підсилюють активність пошуку способу розв'язання задачі і глибину відчуття задоволення від успіху. В ситуаціях зацікавленості діяльністю періоди піднесення можуть бути тривалими, напруженими і високо результативними».

- а) сангвініку;
- б) холерику;
- в) флегматику;
- г) меланхоліку

27. Педагогічна діяльність - це:

а) це внутрішня (психічна) і зовнішня (фізична) активність людини, спрямована на досягнення свідомо поставленої мети, пов'язаної із задоволенням її потреб та інтересів, а також на виконання вимог, що ставить до неї суспільство.

б) це діяльність педагога, яка є передумовою успішного виконання ним різних ролей у спілкуванні (набуття відповідних знань, умінь і навичок, здатність використовувати їх на практиці).

в) це свідома організація педагогом навчально-виховного процесу з використанням ефективних форм, методів, засобів його побудови.

28. Найголовніше завдання розвитку в ранньому юнацтві:

а) професійне самовизначення як самостійне і незалежне визначення життєвої перспективи й вибір майбутньої професії;

б) поновлюються емоційні контакти з батьками, від яких очікують порад, розуміння;

- в) влаштувати сім'ю;
- г) самоствердитися в очах однолітків;
- д) збільшити кількість друзів за рахунок зміни якості дружби.

29. Які вимоги ставляться науковці до культури педагогічного спілкування:

- а) виправдовувати довіру держави, суспільства;
- б) дотримуватися педагогічної етики;
- в) поважати людей;
- г) бути готовим до діалогу з людиною у кожній ситуації;
- д) розвивати фізичну й духовну витривалість, загальну культуру спілкування.
- е) вміння спілкуватися з дошкільниками, оптимально будувати соціальне мовлення; вміння організовувати співробітництво.

30. Цей віковий період називають своєрідним “третім світом”, який існує між дитинством і дорослістю.

- а) молодший шкільний вік;
- б) підлітковий вік;
- в) юнацький вік.

31. Що є наслідком підвищення чутливості аналізаторів?

- а) визрівання аналізаторів.
- б) вправління.
- в) засвоєння дітьми людського чуттєвого досвіду, яке відбувається в процесі їхньої діяльності.

32. Цей психолог виділив основні складові компоненти вольової готовності до навчання в школі.

- а) В.К. Котирло;
- б) М.М. Поддьяков;
- в) Д.Б. Ельконін.

31. Хто з науковців сформулював основні положення теорії розвитку сприймання дитини

- а) Л.А. Венгер;
- б) О.В. Запорожець;
- в) Д.Б. Ельконін.

32. З якого віку дошкільники можуть вести спостереження за вказівкою дорослих?

- г) 4 років;
- д) 5 років;
- е) 6 років.

33. До якого виду мислення сензитивний дошкільний вік?

- а) Наочно-дійового.
- б) Наочно-образного.
- в) Логічного, словесного.

34. Розвиток якого виду мислення дає змогу дитині з розрізних картинок відразу скласти цілу фігуру людини, а із кубиків побудувати такий міст, щоб під ним міг пропливати пароплав із високою трубою тощо.

- а) Наочно-дійове.
- б) Наочно-образне.
- в) Словесне.

35. *Причинами дитячого неблагополуччя можуть бути:*

- а) не задоволеність дитини у спілкуванні з дорослими, насамперед з батьками та ровесниками.;
- б) страх темряви і самотності;
- в) невинуватена суворостя позиція дорослого і неадекватні засоби виховання;
- г) розвиток уяви;
- д) пасивність, схильність до переживань, депресії.

36. *Провідну роль у розвитку уявлень про просторові відношення між предметами і вміння їх визначати відіграє:*

- а) дидактична гра;
- б) трудова діяльність;
- в) навчальна діяльність;
- г) продуктивна діяльність.

37. *Соціальна активність якого вікового періоду спрямована насамперед на прийняття та засвоєння норм, цінностей і способів поведінки, характерних для світу дорослих та стосунків між ними просто бути разом з однолітками, вони прагнуть зайняти в їх середовищі те становище, яке б відповідало їхнім домаганням.*

- а) молодшого шкільного віку;
- б) підліткового віку;
- в) юнацького віку.

38. *Основними компонентами педагогічної діяльності є:*

- а) конструктивний;
- б) організаторський;
- в) гностичний;
- г) комунікативний;
- д) пізнавальний.

39. *Здатність спілкуватися з іншими людьми так, що б не спричинити болю, дискомфорту, незручностей в процесі взаємодії називається..*

- а) стилем педагогічного спілкування;
- б) педагогічним тактом;
- в) технікою педагогічного спілкування.

40. *Назвіть різновиди ігрової діяльності дошкільників за Г.А. Урунтаєвою:*

- а) предметно-маніпулятивні, імітаційні, будівельні, режисерські;
- б) побутові, суспільні та виробничі;
- в) творчі та ігри з правилами.

Варіант 2.

1. *Засновником якої теорії вважається Жан Піаже. В центрі неї концепції знаходяться не особисті проблеми і почуття дитини, а її мислення і розуміння навколишньої дійсності:*

- а) теорія когнітивного розвитку;
- б) теорія соціального на учіння;

в) теорія конвергенції.

2. Хто з науковців в своїй теорії доводить біологічну природу гри (на основі порівнянь особливостей ігор дітей та інстинктивної поведінки дитинчат тварин):

- а) К. Гроос;
- б) Ф. Шіллер;
- в) З. Фрейд.

3. Специфіка трудової діяльності дошкільника полягає в тому, що вона...

- а) тісно пов'язана з грою;
- б) з'являється потреба працювати і звичка до регулярної праці, які характеризують працьовитість;
- в) розширюються та ускладнюються трудові вміння і навички; формується планування, самоконтроль.

4. Коли дитина говорить сама для себе, нікому не адресуючи свої вислови, не чекаючи відповіді і не цікавлячись, слухають її чи ні. Дитина говорить сама з собою, неначебто вона голосно думає – це:

- а) внутрішня мова;
- б) зовнішня мова;
- в) егоцентрична мова;
- г) автономна мова.

5. Основний фактор, який впливає на становлення активності, розвитку самосвідомості і впевненості у собі, в дошкільному дитинстві є.

- а) спілкування з дорослим;
- б) спілкування з однолітками;
- в) вміння самостійно гратися;
- г) здібності.

6. Хто з психологів визначив суть змін, які відбуваються в період кризи семи років, як втрату дитячої безпосередності:

- а) Л. С. Виготський;
- б) Д.Б. Ельконін;
- в) Л.І. Божович.

7. Які типи спілкування відповідно ставлення педагога до дітей визначають психологи:

- а) авторитарний, демократичний, ліберальний;
- б) непослідовний, заохочувальний, формально-вимогливий;
- в) практичний, діловий, емоційний.

8. Виберіть основні показники гри, які охарактеризував Д.Б. Ельконін:

- а) Зміст гри, характер ігрової ролі, характер ігрових дій, ставлення до гри;
- б) Основний зміст гри, характер ігрової ситуації, характер ігрових дій, логіка змісту гри;

в) Основний зміст гри, логіка гри, характер ігрових дій.

9. В чому роль іграшки в психічному розвитку дитини:

- а) викликають приємні переживання і позитивні емоції
- б) дошкільник «входить» в різні сфери дійсності, розширюючи можливості пізнання цих сфер;

в) допомагають малюку захиститися від негативних переживань, зняти емоційну напругу, компенсувати недолік любові і співчуття з боку дорослих і однолітків.

10. Які мотиви спілкування дитини з дорослим зумовлені її основними потребами:

- а) пізнавальні, ділові, особистісні;
- б) пізнавальні, ситуативні, особистісні;
- в) ділові, позаситуативно-пізнавальні, особистісні.

11. В яких двох головних напрямках, за дослідженнями Д.Б. Ельконіна, розвиваються міжособистісні відносини дітей в сюжетно-рольовій грі:

- а) рольові та реальні;
- б) ігрові та рольові;
- в) позитивні та негативні.

12. Назвіть різновиди ігрової діяльності дошкільників за Г.А. Урунтаєвою:

- а) предметно-маніпулятивні, імітаційні, будівельні, режисерські;
- б) побутові, суспільні та виробничі;
- в) творчі та ігри з правилами.

13. Що є найважливішим фактором психічного розвитку дошкільника:

- а) спілкування з ровесниками;
- б) спілкування з дорослими;
- в) трудова діяльність;
- г) гра.

14. Хто з науковців сформулював основні положення теорії розвитку сприймання дитини дошкільника ?

- а) Л.А.Венгер;
- б) О.В.Запорожець;
- в) Д.Б. Ельконін.

15. Одним з основних методів у дослідженнях цього психолога було порівняльне вивчення дітей, які виховуються в сім'ї та без сім'ї - в дитячих закладах закритого типу:

- а) Л.А. Венгер;
- б) М.І. Лісіна;
- в) Л.М. Проколієнко.

16. Хто з науковців багато уваги приділяв питанням формуванню допитливості, розвитку пізнавальної активності ?

- а) Л.М.Проколієнко;
- б) Л.А.Венгер;
- в) О.В.Запорожець.

17. Головним видом діяльності дошкільного віку називав гру. Вважав її надзвичайно привабливою для дитини тому, що вона є спрямованою на орієнтацію у загадковий світ дорослих.

- а) М.І. Лісіна;
- б) В.К. Котирло;
- в) О.В. Запорожець.

18. Згідно з теорією кого з науковців розвиток пізнавальної сфери дитини та її особистості відбувається у руслі різних провідних діяльностей, що послідовно змінюють одна одну в онтогенезі.

- а) В.К. Котирло;
- б) М.М. Поддьякова;
- в) Д.Б. Ельконіна.

19. Цей психолог виділив основні складові компоненти вольової готовності до навчання в школі.

- а) В.К. Котирло;
- б) М.М. Поддьяков;
- в) Д.Б. Ельконін.

20. Концепція діагностики розумового розвитку дошкільників, яка дозволила визначити компоненти пізнавальних здібностей, які розвинені чи нерозвинені у дітей була розроблена:

- а) Д.Б.Ельконіним;
- б) Л.А.Венгером;
- в) О.В.Запорожем.

21. Однією з провідних проблем досліджень цього вченого є проблема спілкування дітей раннього і дошкільного віку з дорослими та ровесниками.

- а) Г.О. Люблінська;
- б) М.І. Лісіна;
- в) Л.С. Виготський.

22. Найважливішим досягненням дошкільного віку, за дослідженнями цього психолога, є відокремлення у дітей загальної самооцінки від конкретної.

- а) М.І.Лісіна;
- б) В.К.Котирло;
- в) О.В.Запорожець.

23. Діти з яким типом темпераменту «В роботі невтомні, витривалі, зосереджені, не знижують працездатності при допустимих перевантаженнях».

- а) сангвініки;
- б) холерики;
- в) флегматики;
- г) меланхоліки.

24. Яке з тверджень вірне. ...

- а) здібності залежать від задатків, є задатки - дитина здібна;
- б) задатки - це не головна умов формування здібностей;
- в) здібності кожної людини, її індивідуальні особливості є результатом її розвитку;
- г) здібності залежать від бажань дитини.

25. Найбільш складний компонент самосвідомості – це...

- а) самооцінка;
- б) самопізнання;
- в) «Я-концепція»;
- г) самоконтролю.

26. В якому віці дитина починає слухати думку інших людей, оцінює себе на основі оцінок дорослих, прагне діяти у відповідності своїй статі.

- а) 3 роки;
- б) 4 роки;
- в) 5 років;
- г) 6 років.

27. Основний фактор, який впливає на становлення активності, розвитку самосвідомості і впевненості у собі, в дошкільному дитинстві є.

- а) спілкування з дорослим;
- б) спілкування з однолітками;
- в) вміння самотійно гратися;
- г) здібності.

28. Які ігри виступають «школою довільності» дошкільників ...

- а) рухливі;
- б) дидактичні;
- в) сюжетно-рольові.

29. Спадковості у цій теорії відводиться провідна роль, в той час як середовище розглядається вченим як чинник, який завжди прискорює або гальмує реалізацію спадково обумовлених властивостей психіки.

- а) Психоаналітична теорія
- б) Теорія соціального на учіння;
- в) Теорія конвергенції;
- г) Етологічна теорія.

30. З дітьми якого типу темпераменту «Здійснювати виховний вплив найпростіше на основі довірчих дружніх стосунків - дорослий у таких умовах невимушено керує процесом формування тих чи інших новоутворень».

- а) сангвініками;
- б) холериками;
- в) флегматиками;
- г) меланхоліками.

31. На думку кого з вчених, перехідний період 6-7 років пов'язаний з появою нового системного новоутворення - внутрішньої позиції, яка виявляє новий рівень її самосвідомості:

- а) В.К. Котирло;
- б) Л.І. Божович
- в) Д.Б. Ельконін.

32. Важливим аспектом психічного розвитку людини в юнацькому віці, на думку Г.С. Костюка є:

- а) інтенсивне інтелектуальне дозрівання;
- б) прийняття самотійних рішень щодо особисто важливих питань;
- в) розширенні сфери спілкування.

33. Психологи умовно розділяють підлітковий вік на два періоди:

- а) власне підлітковий (11-15 років);
- б) ранній юнацький (16-19 років);
- в) пізній підлітковий (16-18);

г) пізній юнацький (19-23).

34. *Результат професійної освіти та самоосвіти, який характеризується рівнем відповідних знань і умінь, досвідом, індивідуальними здібностями, прагненням до постійного самовдосконалення, творчим ставленням до справи називається...*

- а) професійна компетентність;
- б) професійна підготовка;
- в) педагогічна спрямованість.

35. *Основними рівнями професіоналізму вихователя дітей дошкільного віку можна вважати:*

- а) педагогічну вмільість;
- б) педагогічну майстерність;
- в) педагогічний світогляд;
- г) педагогічний такт.

36. *Наявність позитивного ставлення дошкільника до перспективи шкільного навчання, стійкого бажання навчатись в школі визначається ...*

- а) інтелектуальна готовність;
- б) особистісна готовність;
- в) мотиваційна готовність;
- г) психологічна готовність.

37. *Л.І. Божович виділяє дві групи мотивів навчання дітей, зокрема це:*

- а) широкі соціальні мотиви;
- б) навчальні мотиви;
- в) навчально-пізнавальні мотиви;
- г) позиційні мотиви.

38. *Дослідження цього психолога доводять, що дитяче експериментування має потужний позитивний вплив на розвиток різних видів діяльності дошкільників (конструювання, образотворчої діяльності, гри, праці в природі) та на загальний психічний розвиток дитини.*

- а) В.К. Котирло;
- б) М.М. Поддьякова;
- в) Д.Б. Ельконін.

39. *Однією з головних тенденцій підліткового віку є:*

- а) інтимно-особистісне спілкування;
- б) переорієнтація спілкування з дорослих на однолітків;
- в) розвиток самосвідомості і самооцінки.

40. *Цей віковий період називають своєрідним “третім світом”, який існує між дитинством і дорослістю.*

- а) молодший шкільний вік;
- б) підлітковий вік;
- в) юнацький вік.

Варіант 3.

1. Простежив основні стадії виникнення у дітей емоційних уявлень та стверджував, що емоції складаються в ході практичної діяльності, взаємин дитини з людьми, які її оточують.

- а) М.І. Лісіна;
- б) В.К. Котирло;
- в) О.В. Запорожець.

2. Цим дослідником розроблено програму морального виховання щодо корекції міжособистісних відносин в ДНЗ.

- а) О.О. Смірнова;
- б) В.К. Котирло;
- в) Д.Ф. Ніколенко.

3. У своїх дослідженнях психолог приділив проблемі психічного розвитку, виокремив фактори розвитку, його показники, розробив вікову періодизацію.

- а) О.О. Смірнова;
- б) Г.О. Люблінська;
- в) М.І. Лісіна.

4. Розвиток дитини, за його дослідженнями, це процес становлення її як суб'єкта пізнання і праці, носія суспільних відносин.

- а) О.В. Запорожця;
- б) Л.С. Виготського;
- в) Д.Ф. Ніколенко.

5. Дослідження цього психолога доводять, що дитяче експериментування має потужний позитивний вплив на розвиток різних видів діяльності дошкільників (конструювання, образотворчої діяльності, гри, праці в природі) та на загальний психічний розвиток дитини.

- а) В.К. Котирло;
- б) М.М. Поддякова;
- в) Д.Б. Ельконін.

6. В основі якої теорії лежить конфлікт між вродженими інстинктами тяги, головні з яких є інстинктами життя (ерос) і смерті (танатос), і свідомими моральними, культурно-нормативними уявленнями:

- а) Психоаналітична теорія
- б) Теорія соціального на учіння;
- в) Теорія конвергенції;
- г) Етологічна теорія.

7. «Застрявання» на рівні ситуативно-ділової форми до кінця дошкільного віку, коли інтереси дитини обмежуються іграми і іграшками, а її вислови пов'язані тільки з сьогохвилинними діями, свідчить про:

- а) явну затримку в розвитку спілкування, а значить, і загальної мотиваційної сфери дитини;
- б) нормальний хід розвитку спілкування;
- в) випередження розвитку спілкування.

8. Л.А. Снігур виділяє вимоги, що ставляться до виконання дошкільниками доручень, а саме:

- а) правильні і неправильні;
- б) доцільні та недоцільні;
- в) позитивні та негативні;
- г) продуктивні і непродуктивні.

9. За даними кого з психологів негативна самооцінка спостерігається лише у дітей 7 р. ж.

- а) Р.Х. Шакурова;
- б) Т.О. Рєпіної;
- в) Д.Б. Ельконіна.

10. Причинами дитячого неблагополуччя не можуть бути:

- а) задоволеність дитини у спілкуванні з дорослими, насамперед з батьками та ровесниками;
- б) страх темряви і самотності;
- в) невинуватена суворі позиція дорослого і неадекватні засоби виховання;
- г) розвиток уяви;
- д) пасивність, схильність до переживань, депресії.

11. Які дві форми спілкування, характерні для дошкільного віку виділяє М. І. Лісіна:

- а) позаситуативно-пізнавальна;
- б) позаситуативно-особистісна;
- в) ситуативно-ділова;
- г) ситуативно-особистісна.

12. Хто з науковців наголошував на тому, що гра є «соціальна за своєю природою, за своїм походженням, тобто виникає із умов життя дитини у суспільстві»

- а) Д.Б.Ельконін;
- б) М.М. Поддьяков;
- в) В.К. Котирло.

13. На думку кого з науковців, головною ознакою вольової поведінки є активна, діяльна цілеспрямованість, яка включає боротьбу з труднощами та перешкодами.

- а) В.К. Котирло;
- б) М.М. Поддьякова;
- в) Д.Б. Ельконін.

14. Хто висунув ідею поєднання двох ліній розвитку: пізнавального та власне особистісного.

- а) В.К.Котирло;
- б) М.М.Поддьяков;
- в) Д.Б. Ельконін.

15. Центральним новоутворенням психічного розвитку раннього юнацького віку є:

- а) орієнтація на майбутнє;
- б) «почуття дорослості»;

в) чесність та вимогливість, розум та здатність оцінювати своє «Я» .

16. Підлітковий вік пов'язаний з перебудовою всього організму дитини, зумовленою насамперед:

- а) статевим дозріванням;
- б) фізичним і фізіологічним розвитком;
- в) розумовою активністю.

17. Однією з головних тенденцій підліткового віку є:

- а) інтимно-особистісне спілкування;
- б) переорієнтація спілкування з дорослих на однолітків;
- в) розвиток самосвідомості і самооцінки.

18. Соціальна активність підлітків спрямована на:

- а) на та стосунків між ними просто бути разом з однолітками;
- б) на пошуки сенсу життя, свого місця в цьому світі;
- в) на привернення до себе уваги;
- г) на зміну своєї поведінки у відповідь на появу у прагнення до нових форм взаємин з батьками та вчителями.

д) прийняття та засвоєння норм, цінностей і способів поведінки, характерних для світу дорослих

19. Найважливішим новоутворенням якого віку є становлення самосвідомості:

- а) юнацького віку;
- б) підліткового віку;
- в) молодшого шкільного.

20. В якому віці в основному завершується фізичний розвиток організму, закінчується статеve дозрівання, серцево-судинна система починає працювати гармонійно, уповільнюється темп росту тіла, помітно збільшується м'язова сила

- а) дошкільному віці;
- б) молодшому шкільному віці;
- в) підлітковому віці;
- г) юнацькому віці.

21. Найголовніше завдання розвитку в ранньому юнацтві є:

- а) професійне самовизначення як самостійне і незалежне визначення життєвої перспективи й вибір майбутньої професії;
- б) поновлюються емоційні контакти з батьками, від яких очікують порад, розуміння;

- в) влаштувати сім'ю;
- г) самоствердитися в очах однолітків;
- д) збільшити кількість друзів за рахунок зміни якості дружби.

22. В якому віці дитина вимагає визнання своєї самостійності, рівності з дорослими, хоча реальні фізичні, інтелектуальні й соціальні передумови для цього й відсутні:

- а) молодшому шкільному.
- б) підлітковому віці
- в) юнацькому віці

23. Розвиток дитини з позицій цієї теорії представляє собою чисто кількісний процес навчання, поступове накопичення знань. Це вчення передбачає якісно нові психічні утворення, по-скільки проходить однаково на всіх етапах онтогенезу.

- а) Психоаналітична теорія
- б) Теорія соціального навчання;
- в) Теорія конвергенції;
- г) Біхевіористична теорія.

24. На думку кого з науковців, важливим елементом готовності до шкільного навчання насамперед є розвиток довільності поведінки, перетворення зовнішнього правила у внутрішню інстанцію.

- а) В.К. Котирло;
- б) М.М. Поддьякова;
- в) Д.Б. Ельконіна.

25. Хто з науковців вбачає кризу семи років у тому, що вона супроводжує руйнування попередніх і становлення нових утворень у психіці дитини та виводить її з відносин дорослих, які не помічають змін у психіці дитини і перешкоджають їй реалізувати власні можливості та прагнення.

- а) В.К. Котирло;
- б) М.М. Поддьяков;
- в) Д.Б. Ельконін.

26. Педагогічному спілкуванню властиві такі функції:

- а) пізнання особистості;
- б) обмін інформацією;
- в) організація діяльності;
- г) обмін ролями;
- д) співпереживання та самоутвердження;
- е) регулювання спільної діяльності;
- ж) спонукання особистості до дії та взаємодії.

27. Прийнятний рівень фізичного і психічного розвитку шестирічної дитини, що забезпечує її адекватне пристосування до умов шкільного навчання визначається як...

- а) розумова зрілість;
- б) шкільна зрілість;
- в) емоційна зрілість;
- г) соціальна зрілість.

28. Л.І. Божович відзначала, що готовність до школи складається з таких факторів як:

- а) певний рівень розвитку розумової діяльності;
- б) пізнавальні інтереси;
- в) довільність регуляції діяльності;
- г) готовність прийняти соціальну позицію школяра.

29. Психологічна здатність відкинути власний досвід, відійти від свого «Я» і наблизитись до «Я» іншої людини називається...

- а) егоцентризм;

- б) опосередкованість;
- в) децентрація.

30. *«Загальний емоційний тонус цих дітей частіше мажорний. Такі дошкільники рідко вередують, не схильні до афективних реакцій. На ситуацію вони реагують активно, виразно, але «не виходять із себе». Про який тип темпераменту йдеться ?*

- а) сангвініками;
- б) холериками;
- в) флегматиками;
- г) меланхоліками.

31. *Який з названих компонентів не входить до структури самосвідомості дитини:*

- а) усвідомлення себе в часі;
- б) статева ідентифікація;
- в) ставлення до прав і обов'язків;
- г) розвиток самостійності.

32. *Провідну роль у розвитку уявлень про просторові відношення між предметами і вміння їх визначати відіграє:*

- а) дидактична гра;
- б) трудова діяльність;
- в) навчальна діяльність;
- г) продуктивна діяльність.

33. *Хто з науковців стверджував, що емоції складаються в ході практичної діяльності, у ході взаємин дитини з людьми, які її оточують*

- а) Л.С. Виготський;
- б) О.В. Запорожець;
- в) Д.Ф. Ніколенко.

34. *Ставлення дошкільників до педагога залежить від:*

- а) віку, особливостей особистісного розвитку, місця серед однолітків;
- б) ставлення та висловлювань авторитетного для дитини дорослого;
- в) стилю спілкування вихователя;

35. *Цей тип ставлення до дітей супроводжується невірноваженими емоційними проявами вихователя, нестабільними вимогами, відсутністю контролю за виконанням побажань, вказівок:*

- а) формально-вимогливе ставлення;
- б) заохочувальне ставлення;
- в) непослідовне ставлення.

36. *Сприймання дитиною вихователя як моральний зразок, незалежно від його емоційної привабливості, наслідування навіть у дрібницях називають...*

- а) рольовий стереотип;
- б) «ефект ролі»;
- в) ореол «непогрішності».

37. *Яка гра організовується і створюється дорослим спеціально у навчальних цілях:*

- а) дидактична гра;

- б) комп'ютерна гра;
- в) ігри з правилами.

38. *Найбільш складним компонентом самосвідомості є:*

- а) самооцінка;
- б) самопізнання;
- в) «Я-концепція»;
- г) самоконтролю.

39. *Хто з науковців виділяє дві позаситуативні форми спілкування, характерні для дошкільного віку, – пізнавальну і особистісну:*

- а) О. О. Смірнова;
- б) М. І. Лісіна;
- в) Л.С.Виготський.

40. *Спадковості у цій теорії відводиться провідна роль, в той час як середовище розглядається вченим як чинник, який завжди прискорює або гальмує реалізацію спадково обумовлених властивостей психіки.*

- а) Психоаналітична теорія
- б) Теорія соціального на учіння;
- в) Теорія конвергенції;
- г) Етологічна теорія.

ПЕРЕЛІК ЗАПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Основні теорії дитячого розвитку. Етологічна теорія та її суть. Психоаналітична теорія. Епігенетична теорія життєвого особистості Е. Еріксона.
2. Основні теорії дитячого розвитку. Теорія когнітивного розвитку. Біхевіоризм і теорія соціального навчання. Теорія конвергенції двох факторів.
3. Культурно-історична концепція Л. С. Виготського. Л. С. Виготський про закони психічного розвитку. Теорія трьох ступенів дитячого розвитку.
4. Соціальна природа сюжетно-рольової гри дошкільника.
5. Походження і суть ігрової діяльності в різних теоріях. Концепція дитячої гри Д. Б. Ельконіна.
6. Формування позитивного відношення дитини до праці. Мотиви трудової діяльності дошкільників (за дослідженнями Я. З. Неверович).
7. Л.О. Снігур про узгодженість дій дорослих при виконанні дитиною доручень.
8. В.І. Тютюнник про взаємодію дитини та дорослого у процесі трудової діяльності.
9. Психологічні закономірності зображувальної діяльності дошкільників.
10. Сучасні психологічні дослідження навчання дошкільників.
11. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні – ступінь компетентності дошкільників.
12. Спілкування дитини з дорослим і дитячий розвиток. Відношення дошкільників до особистості вихователя.
13. Комунікативна діяльність та особистісний розвиток дитини у дослідженнях М. І. Лісіної.
14. Криза новонародженості та її психологічна суть.
15. Соціальна ситуація розвитку і психологічні новоутворення немовлячого віку.
16. Соціальна ситуація розвитку і новоутворення дітей раннього віку. Ситуативність як головна характеристика раннього віку.
17. Переборення егоцентризму і розвиток децентрації мислення дошкільників. Розвиток активності і самостійності мислительної діяльності дошкільників.
18. Функції уяви дошкільників та етапи її розвитку.
19. Сучасні дослідження розвитку пізнавальної сфери дітей дошкільного віку.
20. Самосвідомість в дошкільному віці, її структура та розвиток. Керівництво розвитком самосвідомості.
21. Емоційне неблагополуччя дітей та його причини.
22. Особливості морального розвитку дошкільників. Становлення етичних інстанцій та соціальних почуттів.
23. Роль дорослого у формуванні довільної поведінки дошкільників. Керівництво розвитком волі дітей дошкільного віку.
24. Соціально-психологічні аспекти обдарованості дитини. Психологічний портрет обдарованої дитини.
25. Пошук та виявлення здібностей та обдарованості дітей дошкільного віку.
26. Сучасні психолого-педагогічні дослідження здібностей та обдарованості

дошкільників.

27. Особливості властивостей темпераменту в дошкільному віці. Характеристика дітей з різними типами темпераменту.

28. Врахування властивостей темпераменту в роботі з дошкільниками.

29. Психологічні новоутворення кризи семи років.

30. Поняття “готовність до школи”: фізична готовність і фізіологічна зрілість дитини (стан здоров’я, фізичний розвиток, розвиток аналізаторних систем, розвиток основних рухів).

31. Поняття “готовність до школи”: спеціальна (вміння читати, рахувати, писати), психологічна готовність (особистісна соціально-психологічна, інтелектуальна, емоційно-вольова).

32. Особливості розвитку пізнавальної сфери шестиліток.

33. Проблеми шкільного навчання дітей шести років.

34. Загальна психологічна характеристика ситуації розвитку молодшого школяра.

35. Розвиток пізнавальної сфери молодших школярів. Особливості розвитку сприймання, пам’яті та уяви молодших школярів.

36. Особливості розвитку мислення молодших школярів.

37. Емоційно-вольова сфера та її особливості у молодших школярів.

38. Психологічна характеристика навчальної діяльності молодших школярів.

39. Загальна характеристика ситуації та особливостей розвитку підлітків. Соціальна ситуація розвитку. Психологічні новоутворення.

40. Стосунки з однолітками та дорослими: загальні тенденції. Спілкування з ровесниками протилежної статі.

41. Розвиток пізнавальних процесів підлітків: сприймання, пам’ять.

42. Розвиток пізнавальних процесів підлітків: мислення, уява.

43. Криза особистості в підлітковому віці. Причини відхилень у поведінці підлітків.

44. Загальна характеристика ранньої юності. Соціальна ситуація розвитку. Психологічні новоутворення.

45. Особливості пізнавальної сфери в ранньому юнацькому віці: сприймання, пам’ять, уява.

46. Особливості розвитку емоційно-вольової сфери юнаків.

47. Формування особистості в період ранньої юності.

48. Життєві плани та професійне самовизначення юнацького віку.

49. Вимоги до особистості вихователя. Професіограма як набір якостей, необхідних для роботи з дітьми.

50. Зміст, структура та компоненти педагогічної діяльності.

51. Педагогічне спілкування, його компоненти, структура та функції.

52. Техніка педагогічного спілкування.

53. Розвиток комунікативних здібностей вихователя дітей дошкільного віку.

СЛОВНИК ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ З ДИТЯЧОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Абстрагування - загальнонауковий метод дослідження, який полягає в уявному відокремленні певної ознаки, властивості предмета від самого предмета чи інших його ознак, властивостей з метою глибшого вивчення складних психічних явищ.

Акцентуація характеру (лат. *accentus* - наголос) - надмірне вираження окремих рис характеру та їх поєднань, яке є крайнім варіантом норми і межує із психопатією.

Аналіз продуктів діяльності дитини - метод отримання інформації про внутрішній світ дитини, її психологічний стан на основі дослідження результатів її діяльності і творчості (малюнків, творів, аплікацій тощо).

Асинхронність - закономірність психічного розвитку, згідно з якою різні психічні функції мають різні сензитивні періоди і за тривалістю, і за віком їх настання.

Афективні (лат. *affectus* - настрої, хвилювання) реакції - сильні короткочасні нервово-психічні збудження, пов'язані переважно з невдачами.

Біологічний вік - вік, який вказує на відповідність стану організму та його функціональних систем певному моменту життя людини.

Біологічні фактори - сукупність природних чинників, які впливають на індивідуальний розвиток людини як біологічного організму, зумовлюючи її спадкові особливості.

Відчуття - відображення властивостей предметів і явищ об'єктивного світу під час їх безпосереднього впливу на органи чуття.

Відчуття - елементарний психічний процес, що полягає у відображенні окремих властивостей предметів та явищ оточуючого, а також станів внутрішніх органів при безпосередньому впливі подразників на органи чуттів.

Вік психологічний - новий тип будови особистості й її діяльності, ті психічні й соціальні зміни, які вперше виникають на даному віковому етапі і які у найголовнішому і основному визначають свідомість дитини, її ставлення до середовища, її зовнішнє і внутрішнє життя, весь хід її розвитку в даний період (Л. С. Виготський).

Вікові кризи - періоди різких, стрибкоподібних змін, пов'язаних з відмиранням, зникненням попередніх і появою нових психологічних якостей, рис, які змінюють дитину; нормативні процеси особистісного розвитку.

Вікові новоутворення - новий тип будови особистості та її діяльності, психічні зміни, що виникають у певному віковому періоді й визначають перетворення в свідомості дитини, її внутрішнє й зовнішнє життя.

Властивість психічна - система усталених, фіксованих і повторюваних ознак психічного факту (якості характеру, темпераменту, здібностей).

Воля - психічний процес свідомої та цілеспрямованої регуляції людиною своєї діяльності та поведінки з метою досягнення поставлених цілей.

Воля - властивість психіки, регуляція і організація людиною своєї поведінки, діяльності (внутрішніх і зовнішніх дій), спрямована на подолання труднощів при досягненні мети.

Вольова дія - внутрішнє зусилля, необхідне для виконання певної діяльності.

Вольова готовність дитини до шкільного навчання - рівень розвитку довільності в організації дитиною своєї пізнавальної діяльності.

Впізнавання - відтворення індивідом об'єкту при повторному його сприйманні.

Гальмівні рухи і дії - рухи і дії, які стримують розвиток, відсторонюють дитину від навколишнього світу.

Геніальність - найвищий рівень здібностей, проявом яких є відкриття особистістю нових напрямків, шляхів в галузі наукових досліджень, техніки, мистецтва.

Гетерохронність - закономірність психічного розвитку, що полягає у нерівномірному, хвилеподібному характері розвитку окремих психічних процесів.

Госпіталізм - глибока психічна і фізична відсталість, яка виникає в перші роки життя дитини внаслідок дефіциту виховання.

Гра - вид діяльності, ціллю якої виступає сам процес діяльності, а не предметний результат; джерелом якої слугує наслідування і досвід і спонукуваний потребою особистості в активності.

Дозрівання - прояв онтогенезу, визначений генотипом, що полягає у послідовному становленні всіх систем організму.

Діалектичне мислення - мислення, пов'язане зі здатністю обмірковувати, синтезувати протилежні думки, інтегрувати ідеальне і матеріальне, потенційне й

актуальне, реальне і фантастичне.

Діти індиго – псевдонауковий термін, введений екстрасенсом Ненсі Енн Тепп для позначення обдарованих дітей, які, на її думку, мають ауру кольору індиго. Широку популярність термін отримав в кінці 1990-х завдяки згадкам в джерелах, що мають відношення до руху нью-ейдж. Дітям індиго приписують безліч різних властивостей, починаючи від високого рівня інтелекту та закінчуючи телепатичними здібностями. Стверджується також, що «діти індиго» представляють собою «нову расу людей». Явищу «дітей індиго» були присвячені декілька фільмів і велика кількість книг.

Дія - структурний елемент діяльності, процес, мотив якого не збігається з його предметом (з тим, на що вона спрямована), втілений у діяльності, у яку ця дія включена.

Діяльність - активність суб'єкта, спрямована на взаємодію з навколишнім середовищем з метою задоволення власних потреб.

Довільна пам'ять - процес запам'ятовування і відтворення матеріалу, що передбачає свідому постановку мети та вимагає вольових зусиль.

Довільна поведінка - поведінка, організована за власними правилами і зразками, узгодженими з нормами, прийнятими в суспільстві.

Довільна увага - вид уваги, який виникає внаслідок свідомо поставленої мети і вимагає певних вольових зусиль.

Довільна уява - цілеспрямоване, усвідомлене відтворення і перетворення отриманих раніше вражень.

Діяльність - внутрішня (психічна) і зовнішня (фізична) активність людини, що регулюється усвідомленою метою.

Діяльність мнемічна - система складних за структурою психічних процесів, керованих мнемічною метою, що формується у дошкільника на основі вроджених, біологічних форм пам'яті.

Діяльність продуктивна - образотворча й конструктивна діяльність дитини, націлена на отримання результату, що має творчий та оригінальний характер.

Егоцентризм (лат. ego - я і centrum - центр) - погляд на себе як на центр Всесвіту.

Егоцентрична емпатія - переживання страждання, страху, радості у відповідь на сум іншого, а також - суму у відповідь на радість іншого.

Егоцентричне (лат. *ego* - я і *centrum* - центр) мовлення - звернене до себе мовлення дитини, яке виникає під час її діяльності.

Ейдетична (грец. *eidos* - образ) пам'ять - особливий вид зорової пам'яті, який полягає у запам'ятовуванні і збереженні у всіх деталях образів предметів і ситуацій після їх сприйняття.

Емоції (лат. *emovere* - хвилювати, збуджувати) - психічні стани і процеси, виражені у формі безпосереднього переживання ставлення людини до світу, до того, що вона почуває і робить.

Емоції - психічне відображення у формі безпосереднього пристрасного переживання життєвого сенсу явищ та ситуацій, обумовленого відношенням їх об'єктивних властивостей до потреб суб'єкта.

Емоційне спілкування - спілкування за допомогою виразних рухів, які відповідають певному емоційному стану: пози, міміка, інтонація голосу, доторкання, погладжування, притискання до грудей, відштовхування тощо.

Емпатія (англ. *empathy* - співчуття, співпереживання) - здатність емоційно відгукуватися на переживання іншої людини, що виявляється у співчутті, співпереживанні, співстражданні.

Емпатія - один з механізмів взаєморозуміння, що полягає в емоційному відгукові на переживання іншої людини (співчуття, співпереживання).

Експеримент психологічний - один з основних дослідницьких методів психології, специфіка якого полягає у спеціальному створенні умов, за яких виникають очікувані психічні процеси, акти поведінки дитини, у повторенні їх для перевірки істинності експериментальних висновків, у зміні цих умов з метою виявлення їх впливу на перебіг досліджуваних процесів.

Еталони-зразки етичні - емоційно-когнітивні узагальнення щодо способів поведінки; відображають певну сферу життя дитини та містять у собі суспільну оцінку і емоційне ставлення.

Ефект шпитальності - уповільнення емоційного розвитку дитини, спричинене відривом від матері у період немовляти.

Ідентичність (лат. *identicus* - однаковий) - усвідомлена індивідом самототожність; потреба юнаків і дівчат зайняти внутрішню позицію дорослої людини, усвідомити своє місце в суспільстві, зрозуміти себе і свої можливості.

Ідентифікація - один з механізмів взаєморозуміння, що полягає в уподібненні себе іншій людині, здатності розкрити її точку зору.

Індетермінізм - позиція, протилежна до принципу детермінізму, стверджує замкнений характер психіки, її повну незалежність від зовнішніх умов, заперечуючи, що можна дізнатись про внутрішній світ людини за її поведінкою; єдино можливим методом при цьому проголошується самоспостереження або інтроспекція.

Індивід - це окремий представник виду живих істот, якому властиві і загальні, і часткові, і неповторні якості.

Індивідуальність - це сукупність особливостей, що відрізняють одну людину від інших.

Індивідуальність - неповторне, унікальне поєднання особливостей і рис людини, що зумовлює її несхожість на інших людей.

Індивідуально-психологічні відмінності - особливості психічних процесів, станів і властивостей, які розрізняють людей між собою.

Індивідуалістична акцентуація особистості - спрямованість активності на задоволення, насамперед, власних потреб, на особисте самоствердження.

Інтерес - форма вияву пізнавальної потреби, яка забезпечує спрямованість особистості на усвідомлення цілей діяльності і сприяє ознайомленню з новими фактами дійсності.

Інтерес - усвідомлюваний людиною мотив, що є емоційним проявом пізнавальних потреб та виявляється у бажанні більше дізнатися про об'єкт інтересу, глибше зрозуміти його. Задоволення інтересу не веде до зникнення потреби, а навпаки - до її посилення, тому його називають ненасичуваним мотивом.

Інтеріоризація - процес переходу від зовнішньої до внутрішньої сторони діяльності, яскраво проявляється у діяльності учіння.

Інтеграція психіки - закономірність психічного розвитку, що полягає у зміцненні та розширенні зв'язків між окремими психічними утвореннями.

Задатки - природна основа здібностей, ще нерозвинених, яка виявляється при перших спробах людини зайнятися діяльністю.

Здібності - система властивостей особистості, що відповідає вимогам діяльності та забезпечує високі досягнення в ній.

Здібності інтелектуальні - перші прояви здібностей дитини, основу яких складають дії наочного моделювання: заміщення, використання готових моделей і

побудова моделі на основі встановлення відношень між замінником і заміщуваним об'єктом.

Здібності сенсорні - перші прояви здібностей дитини, пов'язані із сприйняттям дитиною предметів та їх якостей, що складають основу розумового розвитку; інтенсивно формуються з 3-4 років.

Здібності творчі - різновид здібностей дитини, пов'язаний з уявою, які дозволяють дитині знаходити оригінальні способи і засоби рішення задач, придумати казку або історію, створити задум гри або малюнка.

Знарядстві дії - дії, в яких один предмет (знаряддя) використовується для впливу на інші предмети.

Класифікація - загальнонауковий метод дослідження, який дає змогу на основі виокремлених головних і другорядних ознак визначити групи чи класи явищ.

Колектив - група об'єднаних спільними цілями і завданнями людей, що досягла в процесі соціально-цінної спільної діяльності високого рівня розвитку (А. В. Петровський).

Компетентність педагога професійна - особистісні можливості педагога, які дозволяють йому самостійно й ефективно реалізовувати цілі педагогічного процесу; єдність теоретичної й практичної готовності педагога до здійснення педагогічної діяльності. У педагогічній компетентності вирізняють такі гармонійно поєднані складові: знання, уміння, навички, способи й прийоми їх реалізації у діяльності, спілкуванні, розвитку особистості (Мітіна Л. М.).

Комплекс пожвавлення - важливе психічне новоутворення періоду новонародженості, що виникає під час контакту дитини з дорослим і включає емоційні та рухові реакції: посмішку, вокалізації, дитина тягнеться ручками і спрямовує погляд у напрямі дорослого.

Комплекс (лат. *complexus* - поєднання, зв'язок) пожвавлення - система позитивних емоційно-рухових реакцій дитини у відповідь на появу в полі зору людини, що нахиляється, розмовляє, усміхається.

Конкретизація - загальнонауковий метод дослідження, який полягає у застосуванні теоретичних знань до конкретної ситуації задля поглибленого її розуміння.

Конфлікт - зіткнення осіб, їхніх ідей, інтересів, потреб, оцінок, прагнень, рівня домагань.

Конформність (лат. conformis - подібний) - тенденція людини змінювати свою поведінку під впливом інших людей, пристосовувати її до їхніх вимог.

Криза (грец. krisis - рішення, перелом) - нормативний, нестабільний процес, який виникає під час переходу людини від одного вікового періоду до іншого, пов'язаний з якісними перетвореннями у соціальних відносинах, діяльності, свідомості і виявляється в цілісних психічних і особистісних змінах.

Криза новонародженості - відносно короткий період у житті дитини (1-2 місяці), який характеризується психологічними змінами, що виражені у позбавленні дитини основних засобів спілкування з дорослими, безпорадності, переході від пренатального до постнатального розвитку тощо.

Криза першого року життя - криза, обумовлена руйнуванням необхідності емоційної взаємодії дитини з дорослим і проявляється в плаксивості, похмурості, інколи в порушенні сну, втраті апетиту тощо.

Криза 3-х років - одна з криз психічного розвитку, що виникає на межі раннього та дошкільного вікових періодів; відзначається кризовими явищами у поведінці дитини (негативізм, протест, знецінення дорослих, свавілля, непокора, впертість) і відбувається при невідповідності між операційно-технічною (володіння способами і засобами діяльності) і мотиваційною (прагнення, інтереси, бажання щодо виконання діяльності) сторонами предметно-маніпулятивної гри. Виникає при блокуванні дорослим прагнень дитини до самостійності.

Криза трьох років - зумовлена становленням самосвідомості дитини, це криза соціальних відносин, яка проявляється у негативізмі, впертості, непокірності, свавіллі, протесті, деспотизмі тощо.

Логічна пам'ять - пам'ять, яка ґрунтується на розумінні, осмисленні матеріалу.

Макросередовище - джерело психічного розвитку особистості, що становить суспільство, його соціально-економічну і політичну систему.

Мікросередовище - джерело психічного розвитку особистості, що включає її безпосереднє оточення, близьких дорослих, сім'ю.

Мезосередовище - джерело психічного розвитку особистості, що полягає у національно-культурних та соціально-демографічних особливостях населення за місцем проживання дитини.

Методи діагностичні (тести) - група методів психологічного дослідження, що використовуються для з'ясування того, наскільки психічні якості людини відповідають раніше виявленим нормам та стандартам.

Методи психології допоміжні - група методів психологічного дослідження (анкета, бесіда, інтерв'ю, самоспостереження), які самі по собі не відзначаються достатньою об'єктивністю та використовуються на доповнення до спостереження та експерименту.

Методи психологічного дослідження - певні шляхи збору наукових психологічних фактів, які відображають специфіку психічних фактів або явищ і слугують предметом теоретичного аналізу.

Мислення - процес пізнавальної діяльності людини, що характеризується узагальненим і опосередкованим відображенням дійсності.

Метод експерименту - загальнопсихологічний метод дослідження, основними ознаками якого є створення дослідником умов, у яких виявляються психічні явища, контролювання їх перебігу.

Мимовільна пам'ять - запам'ятовування і відтворення матеріалу, яке здійснюється без контролю з боку свідомості і без докладання зусиль.

Мимовільна увага - вид уваги, який виникає незалежно від свідомого наміру людини і полягає в невимушеному її зосередженні на певному реальному або ідеальному об'єкті.

Мимовільна уява - цілеспрямоване відтворення і перетворення отриманих раніше вражень.

Мислення - процес опосередкованого і узагальненого пізнання людиною предметів і явищ об'єктивної дійсності в їх істотних властивостях, зв'язках і відношеннях.

Мова - система знаків, що слугує засобом людського спілкування і діяльності мислення, способом вираження самосвідомості, передачі від покоління до покоління і зберігання інформації; мова існує і реалізується через мовлення.

Мовлення - це форма спілкування за допомогою мови, що склалась історично в процесі матеріальної перетворюючої діяльності людей.

Мовлення - процес спілкування, опосередкований мовою.

Мовлення жестикуляторне (лепет) - перша форма мовлення дитини немовлячого віку, що складається з перших слів, зрозуміти які дорослий може лише з врахуванням міміки, жестів дитини та ситуації.

Моральний еталон - зразок високоморальної особистості, наділеної добродією, благородством тощо.

100 Тестові завдання для самоперевірки або контролю знань студентів

Моральні норми - суспільно вироблені правила поведінки, якими керуються люди у своєму житті і вчинках.

Мотив - спонукання до діяльності, пов'язане із задоволенням потреб людини.

Мотивів підпорядкованість - важливе особистісне новоутворення; зумовлена прагненням відповідати вимогам дорослого здатність дитини обирати між мотивами «хочу» і «треба» другий як пріоритетний.

Мотивація - система усіх видів спонукань особистості (потреби, мотиви, інтереси, цілі установки, ідеали), які регулюють поведінку і діяльність людини.

Мотиваційна готовність дитини до шкільного навчання - бажання вчитися, ставлення до школи і навчання як до серйозної діяльності.

Мрія - форма прагнення особистості, змістом якого є створений фантазією образ бажаного майбутнього.

Навичка - дія, неодноразове виконання якої призвело до її автоматизації, ознаками якої є максимально швидке виконання, відсутність зайвих рухів, мінімальна психофізична напруга, зниження контролю при збереженні якості виконання.

Навчання - процес взаємодії між тим, хто навчає (педагог), і тим, хто навчається (учень), у результаті якого в останнього формуються певні знання, вміння, навички.

Навчання - засвоєння дитиною знань, оволодіння уміннями і навичками, спроможність використовувати їх у житті, формування культури пізнання, створення фонду «можу».

Навчальна діяльність - цілеспрямована діяльність учнів, результатом якої є розвиток особистості, інтелекту, здібностей, засвоєння знань, оволодіння уміннями та навичками.

Над-Я - психічне утворення, яке формується під впливом спершу сімейного, а потім цілісного культурного виховання (національних традицій, вимог соціального середовища) і яке виконує функцію заборон і покарань.

Настрій - форма переживання емоцій, що становить загальний емоційний стан, фон перебігу психічних процесів та поведінки людини (діяльність відбувається на певному емоційному фоні).

Научіння - стійкі доцільні зміни діяльності, які виникають завдяки попередній діяльності й не викликані безпосередньо-вродженими фізіологічними реакціями організму.

Научуваність - індивідуальні показники швидкості та якості засвоєння людиною знань, умінь і навичок у процесі навчання.

Наслідування - відтворення дій, ідеалів, рис характеру, творчої манери інших осіб.

Несвідоме - нижчий рівень психіки людини; форма відображення, при якій людина не контролює свою поведінку, неповно орієнтується в часі й просторі, порушується мовлення.

Новоутворення - центральні психічні зміни дитини, які виникають у провідній діяльності та завдяки ній і характеризують перебудову особистості на новій основі.

Обдаровані діти - діти, які відрізняються високим рівнем розвитку загальних та спеціальних здібностей, мають визначні досягнення або внутрішні задатки для них у певному (кількох) виді діяльності.

Обдарованість - якісно своєрідне поєднання здібностей, яке обумовлює діапазон інтелектуальних можливостей людини, своєрідність її діяльності і розвивається протягом усього її життя.

Обдарованість - сукупність здібностей, що зумовлюють особливо успішну діяльність людині в одній чи кількох сферах, які вирізняють її серед інших людей, що виконують ту ж діяльність у тих же умовах.

Обдаровані діти або вундеркінди - діти, які визнані освітньої системою вищими в рівні інтелектуального розвитку від інших дітей свого віку. Вундеркінди, як правило, виявляють свої здібності вже в ранньому віці. Ці здібності відносяться до всіх інтелектуальних сфер діяльності: математики, фізики, музики, енциклопедичним знанням і так далі. Уже в ранньому віці - вони можуть вступити в інститут, закінчити його і захистити дисертацію, тоді як їх однолітки ще навчаються в школі; обдаровані діти з музичними здібностями пишуть опери; зі здібностями до шахів - стають чемпіонами.

Образ фізичного Я - уявлення про свій тілесний образ, порівняння та оцінювання себе з точки зору еталона «мужності» або «жіночості».

Обсяг уваги - кількість об'єктів, на яких індивід може зосереджуватися одночасно.

Онтогенез - розвиток живих істот у процесі їх індивідуального життя, що полягає у змінах, які носять закономірний, послідовний, прогресивний характер, як рух від нижчих до вищих рівнів життєдіяльності, її структурне та функціональне вдосконалення.

Особистість - людина, яка досягла певного рівня психічного розвитку, у якій склалися власні погляди на оточення, певний рівень саморозуміння, набули структури психічні процеси і властивості.

Особистість - суспільний індивід, об'єкт і суб'єкт історичного процесу (Б. Ананьєв); спосіб буття людини у суспільстві, індивідуальна форма існування і розвитку соціальних зв'язків (Л. Анциферова); система властивостей, яку набуває індивід у предметній діяльності і спілкуванні, що характеризує його з боку включення у суспільні відносини (А. Петровський); соціальна властивість індивіда (Б. Ломов); особлива якість, яку набуває індивід у суспільстві (О. Леонт'єв).

Особистісна рефлексія (лат. reflexio - відображення) - заглиблення у світ власних учинків, почуттів, переживань, співвіднесення їх з навколишньою дійсністю.

Особистісне самовизначення - процес свідомого визначення суб'єктом своєї сутності та місця у системі суспільних відносин, світі, що виявляється в активному ставленні людини до себе та навколишньої дійсності.

Пам'ять - запам'ятовування, збереження і відтворення індивідом його досвіду.

Педагогічно занедбані діти - учні, в яких під впливом несприятливих соціальних, психолого-педагогічних та інших умов сформувалося негативне ставлення до навчання, соціально цінних норм поведінки, які втратили почуття відповідальності за свої вчинки, зневірилися в собі.

Педагогічне спілкування - система взаємодії педагога з дітьми з метою здійснення на них виховного впливу, формування педагогічно доцільних взаємин, створення сприятливого для їхнього психічного розвитку мікроклімату.

Педологія (грец. pais - дитина і logos - учення) - наука про дітей, яка охоплює результати досліджень різних наукових дисциплін (психології, анатомії, фізіології й педагогіки), що вивчають розвиток людини.

Переключення уваги - переміщення уваги з одного об'єкта або виду діяльності на інший.

Переконання - система усвідомлених потреб особистості, що спонукає її діяти у відповідності зі своїми поглядами, світоглядом, знаннями.

Передеталони предметні - конкретні предмети-мірки, використовувані дитиною у ході практичного співвіднесення предметів за певними ознаками (передовсім, за формою й величиною); виникають у ранньому віці.

Періоди психічного розвитку - відрізки життєвого шляху індивіда, яким притаманні специфічні потреби, інтереси, способи дії, ставлення до навколишньої дійсності.

Підкріплення - фактор розвитку дитини, який виявляється у винагороді, схваленні, позитивній оцінці.

Пізнавальна самодіяльність - самостійний пошук та набуття знань, формування корисних умінь і навичок.

Пізнавальний інтерес - виразна інтелектуальна спрямованість особистості на пошук нового у предметах, явищах, подіях, супроводжувана прагненням глибше пізнати їх особливості; майже завжди усвідомлене ставлення до предметів, явищ, подій.

Пізнавальна готовність дитини до шкільного навчання - готовність до шкільного навчання з боку інтелектуального розвитку дитини, що полягає в рівні розвитку пізнавальних процесів, у якісних особливостях дитячого мислення (вміння виділяти істотне; порівнювати, бачити подібне й відмінне; міркувати, знаходити причини явищ, робити висновки).

Післядовільна увага - увага, яка виникає на основі довільної і полягає в зосередженні на цікавому предметі, явищі.

Пластичність - здатність психіки до змін, яка лежить в основі психічного розвитку.

Поведінка польова - поведінка, безпосередню зумовлена переживаннями, бажаннями дитини, імпульсивна, ситуативна, непослідовна (О. М. Леонт'єв).

Поняття - думка чи форма мислення, у якій відображаються загальні, суттєві та одиничні ознаки предметів та яка становить основу наукових знань (поняття математичні, граматичні, фізичні тощо); знання про загальні, суттєві і закріплені у словах ознаки предметів та явищ об'єктивної дійсності.

Порівняння - загальнонауковий метод дослідження, що полягає у зіставленні одних понять, явищ, фактів з іншими для встановлення їх подібності чи відмінності.

Поріг чутливості - величина подразника, який викликає або змінює яскравість сприйняття, силу відчуття.

Почуття - форма відображення дійсності, у якій виявляється ставлення людини до предметів і явищ, які вона пізнає і змінює відповідно до своїх потреб.

Почуття вищі - різновид емоцій особистості, що відображають ставлення особистості до явищ соціальної дійсності та є результатом формування в умовах навчання та виховання.

Потреба - стан нужди, що виражає залежність організму від конкретних умов існування, і виступає джерелом його активності .

Потяг - спонука діяльності, в основі якої знаходиться потреба, об'єкт задоволення якої особистість не усвідомлює.

Прагнення - це мотиви поведінки, у яких виявляється потреба людини в таких умовах існування і розвитку, що безпосередньо відсутні, але можуть бути створені у результаті діяльності.

Праця - вид діяльності, що спрямована на виробництво суспільно-корисних продуктів (матеріальних або ідеальних).

Предмети-атрибути - різновид ігрових предметів, що безпосередньо вказують на певну професійну діяльність дорослих і є їх обов'язковими ознаками (білий халат й шапочка у лікаря, указка й дошка у вчителя).

Предмети ігрові - предмети, використовувані в ігровому призначенні, за допомогою яких дитина унаочнює уявну ситуацію, як основу задуму гри; поділяються на три основних групи: іграшки, атрибути, предмети-замінники.

Пренатальний розвиток - дородовий, утробний розвиток індивіда, під час якого відбувається розгортання успадкованого ним потенціалу.

Пристрасть - форма прагнення, що відображає потреби непереборної сили; сильне, стійке, тривале почуття.

Провідна діяльність - діяльність, в якій формуються основні особистісні новоутворення, відбувається перебудова психічних процесів і виникають нові види діяльності (О. М. Леонтьєв).

Провідна діяльність - діяльність, що зумовлює головні зміни у психічних особливостях дитини на відповідний період її розвитку, в її межах виникають нові види діяльності, та новоутворення психіки й особистості. Провідною діяльністю може бути спілкування, гра, учіння, праця. У кожному періоді розвитку провідна діяльність дитини доповнюється іншими видами її діяльності.

Провина (дитяча) - порушення дітьми встановлених у суспільстві правил (Г. О. Люблінська).

Процес психічний - система процесуальних ознак психічного явища з виділенням початку, проміжних стадій, та завершення.

Професійна самооцінка - оцінка себе як суб'єкта професійної діяльності.

Професійна Я-концепція - уявлення особистості про себе як професіонала.

Психіка - це властивість високоорганізованої матерії, що є особливою формою відображення суб'єктом об'єктивної реальності (О. М. Леонтьєв).

Психіка (грец. psychikos- душевний) - функція мозку, сутність якої полягає в активному відображенні людиною об'єктивної реальності та регулюванні поведінки й діяльності.

Психічний розвиток - становлення дитини як суб'єкта життєдіяльності, соціальної істоти, спроможної бережливо ставитися до природи, людей, що її оточують, до себе, предметного світу, витворів мистецтва.

Психологічна готовність дитини до школи - здатність дитини виконувати навчальні завдання і шкільні обов'язки, зумовлена рівнем її загального розумового розвитку.

Психологічне тестування - загальнопсихологічний метод дослідження, який полягає у виконанні досліджуванним певного завдання чи їх серій.

Психологічний вік - вік, який вказує на рівень адаптованості людини до вимог навколишнього світу, характеризує розвиток її інтелекту, здатність до навчання, рухові навички, а також такі суб'єктивні фактори, як ідентичність, життєвий план, переживання, установки, мотиви, сенси тощо.

Психологія інтелекту - галузь психологічної науки, що вивчає закономірності та особливості інтелектуального розвитку, інтелектуальної діяльності людини.

Реакція зосередження - прояв поведінки дитини немовлячого віку, коли вона спрямовує погляд, завмирає, тягнеться до об'єкту, що викликав інтерес. Слугує передумовою розвитку уваги.

Рефлексія - здатність людини аналізувати власні дії, вчинки, мотиви і співвідносити їх із загальнолюдськими цінностями, діями, вчинками, мотивами інших людей.

Рефлексія - один з механізмів взаєморозуміння, що полягає в усвідомленні людиною того, як вона сприймається партнером у спілкуванні.

Рівень актуального розвитку - одне з основних понять культурно-історичної концепції розвитку Л.С.Виготського, що охоплює ті способи діяльності, якими дитина володіє самостійно, без допомоги дорослого (самостійно читає, пише, розв'язує задачі, відповідає на тестові запитання).

Рівень наукованості - вміння виокремити навчальне завдання та перетворити його на самостійну мету пізнавальної діяльності.

Рівень психічного розвитку - зміна психічних процесів, виражена в кількісних, якісних і структурних перетвореннях.

Робоча (оперативна) пам'ять - вид пам'яті, що охоплює процеси запам'ятовування, збереження і відтворення інформації, яка опрацьовується під час виконання конкретної дії та необхідна тільки для досягнення мети цієї дії.

Розподіл уваги - здатність людини уважно виконувати одночасно кілька видів діяльності.

Розумові дії - система інтелектуальних операцій людини, спрямованих на виявлення ознак предметів, які безпосередньо не сприймаються.

Рольова гра - діяльність, у якій діти беруть на себе ролі дорослих людей, і узагальнено, у спеціально створених ігрових умовах відтворюють їхні дії і стосунки між ними.

Роль - суспільно прийнятий спосіб поведінки людей у різних ситуаціях (Д. Б. Ельконін).

Рушійні сили психічного розвитку - внутрішні суперечності, що спонукають людину до активності, спрямованої на їх подолання. Г. С. Костюк вирізняє низку таких важливих внутрішніх суперечностей: 1. Між новими потребами, цілями, прагненнями та досягнутим людиною рівнем оволодіння засобами, необхідними для їх задоволення. Наприклад, внаслідок появи комунікативної потреби дитина оволодіває мовленням як засобом спілкування з оточуючими. 2. Між інертністю, стабільністю, стійкістю й мінливістю, гнучкістю. Розв'язання цієї суперечності веде до появи «гнучкої стабільності». Зокрема, узагальнення особистістю різних мінливих мотивів, способів поведінки призводить до її стійкості в різноманітних життєвих обставинах. 3. Між досягнутим рівнем психічного розвитку індивіда й образом його життя. 4. Між перспективними й близькими цілями.

Саванти - діти, які чудово розбираються в одному полі діяльності (зазвичай, в математиці), але відсталі в інших (зазвичай в вербальних уміннях). Часто у таких дітей спостерігається синдром Аспергера.

Савант-аутист - людина з аутизмом, яка демонструє незвичайні уміння, що рідко досягаються іншими. Зазвичай таких людей називали *idiot savants* - «ідіотомудреці». В 1978 році у доктор Бернанд Рімланд ввів термін «савант-аутист», який використовують зараз.

Самосвідомість - один із проявів свідомості як відокремлення себе («Я») від об'єктивного світу («не Я»); усвідомлення, оцінка людиною себе, свого місця у світі, своїх інтересів, знань, переживань, поведінки тощо. Самосвідомість має ієрархічно побудовану структуру від елементарного самопочуття до самопізнання і найвищого рівня - самоставлення, що виявляються у самоконтролі та саморегуляції своєї поведінки (К. К. Платонов).

Самосвідомість - відносно стійка, більш або менш усвідомлена система уявлень про себе.

Самооцінка - компонент самосвідомості, який виявляється в тому, як індивід оцінює свої досягнення і невдачі, якості та можливості.

Самопізнання процес, який ґрунтується на самоспостереженні особистості та ставленні до неї інших людей.

Самоспостереження - спостереження за своїми діями, поведінкою, переживаннями, думками й іншими проявами психічного життя.

Світогляд - сукупність переконань особистості, формування якого становить важливу задачу навчання і виховання; у загальних рисах утворюється до кінця шкільного віку.

Світогляд - система поглядів на об'єктивний світ і місце в ньому людини.

Сенсорні (лаг. *sensus*- відчуття) еталони - вироблені людством уявлення про основні варіанти кожного виду властивостей і відношень (кольорів, форм, розмірів предметів, їх розташування у просторі, висоти звуків тощо).

Сенсотворення - формування в особистості загальних уявлень про сенс життя; пошук сенсу власного існування.

Сензитивний період - специфічний для кожної психічної властивості віковий інтервал, коли вона розвивається найбільш інтенсивно.

Сенсомоторні передеталони - неусвідомлювані способи виділення просторових властивостей предметів за допомогою рухів тіла, руки, спочатку з реальним предметом, а потім з уявним; виникають у немовлячому віці.

Сенсорні еталони - психічні образи, що містять уявлення про чуттєво сприймані властивості об'єктів; формуються у дитини з трьох років.

Символічні дії - створення нових відношень між предметом і його використанням.

Систематизація - загальнонауковий метод дослідження, що передбачає групування, приведення в систему певних особливостей за конкретними (основними, додатковими, другорядними) ознаками.

Синтез - одна з основних операцій мислення, що полягає у поєднанні окремих елементів предметів, в об'єднанні окремих його частин у єдине ціле.

Соціальна ситуація розвитку - співвідношення зовнішніх і внутрішніх умов розвитку психіки особистості (Л. С. Виготський).

Соціальна ситуація розвитку - це особливі поєднання внутрішніх процесів розвитку і зовнішніх умов. Вона включає вимоги дорослих, їх очікування щодо дитини; забезпечення матеріальних умов; особливості взаємин між та з оточуючими - зокрема, в сім'ї, у школі (Т. Дуткевич).

Соціологізаторський підхід - психологічні теорії, для яких характерне перебільшення ролі суспільних факторів (суспільства) у формуванні особистості.

Соціалізація (франц. *socialis*- суспільний) - засвоєння і відтворення індивідом соціального досвіду, які відбуваються у спілкуванні та діяльності.

Соціальна орієнтація особистості - усвідомлення своєї належності до соціальної спільноти (національної, професійної, вікової), вибір свого майбутнього соціального становища і шляхів його досягнення.

Соціальна психологія - галузь психології, що вивчає взаємозв'язок, взаємозалежність, взаємовпливи соціального і психічного на рівні індивіда і спільноти.

Соціальний вік - вік, який визначають з огляду на відповідність становища людини, існуючим у конкретному соціумі, нормам.

Соціальні порівняння - порівняння себе з ровесниками, іншими людьми, своїм ідеалом, а також із собою в минулому, актуальному теперішньому, потенційному близькому і віддаленому майбутньому.

Соціально-психологічний реалізм - здатність визначати відповідність свого Я соціальному простору, з яким пов'язане професійне зростання.

Спілкування - складний, багатоплановий процес встановлення і розвитку контактів між людьми, породжуваний потребами у спільній діяльності, який передбачає обмін інформацією, взаємодію, сприймання та розуміння між його учасниками.

Спілкування педагогічне - професійне спілкування педагога з вихованцями під час різноманітних форм роботи з дітьми, що виконує певні педагогічні функції та спрямоване на оптимізацію навчання та виховання (О. О. Леонтьєв).

Сприймання - психічний процес відображення в мозку людини предметів та явищ у цілому, у сукупності всіх їх якостей та властивостей при безпосередній дії подразників на аналізатори.

Спрямованість особистості - моральна, етична характеристика особистості, яка виявляється у реальному змісті суспільної поведінки й визначається змістом домінуючих мотивів.

Спостереження - планомірне, цілеспрямоване сприйняття психічних явищ відповідно до заздалегідь розробленої програми.

Сприйняття - пізнавальний процес, який полягає у цілісному відображенні предметів і явищ, здатності індивіда отримувати багато наочних, звукових, тактильних і смакових вражень.

Стадіальність розвитку - різночасовість, розбіжність у часі темпу і ритму розвитку психічних процесів та властивостей у різні вікові періоди; складність організації.

Статеве виховання - засвоєння знань про взаємини статей, формування культури статевої поведінки.

Стійкість уваги - здатність тривалий час зосереджуватися на абстрактному, логічно організованому матеріалі.

Страх - негативний емоційний стан, який виникає у ситуаціях уявної або реальної загрози біологічному або соціальному існуванню людини, спрямований на джерело цієї ситуації.

Стрес (англ. stress - напруження) - стан організму, що виникає у відповідь на дію несприятливих зовнішніх чи внутрішніх факторів.

110 Тестові завдання для самоперевірки або контролю знань студентів

Стрес - форма переживання емоцій особистістю, ознаками якої є стан напруги при загрозі або перевантаженні, що амбівалентно позначається на здоров'ї та діяльності особистості: позитивно (еустрес) чи негативно (дистрес).

Стан психічний - психічний факт, існуючий у деякій незначній проміжок часу і зумовлений ситуацією (прояви волі, уваги, мислення, почуттів).

Судження - думка чи форма мислення, у якій узагальнено відображаються зв'язки між предметами або їх властивостями.

Сюжет - складова структури сюжетно-рольової гри, що визначається тим колом явищ дійсності, які знаходять відображення у грі.

Талант - високий рівень здібностей людини до певної діяльності, який виявляється в оригінальності та новизні підходу, супроводжується досягненнями найбільш високих результатів у цій сфері.

Темперамент - стійкі індивідуальні властивості психіки, що визначають динаміку психічної діяльності людини, залишаються відносно незмінними при різному змісті, цілях діяльності та утворюють структуру, що характеризує тип темпераменту.

Темперамент (лат. temperamentum - співвідношення частин) - стійке поєднання індивідуальних особливостей індивіда, пов'язаних із динамічними аспектами психічної діяльності: інтенсивністю, швидкістю, темпом, ритмом тощо.

Увага - спрямованість і зосередженість свідомості, що передбачають підвищення рівня сенсорної, інтелектуальної та рухової активності індивіда.

Увага - спрямованість і зосередженість психічної діяльності на певних об'єктах.

Узагальнення - загальнонауковий метод дослідження, що має на меті об'єднання різних фактів, які характеризують психічне явище, що вивчається, виокремлення на цій основі головних із них.

Упізнавання - ототожнення об'єкта чи події, що сприймається, з одним із зафіксованих у пам'яті образів (еталонів).

Уміння - готовність людини успішно виконувати діяльність, що ґрунтується на знаннях і навичках;

Учіння - цілеспрямований процес засвоєння знань, оволодіння уміннями і навичками.

Учіння - один з основних видів діяльності, коли дії людини скеровуються свідомою метою засвоїти певні знання, навички, вміння, форми поведінки; коли суб'єкт діє заради засвоєння нового досвіду.

Умовивід - зв'язок між думками, форма мислення, в результаті якого із кількох пов'язаних відомих суджень впливає нове судження.

Уява - процес створення людиною уявлень, які в дійсності нею не сприймалися.

Уява - своєрідна форма відображення об'єктивної дійсності, психічний процес, що полягає у створенні нових образів шляхом переробки матеріалу сприймань і уявлень, утворених у попередньому досвіді.

Уявлення - наочні образи раніше сприйнятих предметів і явищ об'єктивної дійсності.

Уява афективна - одна з перших форм уяви дитини раннього віку, змістом якої виступають емоції й переживання дитини.

Уява пізнавальна - одна з перших форм уяви дитини раннього віку, змістом якої є образи уявних предметів, ситуацій.

Уявлення через дію - перші прояви уяви у дитини раннього віку, що виникають у процесі слухання дитячої літератури і полягають у тому, що дитина показує дії персонажів по ходу слухання; б'є ручкою об стіл, удавано плаче..

Установка - готовність особистості діяти певним чином.

Фотографічний запис - одна з можливих форм ведення протоколу спостереження, який, детально описує мімічні, пантомімічні прояви емоцій; дослівно, без змін передає мовлення дитини в прямій формі, відзначає паузи, інтонацію, силу голосу, темп (М. Я. Басов).

Фрустрація (лаг. frustratio- обман, розлад) - психічний стан людини, зумовлений нездоланими труднощами на шляху до мети або задоволення власних потреб і бажань.

Характер особистості - сукупність індивідуально-своєрідних психічних властивостей, які виявляються у типових для даної особистості способах діяльності при типових обставинах і визначаються ставленням особистості, до цих обставин.

112 Тестові завдання для самоперевірки або контролю знань студентів

Характер (грец. character - ознака, прикмета) - індивідуальне поєднання істотних властивостей особистості, що виявляються в її поведінці і діяльності, у ставленні до суспільства, праці, колективу, до себе.

Ядро Я-концепції - самість, автентичність людини, що відрізняє її від інших людей і зберігається протягом усього життя; основні уявлення про себе.

Я-концепція - узагальнене уявлення індивіда про себе, система установок стосовно власної особистості, що ґрунтуються на усвідомленні й оцінюванні своїх фізичних, характерологічних інтелектуальних та інших властивостей.

Я-образ - результат усвідомлення глибинної суті людини, що дає змогу відрізнити себе від інших людей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти. [Електронний ресурс]. Режим доступу http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/690/bazovij_komponent-doshkilnoji_osviti_v_ukrajini/.
2. Божович Л. И. Личность и её формирование в детском возрасте: психологическое исследование. М. : Просвещение, 1968. 464 с .
3. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання : монографія. К. : Світоч, 2006. 304 с.
4. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посібник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднийчук та ін. К.: Просвіта, 2001. 416 с.
5. Вікова психологія : навчальний посібник / За ред. Г. С. Костюка. К. : Радянська школа, 1976. 269 с.
6. Венгер Л.А., Мухина В.С. Психология: учеб. пособие для учащихся пед. уч-щ по спец. Дошкольное воспитание. М. : Просвещение, 1988. 39 с.
7. Вихователь дошкільного закладу [Електронний ресурс]. Режим доступу <http://www.experts.in.ua/inform/smi/detail.php?ID=38507>
8. Возрастная и педагогическая психология. Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов / Под ред. А. В. Петровского. М. : Просвещение, 1973. 288 с.
9. Волков Б. С., Волкова Н. В. Детская психология: логические схемы. М. : ВЛАДОС, 2002. 256 с.
10. Воспитание малыша в семье от рождения до трех лет: Советы психолога / Е. О. Смирнова, Н. Н. Авдеева, Л. Н. Галигузова, А. О. Дробинская, Т. В. Ермолова, С. Ю. Мещерякова. М. : АРКТИ, 2004. 160 с.
11. Готовність дитини до школи / Упоряд.: Л. Богуславська, Т. Гончаренко, Л. Кондратенко. За ред. С. Максименка, О. Главник. К.: Главник, 2004. 112с.
12. Гуменюк Г.П. Спілкування як найважливіший інструмент педагогічного впливу. *Вісник ТЕІПО*. Мат-ли міжн. конф. «Психологічна служба школи: минуле, сучасність, майбутнє». Тернопіль, 1996. С. 166 –168.
13. Детская психология / Под ред. Я. Л. Коломинского, Е. А. Панько. Минск : Университетское, 1989. 398 с.
14. Дметерко Н. В. Дитяча психологія : навчально-методичний посібник. Слов'янськ : Канцлер, 2005. 194 с.
15. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : Навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2012. 424 с
16. Дуткевич Т.В. Дошкільна психологія (курс лекцій і практикум): навч. посібник. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О.В., 2007. 320 с.
17. Галанов А. С. Психическое и физическое развитие ребенка от трех до пяти лет. М. : АРКТИ, 2006. 96 с.
18. Гамезо М.В., Петрова Е.А., Орлова Л.М. Возрастная и педагогическая психология: Учеб. пособие для студентов всех специальностей педагогических вузов. М. : Педагогическое общество России, 2003. 512 с.
19. Герасимова А. С. Тесты для подготовки к школе : Словарный запас, грамотная речь, память. М. : Айрис-пресс, 2004. 160 с.
20. Гура А. І. Педагогіка вищої школи. Вступ до спеціальності : навч.

посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2005. 224 с.

21. Заброцький М. М. Вікова психологія: навч. посібник. К. : МАУП, 2002. 104 с.

22. Загородня Л. П., Титаренко С. А. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу : навч. посіб. Суми : Унів. кн., 2010. 319 с.

23. Закон України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс]. Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>

24. Індивідуалізація виховання дошкільника : навч. посіб. / С. О. Ладивір, Т. О. Піроженко, О. О. Вовчик-Блакитина та ін. К. : Світич, 2007. 152 с.

25. Игра дошкольника / Под ред. С. Л. Новосёловой. М. : Просвещение, 1989. 286 с.

26. Карпова Н. Л. Круглый стол по проблемам индивидуальных различий и одаренности. *Вопросы психологии*. 2014. № 4. С. 167-170

27. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві) : навч. посіб. для навч. закл. К. : Освіта, 1998. 255с.

28. Котырло В.К., Титаренко Т.М. Роль дошкольного воспитания в формировании личности. К. : Знание, 1977. 47 с.

29. Костюк Г. С. Здібності та їх розвиток у дітей. К., 1963. 123 с.

30. Кравцова Е. Е. Психологические проблемы готовности детей к обучению в школе. М. : Педагогика, 1991. 152 с.

31. Крайг Г. Психология развития. СПб. : Питер, 2000. 992 с.

32. Кулагина И. Ю. Возрастная психология: развитие ребенка от рождения до 17 лет / Ун-т Рос. акад. образования. [5-е изд.]. М. : Изд-во УРАО, 1999. 175 с.

33. Лейтес Н. С. Способности и одаренность в детские годы. М., 1984. 23 с.

34. Лисина М. И. Проблемы онтогенеза общения. М. : Педагогика, 1986. 144 с.

35. Люблінська Г. О. Дитяча психологія. К. : Вища школа, 1974. 354 с.

36. Марцинковская Т. Д. История детской психологии : Учебник для студ. пед. вузов. М. : ВЛАДОС, 1998. 272 с.

37. Мухина В. С. Детская психология. М. : Эксмо-пресс, 1999. 352 с.

38. Мухина В. С. Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество: Учеб. для студ. вузов.- 5-е изд., стереотип. М.: изд. центр "Академия", 2000. 456с.

39. Моляко В. О. Актуальні соціально-психологічні аспекти проблеми обдарованості. *Обдарована дитина*. 1998, № 1, с.3 - 5; № 2, с.2 - 6; № 3, с.2 - 5.

40. Общение детей в детском саду и в семье / под ред. Т. А. Репиной, Р. Б. Стеркиной. М. : Педагогика, 1990. 152 с.

41. Обухова Л. Ф. Возрастная психология. М.: Педагогическое общество России, 2001. 442с. С.153-156.

42. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія : навч. посіб. для самостійної роботи студента. К. : Академвидав, 2011. 376 с.

43. Психология детства / Под ред. А. А. Реана. СПб.: Еврзнак, 2003. 368 с.

44. Піроженко Т. О. Особистість дошкільника: перспективи розвитку: Навч.-метод. посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 136 с.

45. Пихтіна Н. П. Основи педагогічної техніки : навч. посіб. для студ. ВНЗ;

Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя. Ніжин, 2012. 285 с.

46. Психология младших школьников / Под ред. В. В. Давыдова. М., 1990.

47. Педагогічна майстерність. Підручник / За ред. І. А. Зязюна. К.: Вища школа, 1997. 397 с.

48. Приходько Ю. О. Формування позитивних взаємин у дитячому колективі. К. : Рад. школа, 1987. 126 с.

49. Приходько Ю. О. Нариси становлення та розвитку дитячої психології: навч. пос. для внз. К.: НПУ ім М. П. Драгоманова, 1999. 205с.

50. Проскура О.В. Психологічна підготовка вчителя до роботи з першокласниками. К. : Освіта, 1998. 198 с.

51. Професіограма вихователя дитячого садка. загальна характеристика професії [Електронний ресурс]. Режим доступу <http://ua.textreferat.com/referat-10718.html>

52. Професійна освіта: Словник / Під ред. Н. Г. Ничкало. К.: Вища школа, 2000. 381 с.

53. Робота з обдарованими дітьми / М.О. Володарська, А.І. Настенко, О.М. Півлаєва, С.М. Полугіна, В.М. Сисоєва. Х.: Видавнича група «Основа», 2010. 190с.

54. Непомнящая Н.И. Становление личности ребенка 6-7 лет. М., 1992.

55. Новоселова С.Л. Развитие мышления в раннем возрасте. М., 1978.

56. Савенкова Л.О. «Комунікативна атака» у формуванні навичок педагогічного спілкування. *Педагогіка і психологія*. 1998. №4. С.100-106.

57. Савенков А.І. Ваша дитина талановита: Дитяча обдарованість і домашнє навчання. Ярославль: Академія розвитку, 2002.

58. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія : навч. посіб. К.: «Академвидав», 2006. 360 с.

59. Семенюк Л.М. Хрестоматія по возрастній психології: учебное пособие для студентов / Под ред. Д.И. Фельдштейна: издание 2-е, дополн. М. : Институт практической психологии, 1996. 304 с.

60. Смирнова Е. О. Детская психология : Учебник для студ. высш. пед. учебн. заведений, обучающихся по специальности «Дошкільня педагогіка і психологія». М. : ВЛАДОС, 2006. 366 с.

61. Степенко Г. В., Бургін М. С. Обдаровані діти : навчання і розвиток. *Обдарована дитина*. 1998. № 3. С. 6-9.

62. Тихомирова Л. Ф. Развитие познавательных способностей детей. Популярное пособие для родителей и педагогов. Ярославль: Академия развития, 1996. 192 с.

63. Урунтаева Г. А. Практикум по психологии дошкольника : Учеб. пособие для студ. вузов. М. : Академия, 2009. 367 с.

64. Удосконалення професійної підготовки спеціалістів дошкільного профілю / упор. Л. В. Артемова, Н. В. Лисенко. К., 1996.

65. Шаграева О. А. Детская психология. М. : Центр ВЛАДОС, 2001. 368 с.

66. Шаповаленко И. В. Возрастная психология (Психология развития и возрастная психология). М.: Гардарики, 2004.

67. Эльконин Д. Б. Психология игры. 2-е изд. М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. 360 с.

ДИТЯЧА ПСИХОЛОГІЯ

Тестові завдання для самоперевірки або контролю знань студентів навчально-методичний посібник для студентів

Рекомендовано до друку ухвалою кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (протокол № 5 від 21 січня 2019 року)

Відповідальний за підготовку матеріалів до видання **Л.О. Онофрійчук**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Літературний редактор: Л.О.Онофрійчук

Підписано до друку 25 січня 2019 року
Гарнітура Times New Roman.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Тираж 100 примірників.

Набір і друк здійснено у редакційно-видавничому відділі
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Україна, 29013, Хмельницький, вул.Проскурівського підпілля, 139.
Тел. 79-51-68